Миколаївська обласна державна адміністрація

Державний архів Миколаївської області

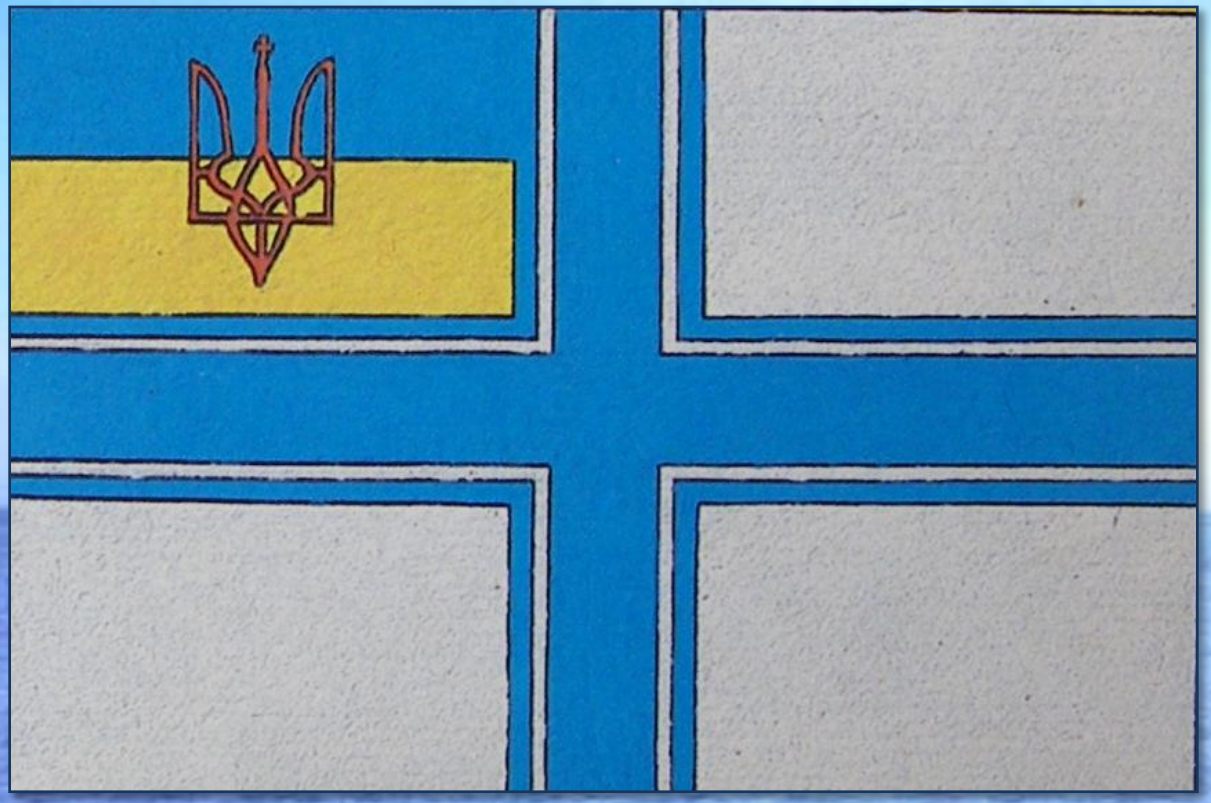

Затверджений у липні 1918 року новий військово-морський прапор був розроблений за взірцем прапорів великих морських держав Європи: біле полотнище з кольоровим хрестом і національним прапором у "крижі".

Миколаїв і Чорноморський флот за доби Української революції : роки 1917-1919

Виставка-презентація архівних документів із фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Державного архіву Миколаївської області, Державної наукової архівної бібліотеки (м. Київ)

Автор текстів і укладач виставки Л.Л. Левченко

© Державний архів Миколаївської області, Левченко Л.Л.

Суднобудівний завод "Наваль"

Миколаїв. Суднобудівний завод "Наваль"

Миколаїв. Елінг на суднобудівному заводі "Наваль"

У 1895–1896 рр. командування Чорноморським флотом переміщено з Миколаєва до Севастополя разом із більшістю установ морського відомства. 1900 року замість військового губернаторства в Миколаєві запроваджено градоначальство. Ці зміни російський уряд здійснив через те, що вбачав у Миколаєві насамперед центр суднобудування.

Наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. у Миколаєві побудовано суднобудівний завод, в статутному фонді якого містився іноземний капітал. 25 вересня 1895 року в Брюсселі (Бельгія) Ж. Франсуа і Е. Делуа заснували «Анонімне товариство корабельних верфей, майстерень і плавилень в Миколаєві», пізніше реорганізоване в «Акціонерне товариство суднобудівних, механічних і ливарних заводів у Миколаєві». Суднобудівний завод цього товариства ввели до експлуатації в жовтні 1897 року (в народі називали Французький завод або використовували телеграфну адресу «Наваль» як назву заводу). Основний капітал товариства знаходився в Брюсселі.

У березні 1911 року «Societe Generale» викупила основний пакет акцій у бельгійських власників, закрила бельгійське товариство та замість нього відкрила французьке Товариство Миколаївських заводів і верфей «ТМЗіВ». Інтереси «Societe Generale» представляв найбільший приватний банк у Російській імперії – Російсько-Азіатський банк (контролювався французьким капіталом). З квітня 1912 року контрольний пакет акцій викупив Санкт-Петербурзький міжнародний комерційний банк, який представляв інтереси найбільших російських фінансових і промислових монополій.

За програмами військового суднобудування упродовж Першої світової війни на заводі збудовано 4 ескадрених міноносця типу «Дерзкий» (1914 р.), лінійний корабель «Императрица Екатерина Великая», підводний мінний загороджувач «Краб», 14 вугільних барж для Севастопольського порту (1915 р.), 4 есмінці типу «Фидониси» (1917 р.). Не добудованими на 1917 рік залишалися другий лінкор «Император Николай I» (з 1917 р. – «Демократія»), ще 4 есмінці типу «Фидониси» (так званої Ушаковської серії). Завод встиг отримати замовлення на 2 крейсери типу «Адмирал Нахимов», 4 підводних човни типу «Орлан» і конвоїр підводних човнів «Эльборус». Крім цього, ще з жовтня 1913 року «ТМЗіВ» будував нафтоналивний теплохід «Степан Лианозов», 1917 року його передали Морському міністерству під назвою «Баку».

© Левченко Л.Л.

Суднобудівний завод “Руссуд”

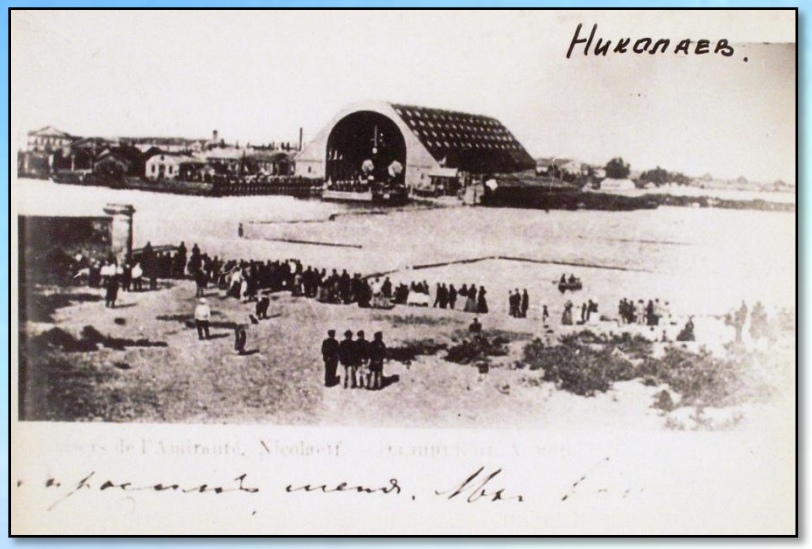

Миколаїв. Елінг на суднобудівному заводі “Руссуд”

Санкт-Петербурзький міжнародний комерційний банк фінансував й інший миколаївський суднобудівний завод – «Руссуд», заснований 1911 року на базі казенного Адміралтейства. Завод належав започаткованому 5 листопада 1911 року в Петербурзі Російському суднобудівному акціонерному товариству, яке взяло в оренду споруди казенного Адміралтейства на південному березі річки Інгул.

Один із найбільших і найкращих за технічним оснащенням суднобудівних заводів Європи – «Руссуд» – фактично виріс за півтора роки (1911–1912 рр.) і вже в липні 1912 року на ньому закладено перший лінійний корабель «Императрица Мария», зданий флоту 1915 року. Другий лінкор «Император Александр III» (з 1917 р. – «Воля») добудовано в 1917 році. Завод також будував корпуси 4 крейсерів типу «Адмирал Нахимов».

На «Руссуді» в 1916 році побудовано величезний плавучий док вантажопідйомністю 30 тис. тон для докування лінкорів. Для висадки десанту на Босфорі завод виготовив 50 самохідних десантних барж і у 1916 році передав їх транспортній флотилії.

З цією ж метою в грудні 1916 року почалося будівництво 20 десантних пароплавів типу «Эльпидифор». За замовленнями «ТМЗіВ» суднобудівний завод «Руссуд» побудував і спустив на воду корпуси 4 підводних човнів типу «Орлан», конвоїра підводних човнів «Эльборус» і 8 землевідвізних шаланд.

Миколаїв. Плавучий док на суднобудівному заводі “Руссуд”

© Левченко Л.Л.

Миколаївське відділення Балтійського суднобудівного заводу

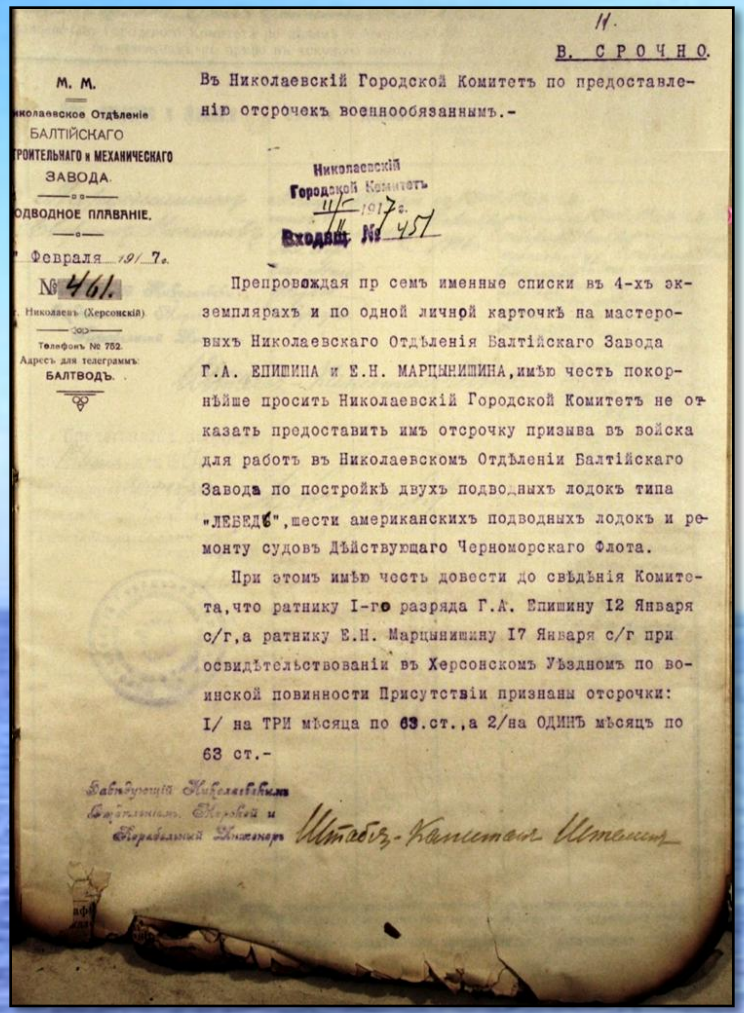

11.

В. СРОЧНО.

М. М.
Николаевское Отдѣленіе
БАЛТІЙСКАГО
СТРОИТЕЛЬНАГО и МЕХАНИЧЕСКАГО
ЗАВОДА.
ПОДВОДНОЕ ПЛАВАНІЕ.
Февраля 191 7 г.
№ 461.
Николаевъ (Херсонскій)
Телефонъ № 752.
Адресъ для телеграммъ:
БАЛТВОДЪ.

Въ Николаевскій Городской Комитетъ по предоставленіи отсрочекъ военнообязаннымъ.-

Николаевскій Городской Комитетъ
11/II 1917 г.
Входящ. № 457

Препровождая пр семъ именные списки въ 4-хъ экземплярахъ и по одной личной карточкѣ на мастеровыхъ Николаевскаго Отдѣленія Балтійскаго Завода Г.А. ЕПИШИНА и Е.Н. МАРЦЫНИШИНА, имѣю честь покорнѣйше просить Николаевскій Городской Комитетъ не отказать предоставить имъ отсрочку призыва въ войска для работъ въ Николаевскомъ Отдѣленіи Балтійскаго Завода по постройкѣ двухъ подводныхъ лодокъ типа "ЛЕБЕДЬ", шести американскихъ подводныхъ лодокъ и ремонту судовъ Дѣйствующаго Черноморскаго Флота.

При этомъ имѣю честь довести до свѣдѣнія Комитета, что ратнику I-го разряда Г.А. Епишину 12 Января с/г, а ратнику Е.Н. Марцынишину 17 Января с/г при освидѣтельствованіи въ Херсонскомъ Уѣздномъ по воинской повинности Присутствіи признаны отсрочки: I/ на ТРИ мѣсяца по 63.ст., а 2/на ОДИНЪ мѣсяцъ по 63 ст.-

Завѣдующій Николаевскимъ Строительнымъ Верфью и Пароходнымъ Инженеръ Штабсъ-Капитанъ Штекель

Лист Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу до Миколаївського міського комітету про надання відстрочки у призові до армії його працівникам у зв'язку із розгортанням робіт по будівництву американських підводних човнів. Лютий 1917 року.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 216. Оп. 1. Спр. 4182. Арк. 11.

У 1912 році на північному березі річки Інгул (на території казенного Адміралтейства) були відкриті Миколаївське відділення Невського суднобудівного заводу, який належав Товариству Невського суднобудівного і механічного заводів, та Миколаївське відділення Балтійського суднобудівного механічного заводу Морського міністерства Російської імперії. Кораблі будували в Санкт-Петербурзі, частинами перевозили до Миколаєва, де їх збирали на стапелях, спускали на воду й добудовували. Миколаївське відділення Невського суднобудівного заводу після добудови 2 есмінців типу «Счастливый» і 3 підводних човнів типу «Нарвал» закрилося в 1916 році. Територію та обладнання 3 травня 1916 року передано Миколаївському відділенню Балтійського суднобудівного заводу.

Миколаївське відділення Балтійського суднобудівного заводу добудувало і здало флоту 3 підводних човни «Нерпа», «Морж» і «Тюлень» (1915 р.), 2 підводних човни «Утка» і «Гагара» (1917 р.). 21 вересня 1916 року завод отримав наряд Головного управління кораблебудування Морського міністерства на зборку 6 підводних човнів типу «Американський Голланд» «АГ21» – «АГ26», які будувалися американською фірмою «Electric boat company» у Ванкувері (Канада) і частинами доставлялися до Владивостоку, а далі залізничним транспортом до Миколаєва.

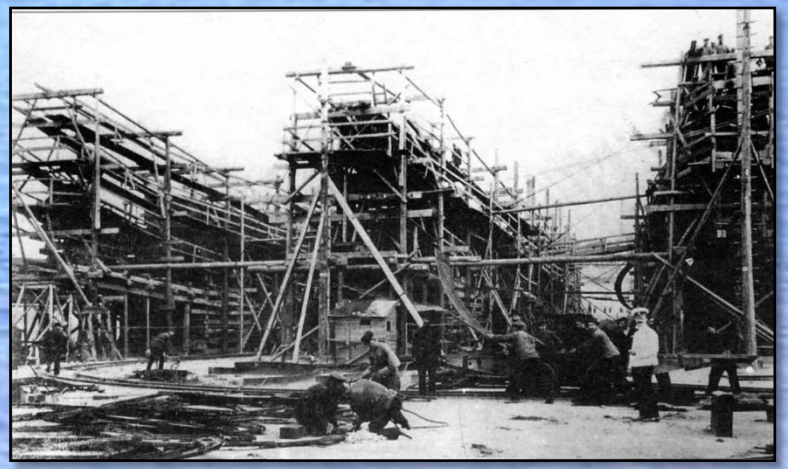

Зборка корпусних конструкцій підводних човнів "Морж", "Нерпа", і "Тюлень" у Миколаївському відділенні Балтійського суднобудівного заводу

Державний архів Миколаївської області, 2018

© Левченко Л.А.

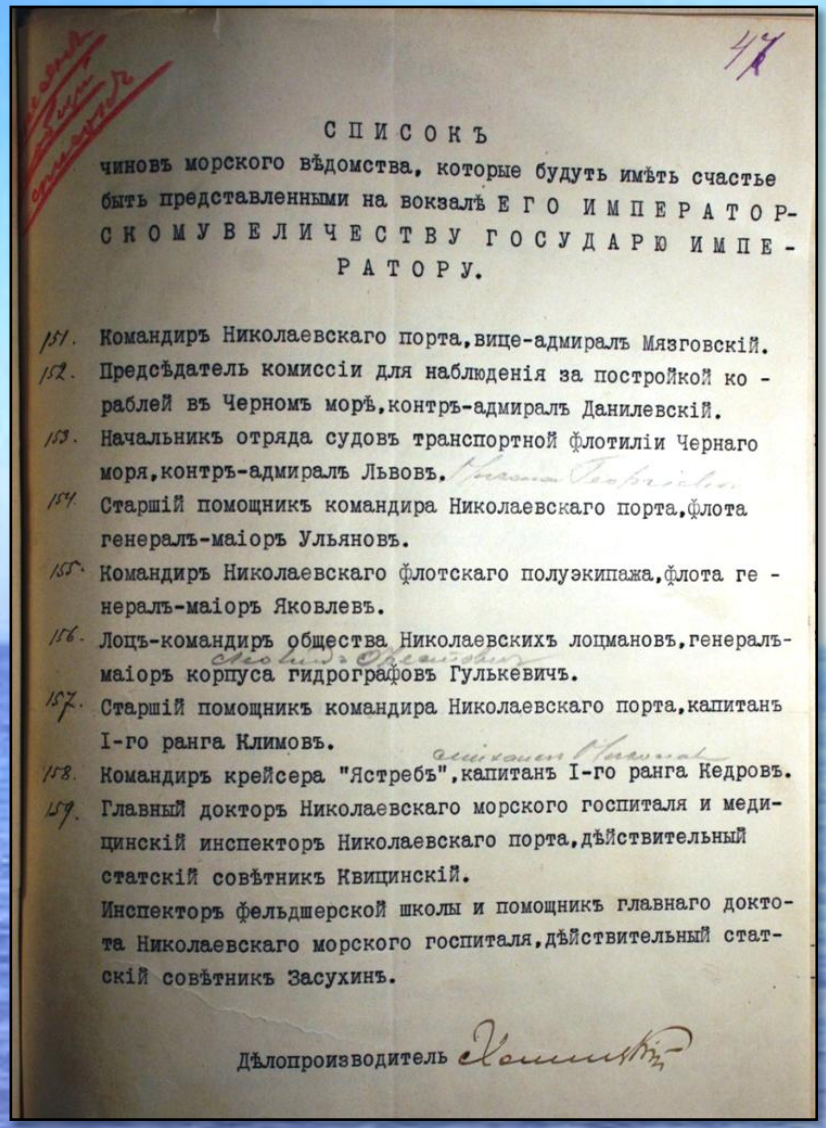

СПИСОКЪ

чиновъ морского вѣдомства, которые будутъ имѣть счастье быть представленными на вокзалѣ ЕГО ИМПЕРАТОРСКОМУ ВЕЛИЧЕСТВУ ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ.

151. Командиръ Николаевскаго порта, вице-адмиралъ Мязговскій.
152. Предсѣдатель комиссіи для наблюденія за постройкой кораблей въ Черномъ морѣ, контръ-адмиралъ Данилевскій.
153. Начальникъ отряда судовъ транспортной флотиліи Чернаго моря, контръ-адмиралъ Львовъ.
154. Старшій помощникъ командира Николаевскаго порта, флота генералъ-маіоръ Ульяновъ.
155. Командиръ Николаевскаго флотскаго полуэкипажа, флота генералъ-маіоръ Яковлевъ.
156. Лоцъ-командиръ общества Николаевскихъ лоцмановъ, генералъ-маіоръ корпуса гидрографовъ Гулькевичъ.
157. Старшій помощникъ командира Николаевскаго порта, капитанъ I-го ранга Климовъ.
158. Командиръ крейсера "Ястребъ", капитанъ I-го ранга Кедровъ.
159. Главный докторъ Николаевскаго морского госпиталя и медицинскій инспекторъ Николаевскаго порта, дѣйствительный статскій совѣтникъ Квицинскій.
Инспекторъ фельдшерской школы и помощникъ главнаго доктота Николаевскаго морского госпиталя, дѣйствительный статскій совѣтникъ Засухинъ.

Дѣлопроизводитель

Список чинів морського відомства, котрі зустрічали Миколу II на залізничному вокзалі у Миколаєві. Квітень 1915 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 488. Арк. 47.

На 1914 рік у Миколаєві працювало 43 великих підприємства із загальною чисельністю працюючих 16 921 чол. і сумою виробництва 35 909 606 руб.

За даними на 1916 рік у Миколаєві мешкало понад 157 тис. жителів, із яких майже 25 тис. працювали на суднобудівних заводах.

За Першої світової війни уряд Російської імперії вбачав у Миколаєві стратегічно важливий форпост військового суднобудування. Через його значущість упродовж війни Імператор Микола II двічі відвідав Миколаїв, де мав зустрічі з керівниками порту, заводів й інших закладів.

Миколаїв. Будівля Контори над військовим портом

© Левченко Л.Л.

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта, Николаевскаго Градоначальника и Начальника гарнизона города Николаева.

Николаевъ, Марта 4 дня 1917 года.

№ 204. При семъ объявляю приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ:

„Приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ. Севастопольскій рейдъ, Марта 4 дня 1917 года № 801. По повелѣнію Верховнаго Главнокомандующаго Великаго Князя НИКОЛАЯ НИКОЛАЕВИЧА, объявляю при семъ по флоту ВЫСОЧАЙШІЙ Манифестъ объ отреченіи отъ престола ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЯ АЛЕКСАНДРОВИЧА. Вице-Адмиралъ **Колчакъ**.

ВЫСОЧАЙШІЙ МАНИФЕСТЪ.

Въ дни великой борьбы съ внѣшнимъ врагомъ, стремящимся три года поработить нашу Родину, Господу угодно было ниспослать Россіи новыя тяжелыя испытанія. Начавшіяся внутреннія народныя волненія грозятъ бѣдственно отразиться на дальнѣйшемъ веденіи упорной войны. Судьба Россіи, честь геройской Нашей Арміи, благо народа, все будущее дорогого Нашего Отечества требуютъ доведенія войны во что бы то ни стало до побѣдоноснаго конца. Жестокій врагъ напрягаетъ послѣднія силы, и уже близокъ часъ, когда доблестная Армія совмѣстно со славными Нашими союзниками сможетъ окончательно сломить врага. Въ эти рѣшительные дни въ жизни Россіи почли МЫ долгомъ совѣсти облегчить народу Нашему тѣсное единеніе и сплоченіе всѣхъ силъ народныхъ, для скорѣйшаго достиженія побѣды, и въ согласіи съ Государственной Думой признали МЫ за благо отречься отъ Престола Государства Россійскаго и сложить съ СЕБЯ Верховную Власть.

2 (15) березня 1917 року в Пскові Імператор Микола II відрікся від престолу та підписав документи про звільнення у відставку колишнього складу Ради Міністрів і призначення великого князя Миколи Миколайовича Верховним головнокомандувачем Армії та Флоту.

Миколаївський градоначальник і командир порту віце-адмірал А. Г. Покровський 4(17) березня 1917 року в Миколаєві віддав наказ із оголошенням про зречення престолу Миколою II.

У цей же день, 4(17) березня 1917 року , у Києві було проголошено утворення Української Центральної Ради.

Не желая разстаться съ любимымъ Сыномъ НАШИМЪ, Мы передаемъ слѣдіе НАШЕ Брату НАШЕМУ Великому Князю МИХАИЛУ АЛЕКСАНДРОВИЧУ, и благословляемъ Его на вступленіе на Престолъ Государства Россійскаго. Заповѣдаемъ Брату НАШЕМУ править дѣлами Государственными въ полномъ и ненарушимомъ единеніи съ представителями народа въ законодательныхъ учрежденіяхъ на тѣхъ началахъ, кои будутъ имъ установлены, принеся въ томъ ненарушимую присягу. Во имя горячо любимой Родины призываемъ всѣхъ вѣрныхъ сыновъ Отечества къ исполненію своего святаго долга передъ ней повиновеніемъ ЦАРЮ въ тяжелую минуту всенародныхъ испытаній и помочь ему вмѣстѣ съ представителями народа вывести Государство Россійское на путь побѣды, благоденствія и славы. Да поможетъ Господь Богъ Россіи. 2-го марта 15 часовъ 1917 года.

Городъ Псковъ. НИКОЛАЙ.

Министръ Императорскаго Двора Генералъ-Адъютантъ ФРЕДЕРИКСЪ

Подписалъ: Вице-Адмиралъ *Покровскій.*

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням зречення престолу Миколою II. 4(17) березня 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 4.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Під час падіння Російської імперії

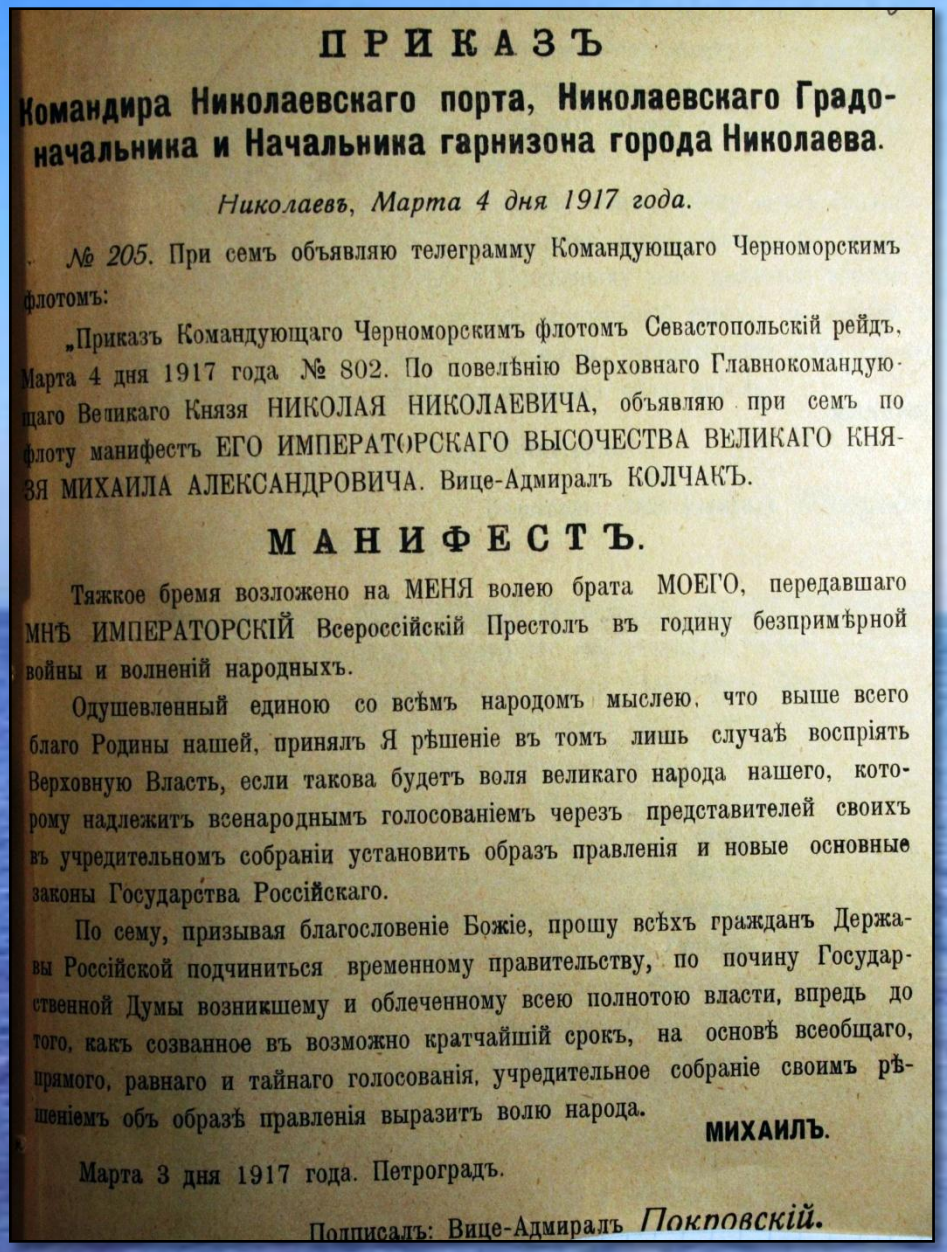

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта, Николаевскаго Градоначальника и Начальника гарнизона города Николаева.

Николаевъ, Марта 4 дня 1917 года.

№ 205. При семъ объявляю телеграмму Командующаго Черноморскимъ флотомъ:

„Приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ Севастопольскій рейдъ, Марта 4 дня 1917 года № 802. По повелѣнію Верховнаго Главнокомандующаго Великаго Князя НИКОЛАЯ НИКОЛАЕВИЧА, объявляю при семъ по флоту манифестъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЫСОЧЕСТВА ВЕЛИКАГО КНЯЗЯ МИХАИЛА АЛЕКСАНДРОВИЧА. Вице-Адмиралъ КОЛЧАКЪ.

МАНИФЕСТЪ.

Тяжкое бремя возложено на МЕНЯ волею брата МОЕГО, передавшаго МНѢ ИМПЕРАТОРСКІЙ Всероссійскій Престолъ въ годину безпримѣрной войны и волненій народныхъ.

Одушевленный единою со всѣмъ народомъ мыслею, что выше всего благо Родины нашей, принялъ Я рѣшеніе въ томъ лишь случаѣ воспріять Верховную Власть, если такова будетъ воля великаго народа нашего, которому надлежитъ всенароднымъ голосованіемъ черезъ представителей своихъ въ учредительномъ собраніи установить образъ правленія и новые основные законы Государства Россійскаго.

По сему, призывая благословеніе Божіе, прошу всѣхъ гражданъ Державы Россійской подчиниться временному правительству, по почину Государственной Думы возникшему и облеченному всею полнотою власти, впредь до того, какъ созванное въ возможно кратчайшій срокъ, на основѣ всеобщаго, прямого, равнаго и тайнаго голосованія, учредительное собраніе своимъ рѣшеніемъ объ образѣ правленія выразитъ волю народа.

МИХАИЛЪ.

Марта 3 дня 1917 года. Петроградъ.

Подписалъ: Вице-Адмиралъ Покровскій.

Уранці 3 (16) березня Тимчасовий комітет Державної Думи повідомив великому князеві Михайлу Олександровичу про зречення Миколи II. Однак, великий князь Михайло, отримавши гарантії особистої безпеки, також підписав маніфест про зречення престолу. З цього приводу Миколаївський градоначальник і командир порту віце-адмірал А. Г. Покровський віддав другого наказу з оголошенням зречення великого князя Михайла.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням зречення престолу великим князем Михайлом. 4(17) березня 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 5.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

За Тимчасового уряду

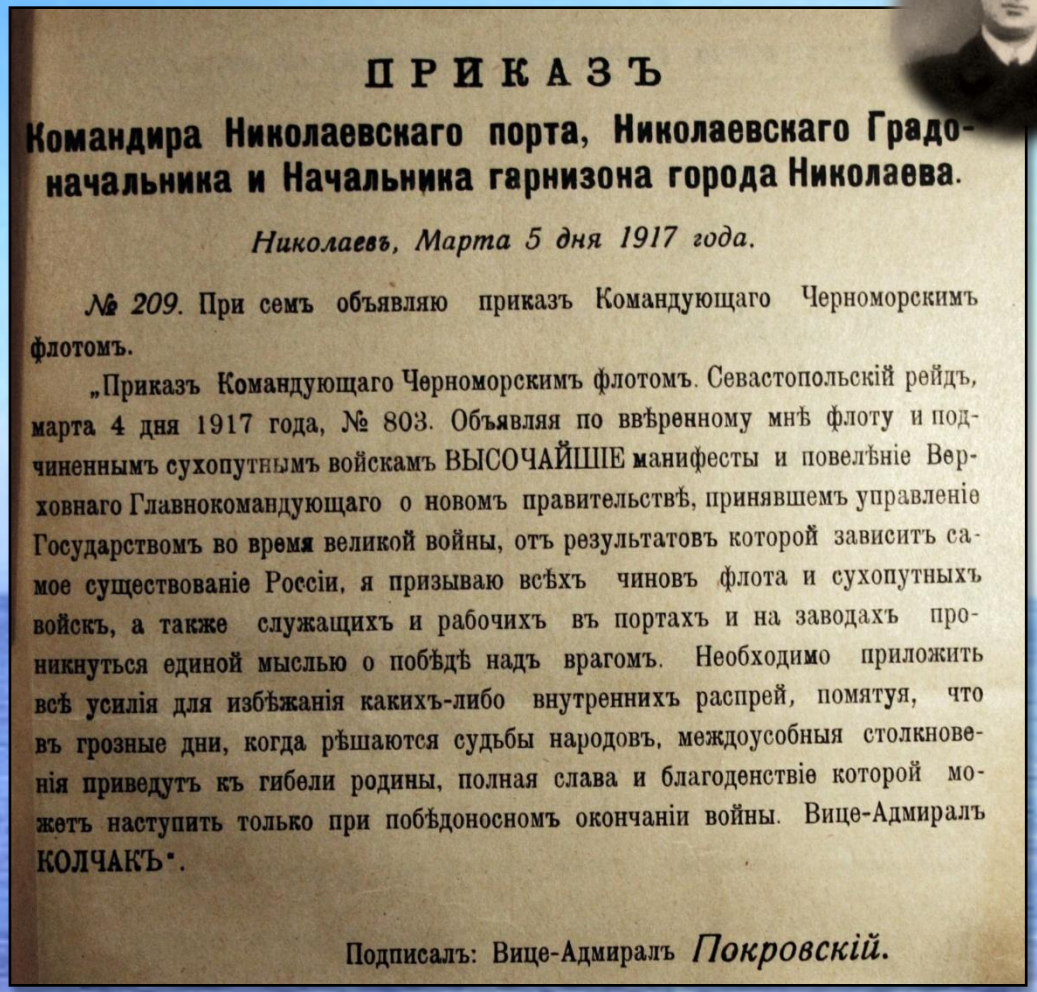

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта, Николаевскаго Градоначальника и Начальника гарнизона города Николаева.

Николаевъ, Марта 5 дня 1917 года.

№ 209. При семъ объявляю приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ.

„Приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ. Севастопольскій рейдъ, марта 4 дня 1917 года, № 803. Объявляя по ввѣренному мнѣ флоту и подчиненнымъ сухопутнымъ войскамъ ВЫСОЧАЙШЕ манифесты и повелѣніе Верховнаго Главнокомандующаго о новомъ правительствѣ, принявшемъ управленіе Государствомъ во время великой войны, отъ результатовъ которой зависитъ самое существованіе Россіи, я призываю всѣхъ чиновъ флота и сухопутныхъ войскъ, а также служащихъ и рабочихъ въ портахъ и на заводахъ проникнуться единой мыслью о побѣдѣ надъ врагомъ. Необходимо приложить всѣ усилія для избѣжанія какихъ-либо внутреннихъ распрей, помятуя, что въ грозные дни, когда рѣшаются судьбы народовъ, междоусобныя столкновенія приведутъ къ гибели родины, полная слава и благоденствіе которой можетъ наступить только при побѣдоносномъ окончаніи войны. Вице-Адмиралъ КОЛЧАКЪ".

Подписалъ: Вице-Адмиралъ *Покровскій.*

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням наказу командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака про єднання з метою досягнення перемоги у війні. 5(18) березня 1917 року.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 10.

Олександр Колчак

Командування Чорноморським флотом за Тимчасового уряду спершу залишалося за віце-адміралом Олександром Колчаком, котрий сприяв українізації Чорноморського флоту.

Предки адмірала походили з Галичини, а в XIX ст. його рід поширився на Херсонщині. Дружина О.Колчака, Софія, походила з Кам'янця-Подільського. Рада Української Чорноморської Громади обрала її почесним головою.

Широко відома промова віце-адмірала Олександра Колчака, виголошена під час відвідин Севастополя на маніфестації моряків-українців:

"Мені випала честь говорити з українцями, що зібралися тут, заявити про своє існування, наочно його засвідчити. Чорноморський флот, керувати яким маю за честь, на 90 % складається з синів цієї нації. Я не можу не вітати українську націю, яка дала мені найліпших моряків, які тільки є у світі".

Накази О.Колчака в Миколаєві транслювалися Миколаївським градоначальником і командиром Миколаївського порту віце-адміралом А.Г.Покровським.

© Левченко Л.Л.

За Тимчасового уряду

Черноморскій флотъ и крѣпость Севастополь всецѣло на сторонѣ народа.

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго Порта.

Николаевъ, Марта 7 дня 1917 года.

№ 217. При семъ объявляю по ввѣренному мнѣ порту телеграмму Командующаго Черноморскимъ флотомъ отъ 6 сего Марта:

«Объявляю по флоту и подчиненнымъ мнѣ сухопутнымъ частямъ посланныя мною телеграммы:

1) Военная. Петроградъ. Предсѣдателю Совѣта Министровъ Князю Львову. Отъ имени Черноморскаго флота и Севастопольскаго гарнизона прошу принять и передать Совѣту Министровъ увѣреніе, что Черноморскій флотъ и крѣпость всецѣло находятся въ распоряженіи новаго народнаго правительства и приложатъ всѣ силы для доведенія войны до побѣднаго конца. Колчакъ.

2) Военная. Петроградъ. Морскому Министру Гукову. Черноморскій флотъ проситъ Васъ принять выраженіе глубокаго къ Вамъ уваженія и увѣреніе въ твердомъ рѣшеніи его приложить всѣ силы для доведенія войны до побѣднаго конца. Колчакъ.

3) Военная. Петроградъ. Предсѣдателю Государственной Думы Родзянко. Отъ имени Черноморскаго флота и Севастопольскаго гарнизона прошу Васъ, какъ Предсѣдателя Государственной Думы, принять увѣреніе, что Черноморскій флотъ и крѣпость въ единеніи со всей Россіей находятся въ полномъ распоряженіи народнаго правительства и приложатъ всѣ силы для доведенія войны до побѣднаго конца

Колчакъ.

Подписалъ: Вице-Адмиралъ Покровскій.

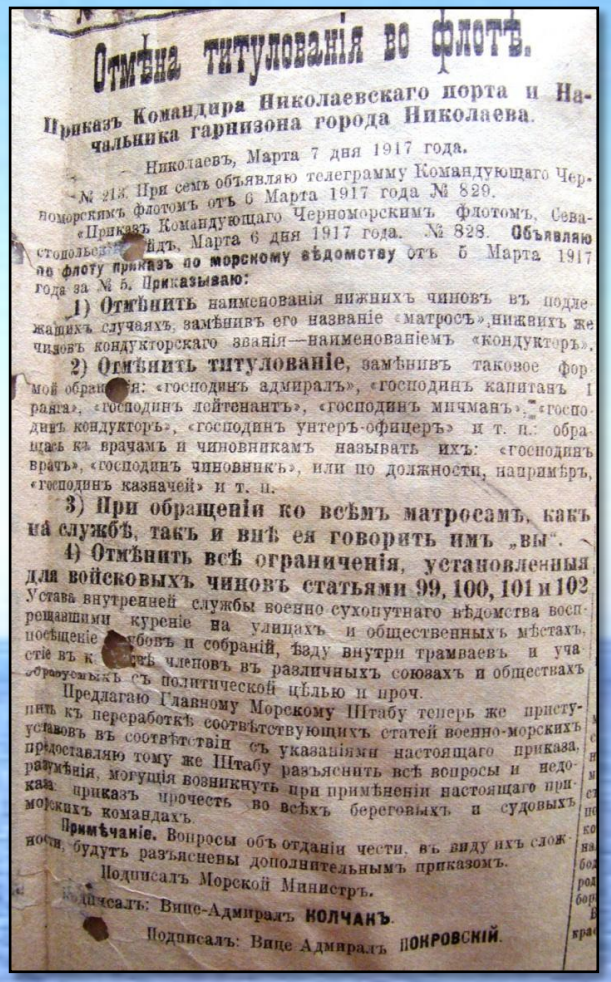

Отмѣна титулованія во флотѣ.

Приказъ Командира Николаевскаго порта и Начальника гарнизона города Николаева.

Николаевъ, Марта 7 дня 1917 года.

№ 218. При семъ объявляю телеграмму Командующаго Черноморскимъ флотомъ отъ 6 Марта 1917 года № 829.

«Приказъ Командующаго Черноморскимъ флотомъ. Севастопольскій рейдъ, Марта 6 дня 1917 года. № 828. Объявляю по флоту приказъ по морскому вѣдомству отъ 5 Марта 1917 года за № 5. Приказываю:

1) Отмѣнить наименованія нижнихъ чиновъ въ подлежащихъ случаяхъ, замѣнивъ его названіе «матросъ», нижнихъ же чиновъ кондукторскаго званія—наименованіемъ «кондукторъ».

2) Отмѣнить титулованіе, замѣнивъ таковое формой обращенія: «господинъ адмиралъ», «господинъ капитанъ 1 ранга», «господинъ лейтенантъ», «господинъ мичманъ», «господинъ кондукторъ», «господинъ унтеръ-офицеръ» и т. п. обращаясь къ врачамъ и чиновникамъ называть ихъ: «господинъ врачъ», «господинъ чиновникъ», или по должности, напримѣръ, «господинъ казначей» и т. п.

3) При обращеніи ко всѣмъ матросамъ, какъ на службѣ, такъ и внѣ ея говорить имъ „вы".

4) Отмѣнить всѣ ограниченія, установленныя для войсковыхъ чиновъ статьями 99, 100, 101 и 102 Устава внутренней службы военно-сухопутнаго вѣдомства воспрещавшими куреніе на улицахъ и общественныхъ мѣстахъ, посѣщеніе клубовъ и собраній, ѣзду внутри трамваевъ и участіе въ [illegible] членовъ въ различныхъ союзахъ и обществахъ образованныхъ съ политической цѣлью и проч.

Предлагаю Главному Морскому Штабу теперь же приступить къ переработкѣ соотвѣтствующихъ статей военно-морскихъ уставовъ въ соотвѣтствіи съ указаніями настоящаго приказа, предоставляю тому же Штабу разъяснить всѣ вопросы и недоразумѣнія, могущія возникнуть при примѣненіи настоящаго приказа, приказъ прочесть во всѣхъ береговыхъ и судовыхъ морскихъ командахъ.

Примѣчаніе. Вопросы объ отданіи чести, въ виду ихъ сложности, будутъ разъяснены дополнительнымъ приказомъ.

Подписалъ Морской Министръ.

Подписалъ: Вице-Адмиралъ КОЛЧАКЪ.

Подписалъ: Вице-Адмиралъ ПОКРОВСКІЙ.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А.Г.Покровського із оголошенням телеграм командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака до Голови Ради міністрів князя Г.Є.Львова, Морського міністра О.І.Гучкова та Голови Державної Думи М.В.Родзянка про вірність Чорноморського флоту Тимчасовому Урядові. 7(20) березня 1917 року.
"Трудовая газета", 8 березня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А.Г.Покровського із оголошенням наказу командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака про відміну титулів на флоті. 7(20) березня 1917 року.
"Трудовая газета", 8 березня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Адмиралъ Колчакъ на Балтійскомъ заводѣ.

Послѣ посѣщенія лодки «Тюлень», адмиралъ Колчакъ былъ приглашенъ т. Исаевымъ отъ имени робочихъ Балтійскаго завода на собѣседованіе.

При появленія адмирала на заводѣ, рабочіе обмѣнялись съ нимъ взаимными привѣтствіями.

Затѣмъ рабочіе записками задали нѣсколько вопросовъ командующему флотомъ.

На вопросъ «каково настроеніе флота и арміи», адмиралъ Колчакъ отвѣтилъ, что флотъ бодро стоитъ на стражѣ интересовъ революціонной Россіи.

Армія, поскольку онъ смогъ съ ея настроеніями ознакомиться со словъ Керенскаго, постепенно пріобрѣтаетъ боевую мощность и сможетъ въ скоромъ времени перейти въ наступленіе по всему фронту.

Керенскій пользуется на флотѣ и на арміи большой популярностью, и встрѣчи съ нимъ превращаются въ сплошныя оваціи. Лично Колчакъ относится къ морскому министру съ большимъ уваженіемъ.

На вопросъ, каково его мнѣніе о внутреннемъ положеніи страны, адм. Колчакъ отвѣтилъ, что онъ опасается, какъ бы недостаточная организація народныхъ массъ не привела бы къ нежелательнымъ эксцессамъ.

Отвѣчая на просьбу рабочихъ сообщить, правда ли, что предвидится *прекращеніе заказовъ* военнаго судостроенія, командующій флотомъ отвѣтилъ, что тяжелое финансовое положеніе страны и создавшаяся международная обстановка не даетъ надежды на дальнѣйшее продолженіе заказовъ по морскому вѣдомству.

Взамѣнъ военныхъ судовъ будутъ даны заказы на сухіе доки (батолорты) для коммерческаго судостроенія.

Въ заключеніе, адмиралъ призывалъ рабочихъ къ организаціи и къ спокойной работѣ на оборону.

Рѣчь ад. Колчака произвела хорошее впечатлѣніе на слушателей и была покрыта громовыми аплодисментами.

Повідомлення в газеті про зустріч адмірала Олександра Колчака з робітниками Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу та його переговори з головою Миколаївської ради робітничих і військових депутатів Яном Петровичем Ряппо про усунення загрози закриття суднобудівних заводів "Наваль" і "Руссуд".

"Известия Николаевского Совета рабочих и военных депутатов", 21 травня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

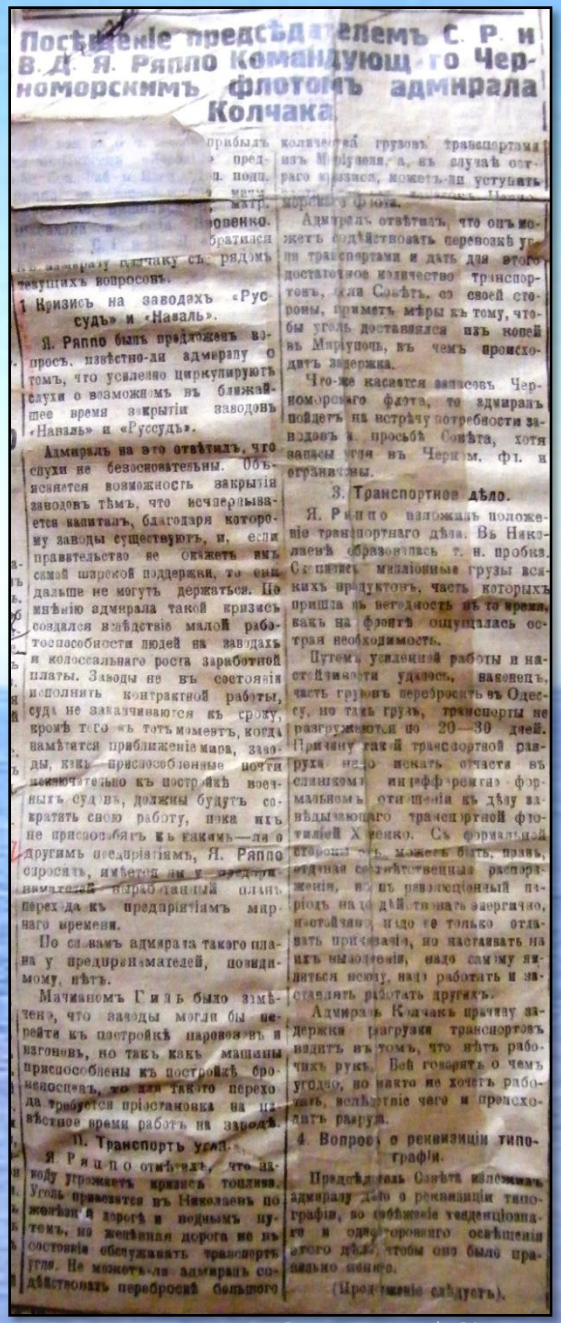

Посѣщеніе предсѣдателемъ С. Р. и В. Д. Я. Ряппо Командующаго Черноморскимъ флотомъ адмирала Колчака

прибылъ ... пред... п. пол... матр... ...ченко. ...братился ...адмиралу Колчаку съ рядомъ текущихъ вопросовъ.

1. Кризисъ на заводахъ «Руссудъ» и «Наваль».

Я. Ряппо былъ предложенъ вопросъ, извѣстно-ли адмиралу о томъ, что усиленно циркулируютъ слухи о возможномъ въ ближайшее время закрытіи заводовъ «Наваль» и «Руссудъ».

Адмиралъ на это отвѣтилъ, что слухи не безосновательны. Объясняется возможность закрытія заводовъ тѣмъ, что исчерпывается капиталъ, благодаря которому заводы существуютъ, и, если правительство не окажетъ имъ самой широкой поддержки, то они дальше не могутъ держаться. По мнѣнію адмирала такой кризисъ создался вслѣдствіе малой работоспособности людей на заводахъ и колоссальнаго роста заработной платы. Заводы не въ состояніи исполнить контрактной работы, суда не заканчиваются къ сроку, кромѣ того въ тотъ моментъ, когда намѣтится приближеніе мира, заводы, какъ приспособленные почти исключительно къ постройкѣ военныхъ судовъ, должны будутъ сократить свою работу, пока имъ не приспособятся къ какимъ—либо другимъ предпріятіямъ. Я. Ряппо спросилъ, имѣется ли у предпринимателей выработанный планъ перехода къ предпріятіямъ мирнаго времени.

По словамъ адмирала такого плана у предпринимателей, повидимому, нѣтъ.

Мачиномъ Гиль было замѣчено, что заводы могли бы перейти къ постройкѣ паровозовъ и вагоновъ, но такъ какъ машины приспособлены къ постройкѣ броненосцевъ, то для такого перехода требуется пріостановка на извѣстное время работъ на заводѣ.

II. Транспортъ угля.

Я. Ряппо отмѣтилъ, что заводу угрожаетъ кризисъ топлива. Уголь привозится въ Николаевъ по желѣзной дорогѣ и водянымъ путемъ, но желѣзная дорога не въ состояніи обслуживать транспортъ угля. Не можетъ-ли адмиралъ содѣйствовать переброскѣ большого количества грузовъ транспортами изъ Мариуполя, а въ случаѣ острого кризиса, можетъ-ли уступить ... морского флота.

Адмиралъ отвѣтилъ, что онъ можетъ содѣйствовать перевозкѣ угля транспортами и дать для этого достаточное количество транспортовъ, для Совѣта, со своей стороны, приметъ мѣры къ тому, чтобы уголь доставлялся изъ копей въ Мариуполь, въ чемъ происходитъ задержка.

Что-же касается запасовъ Черноморскаго флота, то адмиралъ пойдетъ на встрѣчу потребности заводовъ и просьбѣ Совѣта, хотя запасы угля въ Черном. фл. и ограничены.

3. Транспортное дѣло.

Я. Ряппо изложилъ положеніе транспортнаго дѣла. Въ Николаевѣ образовалась т. н. пробка. Скопились милліонные грузы всякихъ продуктовъ, часть которыхъ пришла въ негодность въ то время, какъ на фронтѣ ощущалась острая необходимость.

Путемъ усиленной работы и настойчивости удалось, наконецъ, часть грузовъ переброситъ въ Одессу, но такъ грузъ, транспорты не разгружаются по 20—30 дней. Причину такой транспортной разрухи нельзя искать отчасти въ слишкомъ индифферентно формальномъ отношеніи къ дѣлу завѣдывающаго транспортной флотиліей Хоменко. Съ формальной стороны онъ можетъ быть правъ, но, отдавая единственныя распоряженія, въ революціонный періодъ надлежитъ энергично, настойчиво, надо не только отдавать приказанія, но настаивать на ихъ выполненіи, надо самому нестись всюду, надо работать и заставлять работать другихъ.

Адмиралъ Колчакъ причину задержки разгрузки транспортовъ видитъ въ томъ, что нѣтъ рабочихъ рукъ. Всѣ говорятъ о чемъ угодно, но никто не хочетъ работать, вслѣдствіе чего и происходитъ разруха.

4. Вопросъ о реквизиціи типографіи.

Предсѣдатель Совѣта излагаетъ адмиралу дѣло о реквизиціи типографіи, во избѣжаніе тенденціознаго и одностороннаго освѣщенія этого дѣла, чтобы оно было правильно понято.

(Продолженіе слѣдуетъ).

Державний архів Миколаївської області, 2018

© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

У листопаді 1917 року член Центральної Ради Дмитро Володимирович Антонович (1877–1945 рр.) відвідав Миколаїв з метою з'ясування питання про можливу українізацію Чорноморського флоту. В своїх спогадах уже в Празі 1932 року Д. В. Антонович писав, що саме в Миколаєві, а не в Одесі чи Херсоні, він очікував зустріти великий півекіпаж, який прагнув притягти на бік Центральної Ради, і його очікування виправдалися:

«Справді, в Миколаєві полуекіпаж ми застали величенький, мабуть, тисяч до трьох люду, але судів в Миколаєві майже не було, крім якої пари, що стояли на верфях для ремонту. З полуекіпажем мені і прийшлося вести переговори. Більшовицьких більших і впливовіших груп між ними не було (ті седіли на судах), українці були в більшості, але не дуже активні і взагалі подавляюча більшість була пасивна, люде ще краще себе почували на суходолі в казармі, ніж на судах. Активнійші очевидно, оставалися на суднах, а менш активні одійшли в полуекіпаж, де і сиділи, не бажаючи їхати додому на сільські злидні. З таким полуекіпажем договоритися було не важко, і після кількох мітингів, на яких мені довелося чимало говорити і роз'яснювати і перетрактацій з виборними, рішили, що вони признають зверхність Центральної Ради, посилають від себе уповноважених в Морську раду у Київі і виробляють разом свої постуляти до Центральної Ради. Головним чином ці постуляти зводилися до вимоги від Центральної Ради окремого морського міністерства, незалежного від військових справ. Я для себе поробив деякі виявлення в цій справі, особливо мені стало ясно, що в цій ситуації справа флоти для України була справою принципу, а не реальности. Україна без Криму, як це тоді стояло, не має ні одної бухти, де міг би стояти військовий флот, бо такою бухтою є тільки Севастополь. Бухта в Миколаєві надто глибоко всунута в суходіл і годиться тільки для того, щоб там доки мати, або щоб там фльота була з мінімальними ворожими силами замкнута. Тому, приїхавши до Києва, я зробив звіт з своєї поїздки, головне до Одеси, а про інше, про полуекіпаж в Миколаєві і морську справу я згадував дуже мало і в тому дусі, що без Севастополя ні про яку флоту на Чорному морі говорити не приходиться».

Антонович Д. Спогади про українське Морське міністерство // Військо України. Часопис збройних сил України. 5-те число. К., 1993. С. 73–74.

© Левченко Л.Л.

За Української Центральної Ради

ОТНОШЕНИЕ К УКРАИНСКОЙ РАДЕ.

14-го Ноября общее собрание Николаевского флотского полуэкипажа, выслушав доклад представителей украинских социалистических организаций по вопросу о признании на Украине власти Центральной Украинской Рады и ее исполнительного органа - Генерального Секретариата,- постановило /на украинском языке/ x/:

"Общее собрание Николаевского флотского полуэкипажа, обсудив универсал Украинской Рады об учреждении Украинской Демократической Республики в федеративной России, приветствует ее и Украинскую Центральную Раду и считает необходимым выполнение на местах распоряжения Украинской Центральной Рады и Генерального Секретариата или их представителей.-

Собрание считает, что только признание Украинской Республики значение Центральной Рады сможет предупредить развитие анархии в государстве и спасти Украину, а также всю Россию от гибели".-

---

x/ Архив Совета. Дело № 25, лист 54.

Від дня оголошення постанови Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій від 10 листопада 1917 року в Миколаєві розпочався процес розгляду 3-го Універсалу на різних зібраннях і прийняття резолюцій про відношення до Української Центральної Ради. Позитивні резолюції схвалено Миколаївським морським арсеналом, 1-ї батареєю та дивізійним комітетом Чорноморського мортирного артилерійського дивізіону, командою Миколаївського флотського півекіпажу, крейсера "Адмирал Нахимов" та міноносця "Цериго", командою транспорту "Дон", загальними зборами Союзу українських військово-морських організацій, загальними зборами робітників цеху з озброєння кораблів, робітниками такелажного цеху суднобудівного заводу "Руссуд", загальними зборами робітників-українців заводу "Руссуд" тощо.

Постанова загальних зборів Миколаївського флотського півекіпажу від 14 листопада 1917 року про визнання Української Народної Республіки та підтримку Української Центральної Ради. Державний архів Миколаївської області. Ф. П-1817. Оп. 2. Спр. 202. Арк. 151.

© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

Судовой Комитетъ
ТРАНСПОРТА
„ДОНЪ"

24 Ноября 1917 г.
№ 264

10

Въ Николаевское отдѣленіе Центральной Украинской рады.

Одержана 24 Листопада 1917 р.

24 ноября 1917 года общее собраніе команды транспорта "Донъ", обсудивъ текущій моментъ въ связи съ Украинскимъ движеніемъ, какъ стремленіе къ самоопредѣленію народностей населяющихъ Россійскую Республику, вынесла слѣдующую резолюцію:

I/ Признаемъ и привѣтствуемъ Украинскую Демократическую Республику въ тѣсной федераціи со всѣми народностями Россіи, всемѣрно будемъ поддерживать ее на пути осуществленія Третьяго Универсала.

2/ Требуемъ прекращенія гражданской войны и предлагаемъ Совѣту Раб. и Воен. Деп. и Городской думѣ способствовать скорѣйшему созданію соціалистической Обще-Россійской власти на федеративныхъ началахъ.-

Предсѣдатель судового комитета транспорта "Донъ"

Секретарь:

Резолюція загальних зборів команди транспорту «Дон» від 24 листопада 1917 року про визнання Української Народної Республіки.
Державний архів Миколаївської області. Ф. Р-5547. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 10.

150

29 Окт.

ОТНОШЕНИЕ К УКРАИНСКОЙ РАДЕ.

Общее собрание чинов Николаевского Морского Арсенала 29-го Октября, заслушав доклад представителей украинских социалистов-революционеров Николаевской организации об истории Украины и о текущем моменте, постановило /на украинском языке x/:

"Мы, воинские чины Николаевского морского арсенала, заслушавши доклад представителей украинской партии социалистов-революционеров о текущем моменте, постановили всеми мерами и силами поддерживать Украинскую Центральную Раду, как высшую власть на Украине, которая стоит на страже прав и интересов всей демократии Украины и охраны революции. Верим и надеемся, что в момент развала российской республики только одна Украинская Центральная Рада является выразительницей Украинской демократии и может установить спокойствие и порядок на Украине".-

---

x/ Архив Совета Раб. и Воен.Деп. Дело № 25, лист 2.

Постанова загальних зборів Миколаївського морського арсеналу від 29 жовтня 1917 року про підтримку Української Центральної Ради. Державний архів Миколаївської області. Ф. П-1817. Оп. 2. Спр. 202. Арк. 150.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

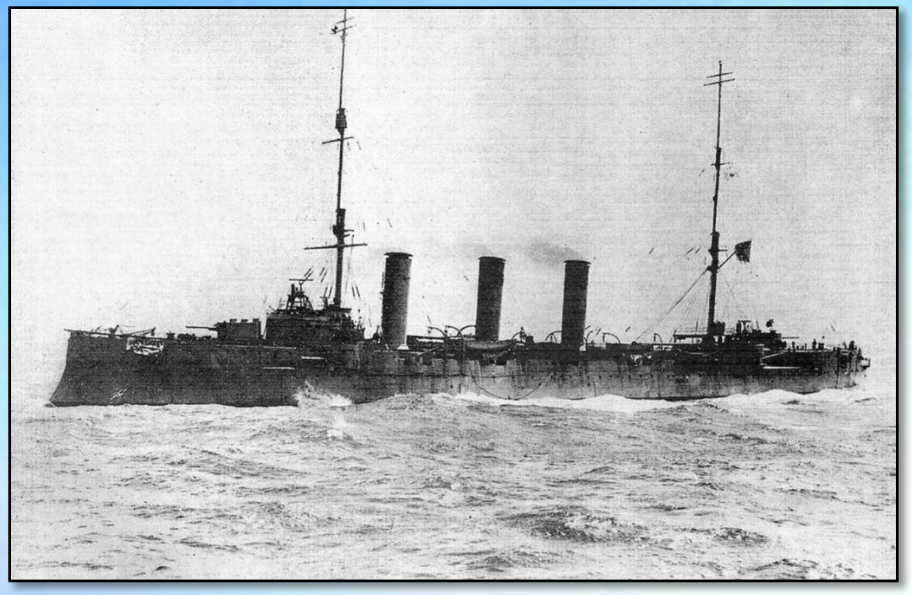

Крейсер "Память Меркурия" підняв український прапор 25 листопада 1917 року

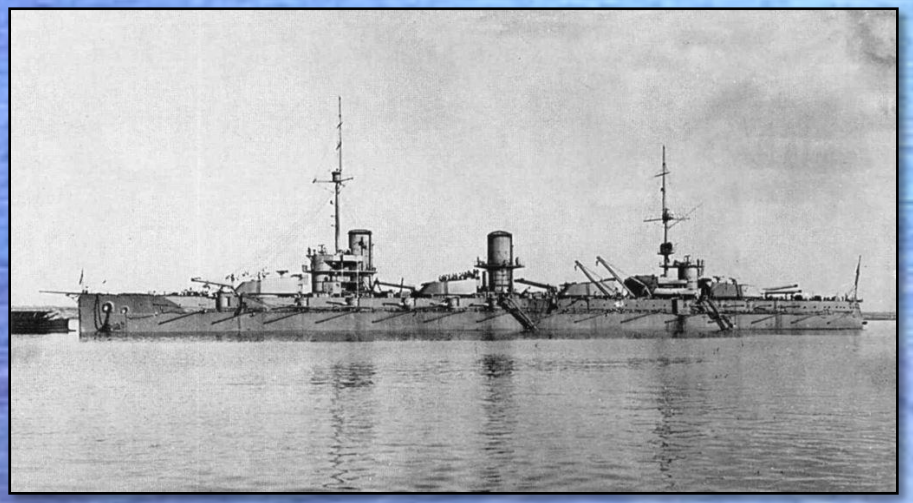

Лінійний корабель "Воля" восени 1917 року підняв український прапор

У Чорноморському флоті, де в особовому складі переважали українці, почалася українізація: на багатьох кораблях був піднятий український національний прапор.

Офіцери та матроси з українців ставилися до флоту набагато відповідальніше, ніж провід держави.

Українська Чорноморська Громада заявила про намір «мати фльоту в півтора рази сильнішу від усіх воєнних фльот у чорноморському просторі».

На початок бажалося мати «три бригади лінійних кораблів, бригаду крейсерів, гідрокрейсерів, три дивізії міноносців, підводних човнів та деяку кількість кораблів окремого призначення. До складу фльоти теж мала входити гідроавіація»

Гриценко І. Становлення українського військового флоту. Як це було… // Чорноморська безпека, 2010, № 4 (18).

© Левченко Л.Л.

За Української Центральної Ради

За часів Центральної Ради в Україні справами флоту займалася Генеральна українська морська рада, а з грудня 1917 року – Генеральне секретарство морських справ. Однак, Центральна Рада в умовах війни приймала недалекоглядні рішення про обмежені потреби України у військовому флоті.

Один із авторів «Тимчасового закону про фльоту УНР» Святослав Шрамченко в статті, написаній у Варшаві 1935 року, звинувачує в цьому Д. В. Антоновича та інших провідників морської справи періоду Центральної Ради. Власне сам Д. В. Антонович свідчив про своє здивування на пропозицію Морської ради, котра висунула його кандидатуру як секретаря морських справ, при цьому заявивши, щоб він своїм «одмовленням не повинен робити труднощів». Д. В. Антонович писав: «Ті уявлення про морську військову флоту як про річ нереальну мені дали можливість поставитися до цієї справи пасивно і "труднощів не робити"».

На засіданні Генерального секретаріату 22 грудня 1917 року Д. В. Антонович заявив:

«Морське секретарство має завідувати Чорноморським флотом, який повинен охороняти берег Української Республіки і тих держав, які з нею межують по березі Чорного моря. Утримання флоту повинні взяти на себе всі ті держави, інтереси яких він охороняє. Для цієї мети досить двох броненосців і флотилії міноносців з командою в 10-12 тис. матросів. Решту кораблів демобілізувати і перетворити в державний торговельний флот, розвиток якого лежить в ближчих інтересах Української Республіки. На організацію Морського секретарства і на попередні видатки, зв'язані з переведенням плану реорганізації флоту, потрібно зараз 150 тис. крб.».

Шрамченко С. Закон про Державну українську фльоту та його виконавці // Військо України. Часопис збройних сил України. 4-те число. К., 1993. С. 29–30.
Антонович Д. Спогади про українське Морське міністерство // Військо України. Часопис збройних сил України. 5-те число. К., 1993. С. 74.
Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. Т. 2. 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. Упорядн.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко та ін. К.: Наукова думка, 1997. С.58-59.

Морський міністр Михайло Білинський та його ад'ютант Святослав Шрамченко (стоїть) у формі української морської піхоти. 1919 рік

© Левченко Л.А.

ПРИКАЗЪ
Командира Николаевскаго военнаго порта
Николаевъ. Апрѣля "9" дня 1918 года.

13 АПР. 1918 Вх. № 365

№ 209.

Предлагаю комиссіи подъ предсѣдательствомъ инженеръ-механика капитана I ранга ДЕМЧЕНКО для наблюденія за постройкой и ремонтомъ судовъ приступить къ дѣятельности, а также возобновить свою дѣятельность комиссіи по испытанію судовъ подъ предсѣдательствомъ инженеръ-механика капитана 2 ранга КРУТИКОВА.

№ 210.

По объявленной полной демобилизаціи флота уволены всѣ судовыя и береговыя команды, почему всѣхъ бывшихъ матросовъ, оставшихся еще въ своихъ командахъ, предлагаю начальникамъ частей немедленно уволить, отправивъ ихъ къ воинскимъ начальникамъ и снабдивъ ихъ для проѣзда бланками предложеній лит. А и кормовыми деньгами по положенію. Выдача денежнаго содержанія оставшимся въ командахъ матросамъ должна быть прекращена съ 25 Марта ст.ст.

Основаніе. Приказъ по Народному Морскому Вѣдомству отъ 15 Марта 1918 года за № 2.

№ 211.

Командирамъ судовъ и начальникамъ командъ предлагаю принять мѣры для охраненія казеннаго имущества, для чего разрѣшается нанять необходимое число сторожей. Отвѣтственность за сохраненіе оставшагося имущества остается на командирахъ судовъ и начальникахъ командъ.

Основаніе. Приказъ по Народному Морскому Вѣдомству отъ 15 Марта 1918 года за № 2.

№ 212.

Всѣмъ находящимся въ г.Николаевѣ офицерамъ флота, военно-морскимъ чиновникамъ и бывшимъ кондукторамъ флота, кои желаютъ продолжать службу въ Украинскомъ флотѣ, предлагаю до 20 Апрѣля явиться для регистраціи въ строевой отдѣлъ портовой конторы. Морскимъ врачамъ для этой же цѣли явиться въ контору госпиталя.

Основаніе. Приказъ по Народному Морскому Вѣдомству отъ 15 Марта 1918 года за № 2.

Подписалъ: Капитанъ I ранга Римскій-Корсаковъ

Вѣрно:

Дѣлопроизводитель

Кавинъ.

Наказ командира Миколаївського військового порту капітана 1-го рангу Михайла Михайловича Римського-Корсакова про демобілізацію флоту та реєстрацію моряків, які виявили бажання продовжити службу в Українському флоті. 9 квітня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 255. Оп. 1. Д. 166. Арк. 145-145зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

29 грудня 1917 року Центральна Рада затвердила

«Тимчасовий законопроект про флот Української Народної Республіки»

«Українська Центральна рада, основуючись на великих подвигах і жертвах, подіяних українським народом на протязі віків для охорони Чорноморського побережжя, і на тім, що північне побережжя Чорного моря в переважній частині становлять українські землі, а також з уваги на те, що [на] Вкраїну спадає обов'язок охорони політичних і економічних інтересів згаданого побережжя і на те, що український народ поклав велику працю в справі утворення і оборудовання Чорноморської фльоти, а також на необхідність негайного підтримання Чорноморської фльоти, ухвалила:

I. Російська Чорноморська фльота – військова і транспортна – проголошується фльотою Української Народної Республіки і виконує всі обов'язки по охороні побережжя і торгівлі на Чорному і Азовському морях.

Примітка: Українська Народна Республіка під час демобілізації транспортної флотилії має вступити в погодження з республіками, що засновуються на Чорноморському побережжі, відносно поділу торговельної фльоти…

IV. З часу проголошення цього закону всі російські військові і транспортні кораблі на Чорному і Азовському морях повинні підняти вищезгадані прапори Української Народної Республіки.

V. Українська Народна Республіка переймає на себе всі зобов'язання Російського уряду щодо Чорноморської фльоти і утримання фльоти та портів.

VI. Генеральному секретарству міжнародних справ доручається подати цю ухвалу до відома всім державам…»

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. Т. 2. 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. Упорядн.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко та ін. К.: Наукова думка, 1997. С. 78–79.

© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

Олександр Тимофійович Жуковський – виконувач обов'язків Військового та Морського міністрів за часів уряду В. О. Голубовича

У баченні Центральної Ради Чорноморський флот ставав лише флотом берегової охорони й утримувати його мали всі держави Чорноморського узбережжя. Згодом Центральна Рада прийняла рішення про скасування обов'язкової військової служби, взамін проголосивши добровільний найм на флот.

С. О. Шрамченко писав, що "…тогочасне правительство Центральної Ради, складаючись у більшості з людей, для яких соціалістичні ідеї дорожчими були від живих потреб власної держави, зовсім не мало можности й часу розуміти справи виключно з національно державного боку. І тому друга частина "Тимчасового закону про фльоту" замість того, щоби існуючий порядок у фльоті підтримати, бодай тимчасово, до певних реформ у майбутньому, просто руйнує те, що там у фльоті лишалося ще здорового та нерозкладеного…"

Шрамченко С. Закон про Державну українську фльоту та його виконавці // Військо України. Часопис збройних сил України. 4-те число. К., 1993. С. 29.

27 січня (9 лютого) 1918 року в Брест-Литовському Центральна Рада підписала мирний договір із країнами Четверного союзу (Німецькою імперією, Османською імперією, Австро-Угорською імперією та Болгарським царством), відповідно до якого німецькі війська разом із австро-угорськими союзниками мали допомогти Центральній Раді відновити її владу та позбутися більшовиків.

За часів уряду Всеволода Олександровича Голубовича (1885–1939 рр.) Морське міністерство Центральної Ради як окреме відомство було ліквідоване, а обов'язки Морського міністра з 9 березня 1918 року перебрав на себе виконувач обов'язків Військового міністра Олександр Тимофійович Жуковський. Він намагався сформувати структуру морського відомства й навіть були складені штати Міністерства Справ Морських Української Народної Республіки. Згідно зі штатами в складі Міністерства планувалося утворити Морський Генеральний Штаб, Головний Морський Штаб, Особистий відділ освіти, Особистий Гідрографічний відділ, Канцелярію Морського міністра, санітарну управу, друкарню, архів.

© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

— 6 —

	ПОСАДИ.	Кількість осіб.	Платня одному в рік. Карб.	К.	Платня всім разом. Карб.
	Головна Морська Господарча Управа.				
III	Начальник Управи	1	12000	—	1200
IV	Помішник Начальника Управи	1	10800	—	1080
V	Начальників відділив	3	9000	—	2700
VI	Помішникі Начальн. відділив	6	7200		4220
VI	Начальник канцелярії	1	7200	—	720
VI	Бухгалтер	1	7200	—	720
VII	Діловодів	8	5400	—	4520
VII	Помішників бухгалтера	1	5400	—	540
VII	Завідуючій гаражем	1	5400	—	540
VII	Скарбник	1	5400	—	540
VII	Екзекутор	1	5400	—	540
VII	Секретарь	1	5400	—	540
VII	Помішників діловодів	10	4500	—	4500
X	Урядовців 1-го розряду	12	3600	—	4320
XI	Урядовців 2-го розряду	12	3000	—	3600
	РАЗОМ	60	—	—	30180
	Технична Управа.				
V	Голова Управи	1	12000	—	1200
VI	Помішник Голови Управи	2	10800	—	2160
V	Завідуючих відділами	6	9000	—	5400
VI	Завідуючих відділами	12	7200		8640
VI	Завідуючих рисовнею	1	7200	—	720
VII	Діловодів	12	5400	—	5480
VII	Старших рисовників	3	5400	—	1620
VIII	Молодших рисовників	3			
X	Урядовців 1-го розряду	12	3600	—	4320
XI	Урядовців 2-го розряду	12	3000	—	3600
	РАЗОМ	64	—	—	

Ч. 30.

3-го Травня 1918 року.

(По Моському Міністерству).

Пропоную всім співробітникам дорученного мені Міністерст всіма проханнями і питаннями звертатись до мене рапортами по манді.

З проханнями об особистім докладі звертатись до Значко Штабу для запису в чергу.

— 5 —

	ПОСАДИ.	Кількість осіб.	Платня одному в рік. Карб.	К.	Платня всім разом. Карб.	К
VII	Діловодів	2	5400	—	10800	—
X	Урядовців	2	3600	—	7200	—
XI	Урядовців	2	3000	—	6000	—
	РАЗОМ	9	—	—	47400	—
	Особистий Гідрографичний відділ.					
V	Отаман відділу	1	9000	—	9000	—
VI	Завідуючих відділами	4	7200	—	28800	—
VII	Помішників Завід. відділами	4	5400	—	21600	—
VII	Діловодів	1	5400	—	5400	—
VIII	Помішників діловодів	4	4500	—	18000	—
X	Урядовців	5	3600	—	18000	—
XI	Урядовців	5	3000	—	15000	—
	РАЗОМ	24	—	—	115800	—
	Канцелярія Морського Міністр.					
IV	Отаман Канцелярії	1	10800	—	10800	—
V	Помішник Отамана Канц. (Юріск.)	1	9000	—	9000	—
VI	Завідуючих відділами	2	7200	—	14400	—
VI	Старший помішник Юрісконсульт.	1	7200	—	7200	—
VII	Молодший помін. Юрісконсульта	1	5400	—	5400	—
VII	Діловодів	4	5400	—	21600	—
X	Урядовців	4	3600	—	14400	—
XI	Урядовців	4	3000	—	12000	—
	РАЗОМ	18	—	—	94800	—
	Типографія.					
VI	Завідуючий типографією	1	10800	—	10800	—
V	Товариш Голови	1	9000	—	9000	—
VI	Завідуючих відділами	2	7200	—	14400	—
VII	Діловодів	2	5400	—	10800	—
VIII	Помішників діловодів	2	4500	—	9000	—
X	Урядовців	1	3600	—	3600	—
XI	Урядовців	1	3000	—	3000	—
	РАЗОМ	10	—	—	60600	—
	Санітарна Управа.					
IV	Голова Управи	1	10800	—	10800	—
VI	Завідуючих відділами	2	7200	—	14400	—
VII	Діловодів	2	5400	—	10800	—
X	Урядовців	2	3600	—	7200	—
XI	Урядовців	2	3000	—	6000	—
	РАЗОМ	9	—	—	49200	—

— 4 —

До Ч. 29.

ШТАТИ

Міністерства Справ Морських Української Народньої Республіки.

	ПОСАДИ.	Кількість осіб.	Платня одному в рік. Карб.	К.	Платня всім разом. Карб.	К.
і II	Народній Міністр Справ Морських	1	15000	—	15000	—
III	Товариш Нар. Мін. Справ Морських	1	12000	—	12000	—
VI	Старшина до доручень	1	7200	—	7200	—
VII	Значковий	1	5400	—	5400	—
VII	Значковий	1	5400	—	5400	—
	Морськой Генеральний Штаб.					
II	Начальник Генерального Штабу	1	12000	—	12000	—
IV	Помішник Начальника Генер. Штаб.	1	10800	—	10800	—
VI	Завідуючих відділами (Старшини)	4	7200	—	28800	—
VII	Діловодів	4	5400	—	21600	—
VIII	Помішників діловодів	4	4500	—	18000	—
X	Урядовців	3	3600	—	10800	—
XI	Урядовців	6	3000	—	18000	—
VI	Редактор Морського Журнала	1	7200	—	7200	—
III	Чертьожник	1	4500	—	4500	—
V	Агентів старших	5	9000	—	45000	—
VI	Агентів молодших	7	7200	—	50400	—
VII	Переводчиків	1	5400	—	5400	—
VIII	Переводчиків	1	4500	—	4500	—
	РАЗОМ	39	—	—	237000	—
	Головний Морський Штаб.					
IV	Начальник Штабу	1	10800	—	10800	—
V	Помішник Начальника Штабу	1	9000	—	9000	—
VI	Завідуючих відділами	6	7200	—	43200	—
VII	Діловодів	6	5400	—	32400	—
VII	Значковий	1	5400	—	5400	—
VII	Архіваріус	1	5400	—	5400	—
VIII	Помішник архіваріуса	1	4500	—	4500	—
VIII	Помішників діловодів	10	4500	—	45000	—
X	Урядовців	6	3600	—	21600	—
XI	Урядовців	7	3000	—	21000	—
XII	Урядовець	1	2400	—	2400	—
	РАЗОМ	41	—	—	200700	—
	Особистий відділ освіти.					
V	Начальник Відділу	1	9000	—	9000	—
VI	Завідуючих відділами	2	7200	—	14400	—

Штати Міністерства справ морських Української Народної Республіки.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 4-6.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

НАКАЗ

ПО НАРОДНЬОМУ МОРСЬКОМУ ВІДОМСТВУ.

15 БЕРЕЗІЛЯ 1918 року.

Ч 2.

а) Командуючому Чорноморською фльотою наказую негайно зібрати всі боєздатні військові кораблі до Севастополя, а кораблі, які потрібують ремонту, зібрати до Миколаїва.

В бойовій фльоті, як і в екіпажах, в полуекіпажах, та всіх командах перевести повну демобілізацію, наказавши матросам негайно явитись до Повітово-Військових Начальників і до волосних, або Мійських Управлінь за одержанням свідоцтва на право прожиття в Українській Народній Республіці, згідно закону, ухваленному Українською Центральною Радою од 2 березіля 1918 р. про права громадянства в Українській Народній Республіці.

Кондукторі українці можуть звернутись до Штабу Командуючого фльотою для запису на службу, на яку їх дозволяється приймати в разі необхідности. Офіцерам, які підлягають умовам закону про права громадянства в Українській Народній Республіці, або тим, які бажають залишитись на службі в Черноморській. фльоті, негайно явитись до Штабу Народнього Міністерства Справ Морьских, або до Штабу Командуючого фльотою для запису на службу.

Прімітка: Умови служби і платні будуть видані додатково.

б) Позаяк оголошена повна демобілізація фльоти, всяке попереднє представництво од Черноморської фльоти і його виборчі організації тратять свою силу. Виборче начало командного складу касується. Через се судовим, дівізійним комітетам і Центрофльоту наказую припинити своє істнування, а всі справи і документи здати до Штабу Командуючого фльотою. Командуючому фльотою видати відповідне распорядження про прийом всіх діл від ріжних інстітуцій і надіслання їх до Штабу Народнього Міністерства Справ Морських. Видачу коштів на утримання цих інстітуцій припинити.

в) Командуючому Черноморською фльотою наказую вжити всіх заходів аби, як кораблі, так і все судове майно, а також майно екіпажу, полуекіпажу і всіх команд перед демобілізацією було здано командірам, або заступаючим його начальникам, яким доручити найняти тільки необхідну охорону, як для кораблів, так і для державного майна.

15 березня 1918 року О. П. Жуковський видав наказ, за яким всі боєздатні кораблі мали негайно зібратися в Севастополі, а ті, що потребували ремонту, в Миколаєві.

— 2 —

Все ж портове майно Військово-Морського Відомства прийняти Командірам Портів, на обовязку яких під загрозою найгострійшої відповідальности лежить організація і найом необхідної команди для охорони майна.

Всяке постачання на кораблі бойових припасів тимчасово припиняється.

Сей наказ повинен бути виконаний до 25 Березіля 1918 року, з якого числа припиняється видача попереднім служащим фльоти, за вимком поступивших за ново на службу, та залишених для охорони кораблів і державного майна, харчове і грошове утримання.

За невиконання сього наказу винні віддаються під суд.

Підписав:

В. О. Військового і Морського Міністра **Жуковський.**

З оригіналом згідно:

Начальник Канцеляріі

Військового Міністерства **Ковалевський.**

Наказ по народному морському відомству. 15 березня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3в. Арк. 3–3зв.

© Левченко Л.Л.

За Української Центральної Ради

— 4 —

Ч. 21.

5-го КВІТНЯ 1918 року.

Прокурору Одеського Військово-Морського Суду наказую прослідкувати всі справи по Морському Судові, керуючись інструкцією Військово-Революційного Суду з дня 1918 року 12/III, котра прикладається.

Підписав:

За Народнього Міністра Справ Морських **В. Лотоцький.**

Начальник Канцелярії **В. Савченко-Більський.**

З орігіналом згідно:

За Діловода **Гудза.**

Ч. 22.

27-го БЕРЕЗНЯ 1918 року.

§ 1.

Старшому Морському Начальнику Одеського раіону Капитану 1-го рангу **Шрамченко**, згідно його проханню, зложити обов'язки Старшого Морського Начальника Одеського раіону і звернутись до виконаня своїх обов'язків в відділі Морських перевозів Черного Моря; склавши відповідні описи та акти ліквидувати діла свого відділу.

§ 2.

Капитан 1-го рангу **Степанів** призначається Командуючим Транспортною Фльотилією Чорного Моря одному доручається скласти необхідний Штаб Транспортної Фльотилії Черного Моря і вжити всіх заходів, аби Транспортна Фльотилія як можна скорійше була приведена до провадження Транспортної операції. На транспортах негайно утворити лад і порядок згідно НАКАЗУ від 15 березня 1918 року ч. 2 і 3, а також маючи на увазі необхідність культурного развитку Держави скористувати Транспортну Фльотилію для торгу і промисловости, установити рейси зо всіма портами Чорного Моря, призначивши станціонерів в закордонних портах (Кавказ, побережжя Турецкої Держави, Болгарії і Румунії).

— 5 —

§ 3.

Віце-Адмірал **Покровський** призначається Начальником охорони південно-західної частин Чорного Моря (Одеського порта), якому негайно приступити до виконування своїх обов'язків; зазначенному Начальнику охорони південно-Західної частини Чорного Моря вжити всіх заходів що до протралення каналу для торговельних зносин, організувати партію тралення. Зформувати і наладити службу зв'язку Південно-Західної частини Чорного Моря, а також упорядкувати Гідро-Авіаційний отряд. Військово-Морському Суду, керуючись інструкцією Військового Міністерства, роспочати активну діяльність, приступивши до розгляду діл анархично-большовицьких подій.

§ 4.

Командуючим Дунайскою Фльотилією призначається Капитан 2-го рангу **Хомотьяно**, якому вжити всіх заходів, щоб фльотілія як можна скорійше була доведена до необхідного ладу і порядку, згідно наказу від 15 березня 1918 року ч. 2 і 3, а також наладити негайно торговельні зносини Держави.

§ 5.

Капитан 2-го рангу **Озерів** призначається Командуючим Одеським Військовим Портом, якому доручається організувати відповідне правління, скласти опись істнуючого майна і акти, розрахувати якого майна невистачає після большовицького грабіжа, а також привести в відповідний лад і порядок порт і портові інституції. Подбати, щоб усі майстерні і заводи були приведені в нормальний вид; з огляду на брак Транспортів приступити до необхідного ремонту кораблів. Командуючому Одеським військовим портом завести реєстр офіцерів і кондукторів, рахуючись з правом належности їх до громядянства Української Народньої Республіки і згідно потреби призначити їх на відповідні посади; тіх-же які не мають посади рахувати в резерві членів Морського Відомства.

Підписав:

В. О. Морського Міністра **Жуковський.**

Начальник Канцелярії **В. Савченко-Більський.**

З орігіналом згідно:

За Діловода **Гудза.**

---

27 березня 1918 року О. П. Жуковський видав наказ, за яким повинна була розпочати свої дії транспортна флотилія та мали бути встановлені рейси зо всіма портами Чорного моря для здійснення торгово-промислових операцій. Цим же наказом колишній Миколаївський градоначальник і командир Миколаївського порту віце-адмірал А. Г. Покровський призначався начальником охорони південно-західної частини Чорного моря, йому доручалося вжиття заходів щодо протралення каналу для торговельних зносин.

Наказ про призначення віце-адмірала А.Г. Покровського начальником охорони південно-західної частини Чорного моря. 27 березня 1918 р.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3б. Арк. 7зв.– 8.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

За Української Центральної Ради

17 квітня 1918 року було опубліковано наказ по морському відомству Української Народної Республіки:

"З приводу закінчення війни з державами Четверного союзу, потреби прогресивного розвитку і збільшення бойової фльоти не потрібується і з приводу того, що зараз потрібується широкий культурний розвиток краю, а за для того будуть необхідні майстерні, заводи і робітничі сили, всяке будівництво нових бойових кораблів на всіх верфях і заводах Української Народньої Республіки тимчасово припиняється"

Наказ від 17 квітня 1918 р. / ЦДАВО України, ф. 2203, оп. 1, спр. 3г, арк. 25.

На момент оголошення цих розпоряджень Центральної Ради порти базування Чорноморського флоту в Україні та українізовані кораблі вже були захоплені більшовиками, які використовували закони Центральної Ради для агітації проти неї. На флоті відбувалися трагічні події…

Ч. 36.

24-го КВІТНЯ 1918 року.

Отаман **Покровський** призначається тимчасово виконуючим обов'язки Начальника всіх портів Чорноморського побережья, котрому доручається за повною його одповідальностью призначити тимчасово виконуючих обов'язки Комендантів портів.

Про призначення тимчасово виконуючих обов'язків Комендантів, а також їх штатів, та виробленне інструкцій для них, присилати на затвердження Нороднього Морського Міністра.

Наказ про призначення віце-адмірала А.Т. Покровського тимчасово виконуючим обов'язки начальника всіх портів Чорноморського побережжя та надання йому доручення щодо призначення комендантів портів і розроблення інструкції та штатів для них. 24 квітня 1918 р.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3б. Арк. 16зв.

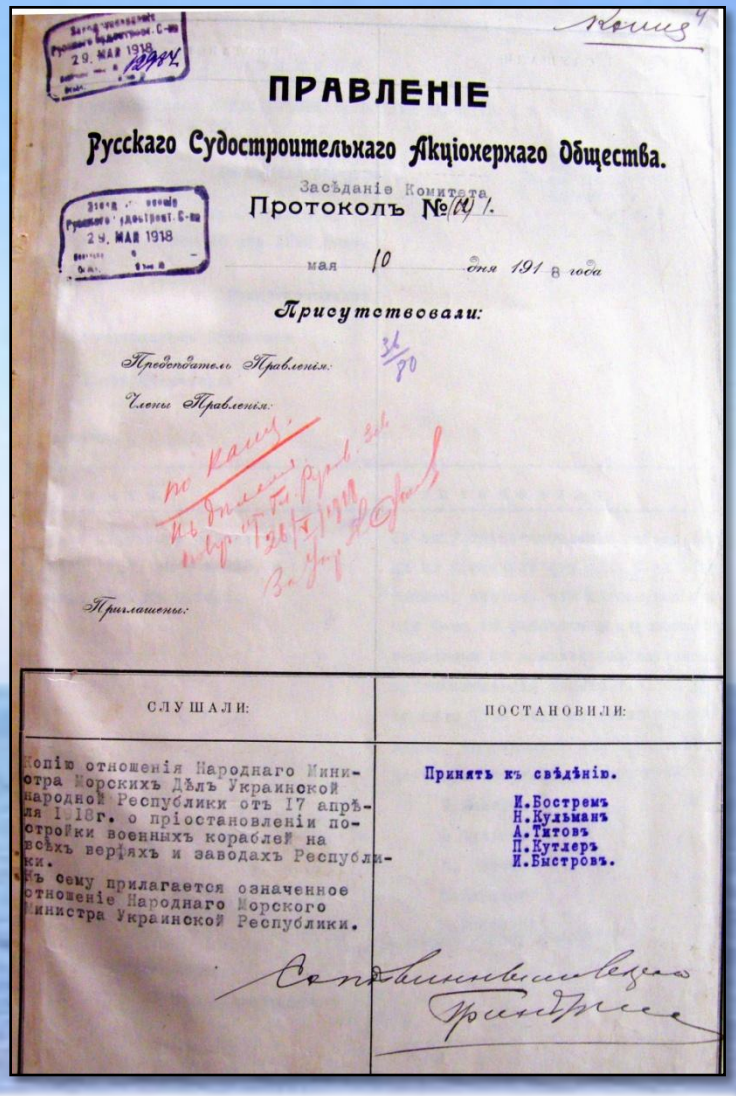

ПРАВЛЕНІЕ
Русскаго Судостроительнаго Акціонернаго Общества.

Засѣданіе Комитета
Протоколъ № 10/.

мая 10 дня 1918 года

Присутствовали:

Предсѣдатель Правленія:

Члены Правленія:

Приглашены:

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
Копію отношенія Народнаго Министра Морскихъ Дѣлъ Украинской Народной Республики отъ 17 апрѣля 1918г. о пріостановленіи постройки военныхъ кораблей на всѣхъ верфяхъ и заводахъ Республики. Къ сему прилагается означенное отношеніе Народнаго Морского Министра Украинской Республики.	Принять къ свѣдѣнію. И.Бостремъ Н.Кульманъ А.Титовъ П.Кутлеръ И.Быстровъ.

Протокол засідання правління Російського суднобудівного акціонерного товариства, на якому розглянуто наказ Міністра морських справ Української Народної Республіки від 17квітня 1918 р. про припинення будівництва військових кораблів у Миколаєві. 10 травня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 831. Арк. 4.

© Левченко Л.А.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

24 листопада (7 грудня) 1917 р. у Миколаєві більшовицьким комісаром В. Ігнатьєвим були заарештовані члени правління Російського суднобудівного акціонерного товариства. Причиною арешту стали ніби то скарги робітників на розпорядження керівництва про закриття заводів. Керівництво дійсно 23 листопада (6 грудня) 1917 р. прийняло рішення про припинення роботи заводів з 1(13) грудня 1917 р. через відсутність фінансових кредитів, однак цього ж дня відмінило прийняте рішення. В. Ігнатьєв стверджував, що тепер він керує заводами, хоча й не міг представити документа, що підтверджував би його повноваження. М.К. Кульман й інші керівники опинилися у в'язниці. Оскільки на той час більшовики ще не мали повної влади в Миколаєві, через кілька днів М. К. Кульман і його колеги були звільнені, а звинувачення проти них скасовані.

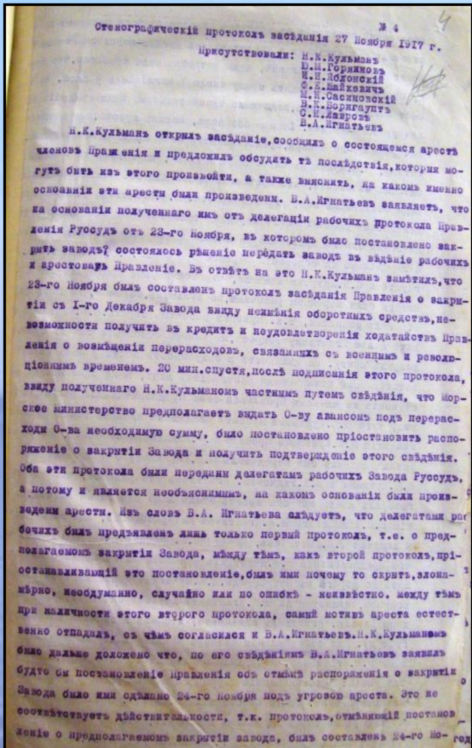

№ 4

Стенографическій протоколъ засѣданія 27 Ноября 1917 г.

Присутствовали: Н.К.Кульманъ
Ю.М.Горяиновъ
И.И.Яблонскій
Ф.Е.Шайкевичъ
М.И.Сасиновскій
В.К.Боргауптъ
С.И.Лавровъ
В.А.Игнатьевъ

Н.К.Кульманъ открылъ засѣданіе, сообщилъ о состоявшемся арестѣ членовъ Правленія и предложилъ обсудить тѣ послѣдствія, которыя могутъ быть изъ этого произойти, а также выяснить, на какомъ именно основаніи эти аресты были произведены. В.А.Игнатьевъ заявляетъ, что на основаніи полученнаго имъ отъ делегаціи рабочихъ протокола Правленія Руссудъ отъ 23-го Ноября, въ которомъ было постановлено закрыть заводъ? состоялось рѣшеніе передать заводъ въ вѣдѣніе рабочихъ и арестовать Правленіе. Въ отвѣтъ на это Н.К.Кульманъ замѣтилъ, что 23-го Ноября былъ составленъ протоколъ засѣданія Правленія о закрытіи съ I-го Декабря Завода ввиду неимѣнія оборотныхъ средствъ, невозможности получить въ кредитъ и неудовлетворенія ходатайствъ Правленія о возмѣщеніи перерасходовъ, связанныхъ съ военнымъ и революціоннымъ временемъ. 20 мин. спустя, послѣ подписанія этого протокола, ввиду полученнаго Н.К.Кульманомъ частнымъ путемъ свѣдѣнія, что Морское министерство предполагаетъ выдать О-ву авансомъ подъ перерасходы О-ва необходимую сумму, было постановлено пріостановить распоряженіе о закрытіи Завода и получить подтвержденіе этого свѣдѣнія. Оба эти протокола были переданы делегатамъ рабочихъ Завода Руссудъ, а потому и является необъяснимымъ, на какомъ основаніи были произведены аресты. Изъ словъ В.А. Игнатьева слѣдуетъ, что делегатами рабочихъ былъ предъявленъ лишь только первый протоколъ, т.е. о предполагаемомъ закрытіи Завода, между тѣмъ, какъ второй протоколъ, пріостанавливающій это постановленіе, былъ ими почему то скрытъ, злонамѣрно, необдуманно, случайно или по ошибкѣ - неизвѣстно. Между тѣмъ при наличности этого второго протокола, самый мотивъ ареста естественно отпадалъ, съ чѣмъ согласился и В.А.Игнатьевъ. Н.К.Кульманомъ было дальше доложено что, по его свѣдѣніямъ В.А.Игнатьевъ заявилъ будто бы постановленіе Правленія объ отмѣнѣ распоряженія о закрытіи Завода было ими сдѣлано 24-го Ноября подъ угрозою ареста. Это не соотвѣтствуетъ дѣйствительности, т.к. протоколъ, отмѣняющій постановленіе о предполагаемомъ закрытіи завода, былъ составленъ 24-го Но-

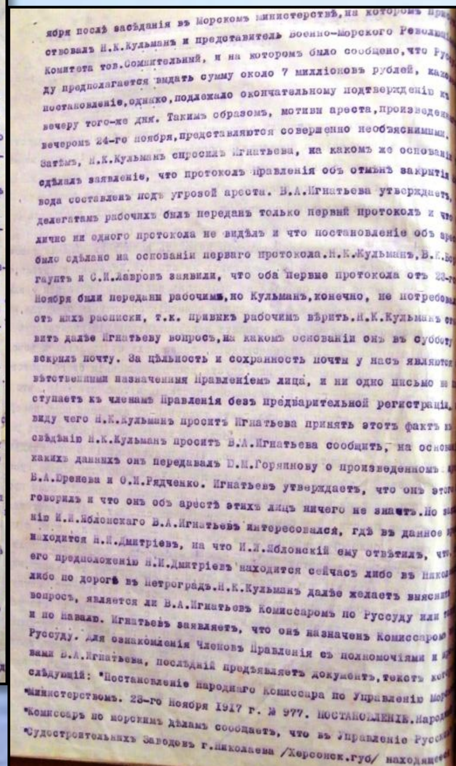

ября послѣ засѣданія въ Морскомъ министерствѣ, на которомъ при- ствовалъ Н.К.Кульманъ и представитель Военно-Морского Револ- Комитета тов. Сомнительный, и на которомъ было сообщено, что Ру- ду предполагается выдать сумму около 7 милліоновъ рублей, ка- постановленіе, однако, подлежало окончательному подтвержденію к- вечеру того-же дня. Такимъ образомъ, мотивы ареста, произведен- вечеромъ 24-го ноября, представляются совершенно необъяснимыми. Затѣмъ, Н.К.Кульманъ спросилъ Игнатьева, на какомъ же основані- сдѣлалъ заявленіе, что протоколъ Правленія объ отмѣнѣ закрытія вода составленъ подъ угрозой ареста. В.А.Игнатьева утверждаетъ, делегатамъ рабочихъ былъ переданъ только первый протоколъ и что лично ни одного протокола не видѣлъ и что постановленіе объ аре- было сдѣлано на основаніи перваго протокола. Н.К.Кульманъ, В.К.Бор- гауптъ и С.И.Лавровъ заявили, что оба первые протокола отъ 23-го Ноября были переданы рабочимъ, но Кульманъ, конечно, не потребов- отъ нихъ расписки, т.к. привыкъ рабочимъ вѣрить. Н.К.Кульманъ ста- витъ далѣе Игнатьеву вопросъ, на какомъ основаніи онъ въ субботу вскрылъ почту. За цѣльность и сохранность почты у насъ являются вѣтственными назначенныя Правленіемъ лица, и ни одно письмо не ступаетъ къ членамъ Правленія безъ предварительной регистраціи, виду чего Н.К.Кульманъ проситъ Игнатьева принять этотъ фактъ къ свѣдѣнію Н.К.Кульманъ проситъ В.А.Игнатьева сообщить, на основ- какихъ данныхъ онъ передавалъ Ю.М.Горяинову о произведенномъ В.А.Еренева и О.И.Рядченко. Игнатьевъ утверждаетъ, что онъ этого говорилъ и что онъ объ арестѣ этихъ лицъ ничего не знаетъ. По за- нію И.И.Яблонскаго В.А.Игнатьевъ интересовался, гдѣ въ данное находится Н.И.Дмитріевъ, на что И.И.Яблонскій ему отвѣтилъ, что, его предположенію Н.И.Дмитріевъ находится сейчасъ либо въ Никол- либо по дорогѣ въ Петроградъ. Н.К.Кульманъ далѣе желаетъ выясни- вопросъ, является ли В.А.Игнатьевъ Комиссаромъ по Руссуду или и по назвалъ. Игнатьевъ заявляетъ, что онъ назначенъ Комиссаромъ Руссуду. Для ознакомленія Членовъ Правленія съ полномочіями и вами В.А.Игнатьева, послѣдній предъявляетъ документъ, текстъ ко- слѣдующій: "Постановленіе народнаго Комиссара по Управленію Мор-
"Министерствомъ. 23-го Ноября 1917 г. № 977. ПОСТАНОВЛЕНІЕ. Народ-
"Комиссаръ по морскимъ дѣламъ сообщаетъ, что въ Управленіе Русс-
"Судостроительныхъ Заводовъ г.Николаева /Херсонск.губ/ находяще-

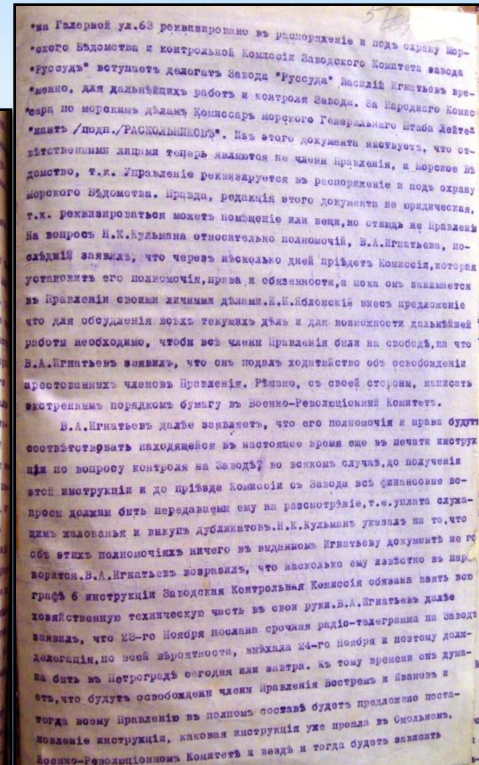

"на Галерной ул.63 реквизировано въ распоряженіе и подъ охрану Мор-
"ского Вѣдомства и контрольной Комиссіи Заводского Комитета завода
"Руссудъ" вступаетъ делегатъ Завода "Руссуда" Василій Игнатьевъ вре-
"менно, для дальнѣйшихъ работъ и контроля Завода. За Народнаго Комис-
"сара по морскимъ дѣламъ Комиссаръ морского Генеральнаго Штаба Лейте-
"нантъ /подп./РАСКОЛЬНИКОВЪ". Изъ этого документа явствуетъ, что отвѣтственными лицами теперь являются не члены Правленія, а Морское Вѣдомство, т.к. Управленіе реквизируется въ распоряженіе и подъ охрану Морского Вѣдомства. Правда, редакція этого документа не юридическая, т.к. реквизироваться можетъ помѣщеніе или вещи, но отнюдь не Правленіе. На вопросъ Н.К.Кульмана относительно полномочій, В.А.Игнатьева, послѣдній заявилъ, что черезъ нѣсколько дней пріѣдетъ Комиссія, которая установитъ его полномочія, права и обязанности, а пока онъ занимается въ Правленіи своими личными дѣлами. И.И.Яблонскій внесъ предложеніе что для обсужденія всѣхъ текущихъ дѣлъ и для возможности дальнѣйшей работы необходимо, чтобы всѣ члены Правленія были на свободѣ, на что В.А.Игнатьевъ заявилъ, что онъ подалъ ходатайство объ освобожденіи арестованныхъ членовъ Правленія. Рѣшено, съ своей стороны, написать экстреннымъ порядкомъ бумагу въ Военно-Революціонный Комитетъ.

В.А.Игнатьевъ далѣе заявляетъ, что его полномочія и права будутъ соотвѣтствовать находящейся въ настоящее время еще въ печати инструкціи по вопросу контроля на Заводѣ? во всякомъ случаѣ, до полученія этой инструкціи и до пріѣзда Комиссіи съ Завода всѣ финансовые вопросы должны быть передаваемы ему на разсмотрѣніе, т.е. уплата служащимъ жалованья и выкупъ дубликатовъ. Н.К.Кульманъ указалъ на то, что объ этихъ полномочіяхъ ничего въ выданномъ Игнатьеву документѣ не говорится. В.А.Игнатьевъ возразилъ, что насколько ему извѣстно въ параграфѣ 6 инструкціи Заводская Контрольная Комиссія обязана взять всю хозяйственную техническую часть въ свои руки. В.А.Игнатьевъ далѣе заявилъ, что 23-го Ноября послана срочная радіо-телеграмма на Заводъ делегація, по всей вѣроятности, выѣхала 24-го Ноября и поэтому должна быть въ Петроградѣ сегодня или завтра. Къ тому времени онъ думаетъ, что будутъ освобождены члены Правленія Бостремъ и Ивановъ и тогда всему Правленію въ полномъ составѣ будетъ предложено постановленіе инструкціи, каковая инструкція уже прошла въ Смольномъ, Военно-Революціонномъ Комитетѣ и вездѣ и тогда будетъ зависить

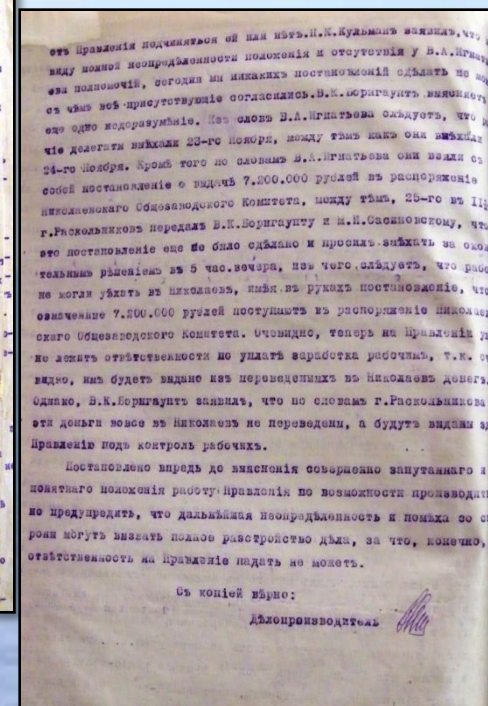

отъ Правленія подчиняться ей или нѣтъ. Н.К.Кульманъ заявилъ, что виду полной неопредѣленности положенія и отсутствія у В.А.Игнать- ева полномочій, сегодня мы никакихъ постановленій сдѣлать не мо- съ чѣмъ всѣ присутствующіе согласились. В.К.Боргауптъ выясняетъ еще одно недоразумѣніе. Изъ словъ В.А.Игнатьева слѣдуетъ, что делегаты выѣхали 23-го Ноября, между тѣмъ какъ они выѣхали 24-го Ноября. Кромѣ того по словамъ В.А.Игнатьева они взяли съ собой постановленіе о выдачѣ 7.200.000 рублей въ распоряженіе Николаевскаго Общезаводского Комитета, между тѣмъ, 25-го въ 11 г.Раскольниковъ передалъ В.К.Боргаупту и М.И.Сасиновскому, что это постановленіе еще не было сдѣлано и просилъ заѣхать за окон- тельнымъ рѣшеніемъ въ 5 час.вечера, изъ чего слѣдуетъ, что рабо- не могли уѣхать въ Николаевъ, имѣя въ рукахъ постановленіе, что означенные 7.200.000 рублей поступаютъ въ распоряженіе Николаев- скаго Общезаводского Комитета. Очевидно, теперь на Правленіи уже не лежитъ отвѣтственности по уплатѣ заработка рабочимъ, т.к. оче- видно, имъ будетъ выдано изъ переведенныхъ въ Николаевъ денегъ. Однако, В.К.Боргауптъ заявилъ, что по словамъ г.Раскольникова эти деньги вовсе въ Николаевъ не переведены, а будутъ выданы здѣ- Правленію подъ контроль рабочихъ.

Постановлено впредь до выясненія совершенно запутаннаго и непонятнаго положенія работу Правленія по возможности производить, но предупредить, что дальнѣйшая неопредѣленность и помѣха со стороны могутъ вызвать полное разстройство дѣла, за что, конечно, отвѣтственность на Правленіе падать не можетъ.

Съ копіей вѣрно:

Дѣлопроизводитель

Протокол засідання правління Російського суднобудівного акціонерного товариства, на якому з'ясовувалися обставини арешту більшовицьким комісаром В. Ігнатьєвим правління товариства на чолі з головою М. К. Кульманом і повноваження, надані В. Ігнатьєву.
27 листопада (10 грудня) 1917 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 4-5зв.

© Левченко Л.Л.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

Протоколъ засѣданія 28 Ноября 1917 г.

Присутствовали: Н.К.Кульманъ
М.И.Сасиновскій
В.К.Борнгаунтъ
Комиссаръ: Быстровъ
Киселевъ
Игнатьевъ

Н.К.Кульманъ сообщилъ о своихъ переговорахъ съ Комиссаромъ Дибенко, во время котораго, по выясненію того, что члены Правленія арестованы на основаніи недоразумѣнія, Дибенко далъ письменное предписаніе Морскимъ Комиссарамъ срочно разслѣдовать это дѣло. Текстъ предписанія нижеслѣдующій:

"Народный Комиссаръ по управленію Морскимъ Министерствомъ. 28-го Ноября 1917 г.№ /нѣтъ/. Комиссарамъ при Главномъ Управленіи заводовъ. Прошу срочно разслѣдовать дѣло въ связи съ арестомъ гражд.Кульмана и другихъ и впр.всякіе аресты или возникающія недоразумѣнія должны быть обоснованы. Народный Комиссаръ /подпись/ Дибенко". Н.К.Кульманъ доложилъ ходъ событій предшествовавшихъ условному постановленію о закрытіи заводовъ, указывалъ на всѣ затрудненія въ полученіи денегъ, требованія рабочихъ о прибавкахъ жалованья и на переговоры съ мастеровыми. Дальше Н.К.Кульманъ сообщилъ о тѣхъ суммахъ, которыя были истрачены съ Января по Ноябрь 1917 г. и выяснилъ что за это время у насъ получился громадный убытокъ. Переходя, затѣмъ къ исторіи нашихъ хлопотъ о возмѣщеніи перерасходовъ, Н.К.Кульманъ указалъ на полную безуспѣшность таковыхъ, главнымъ образомъ изъ-за несовершенства соотвѣтствующаго закона. Затѣмъ Н.К.Кульманъ огласилъ протоколы засѣданія Правленія отъ 23 Ноября 1917 г. за № 77 и 77 и доложилъ о послѣдовавшемъ затѣмъ 24 Ноября засѣданіи въ Главномъ Управленіи Кораблестроенія и о протоколѣ засѣданія Комитета отъ 24-го Ноября с.г. за № 4, вызванномъ результатами засѣданія въ Главномъ Управленіи Кораблестроенія, и именно постановленіе о незакритіи заводовъ. Изъ этихъ документовъ видно, что составу обвиненія, предъявленнаго г.г.членамъ Правленія не соотвѣтствуютъ факты. Затѣмъ Н.К.Кульманъ сообщилъ исторію своего ареста, обращалъ вниманіе на ложность предъявленнаго ему при арестѣ обвиненія: закритіе завода послѣ освѣдомленія объ ассигнованіи 7.200.000 рублей. Освобожденъ Н.К.Кульманъ безъ всякихъ условій, на на что онъ обращалъ особое вниманіе, такъ какъ Дибенко сказалъ, что Н.К.Кульманъ освобожденъ изъ тюрьмы при условіи домашняго ареста и устраненъ отъ исполненія обязанностей. Н.К.Кульманъ требуетъ предъявленія документа объ этомъ, такъ какъ о подобномъ условіи онъ сегодня услышалъ впервые отъ народнаго комиссара Дибенко.

Затѣмъ былъ оглашенъ протоколъ засѣданія въ помѣщеніи Правленія отъ 27 Ноября с.г. за № 77.2 и прошеніе служащихъ отъ 20-го Ноября о выдачѣ пособія, изъ котораго видно, что служащимъ Правленія 27 Ноября были выданы вовсе не наградныя, а пособіе, ничего общаго съ отчетнымъ годомъ не имѣющее, причемъ Н.К.Кульманъ обратилъ вниманіе на то, что постановленіе о выдачѣ пособія послѣдовало 23 Ноября, т.е. до назначенія въ Правленіи В.А.Игнатьева. Въ связи съ этимъ, Н.К.Кульманъ обратилъ вниманіе на вывѣшенное на двери подъѣзда объявленіе съ требованіемъ возвратить "наградныя" и предупредилъ, что это можетъ вызвать осложненія, вплоть до забастовки служащихъ, что совершенно разрушило бы дѣло. Между тѣмъ, заявилъ Кульманъ, мы всѣ сейчасъ должны быть осмотрительны въ своихъ рѣшеніяхъ и помнить, что отъ нашихъ дѣйствій зависитъ судьба десятковъ тысячъ рабочихъ, служащихъ и ихъ семействъ. Поэтому Н.К.Кульманъ предлагаетъ относиться другъ къ другу въ полномъ довѣріемъ и въ опредѣленіи совмѣстныхъ условій работы найти прежде всего способы сохранить предпріятіе. Къ этому совершенно присоединился Комиссаръ Быстровъ, который заявилъ, что мы, конечно, сошлись не для конфликтовъ, а для плодотворной совмѣстной работы въ интересахъ рабочей массы. Послѣ этого Комиссары удалились на совѣщаніе, получивши какъ матеріалъ для обсужденія рядъ документовъ, а именно: протоколы 77.1, 21 и 2 со всѣми приложеніями.

Послѣ перерыва Комиссары вернулись въ зало засѣданія и познакомили присутствующихъ со своимъ постановленіемъ, какъ ниже слѣдуетъ:

1/ Въ виду того, что заявленіе Комиссара Игнатьева, сдѣланное въ засѣданіи 27 Ноября 1917 г. Н.К.Кульману, касалось только выдачи награды по случаю окончанія отчетнаго года, а вовсе не единовременнаго пособія, выданнаго согласно постановленія Правленія отъ 23 Ноября, въ размѣрѣ 2-хъ мѣсячнаго оклада съ военнымъ пайкомъ, инциндентъ съ выдачей пособія считать исчерпаннымъ. 2/Совѣтъ Комиссаровъ по разсмотрѣніи документовъ постановилъ освободить всѣхъ арестованныхъ Членовъ Правленія Русскаго Судостроительнаго Общества.

Выяснилось также, что Комиссары морского министерства были введены въ заблужденіе по поводу невыхода на работу служащихъ Правленія, полагая что послѣдніе забастовали, между тѣмъ, какъ служащіе не вышли на работу потому, что были отпущены Правленіемъ по случаю дня открытія Учредительнаго Собранія, о чемъ и было Правленіемъ сообщено Комиссару Игнатьеву 27-го Ноября.

Въ концѣ засѣданія Правитель дѣлъ В.К.Борнгаунтъ сообщилъ, что вся сегодняшняя входящая почта, какъ по Наваль, такъ и по Русуду, была вскрита и лежала въ прихожей и что онъ, Борнгаунтъ при такихъ условіяхъ не можетъ въ дальнѣйшемъ нести отвѣтственность какъ за сохранность корреспонденціи, такъ и за почтовую тайну. На это послѣ разъясненія Н.К.Кульмана о порядкѣ вскритія корреспонденціи, Комиссаръ Игнатьевъ заявилъ, что вскритіе имъ сегодняшней почты объясняется недоразумѣніемъ и впредь установленный въ этомъ отношеніи порядокъ нарушаться не будетъ.

Засѣданіе закривается

Съ копіей вѣрно:
дѣлопроизводитель

Протокол засідання правління Російського суднобудівного акціонерного товариства, на якому з'ясовувалися обставини арешту більшовицьким комісаром В. Ігнатьєвим членів правління товариства, та обговорювалися незаконні дії більшовицького комісара В. Ігнатьєва. 28 листопада (11 грудня) 1917 р.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 6-7.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

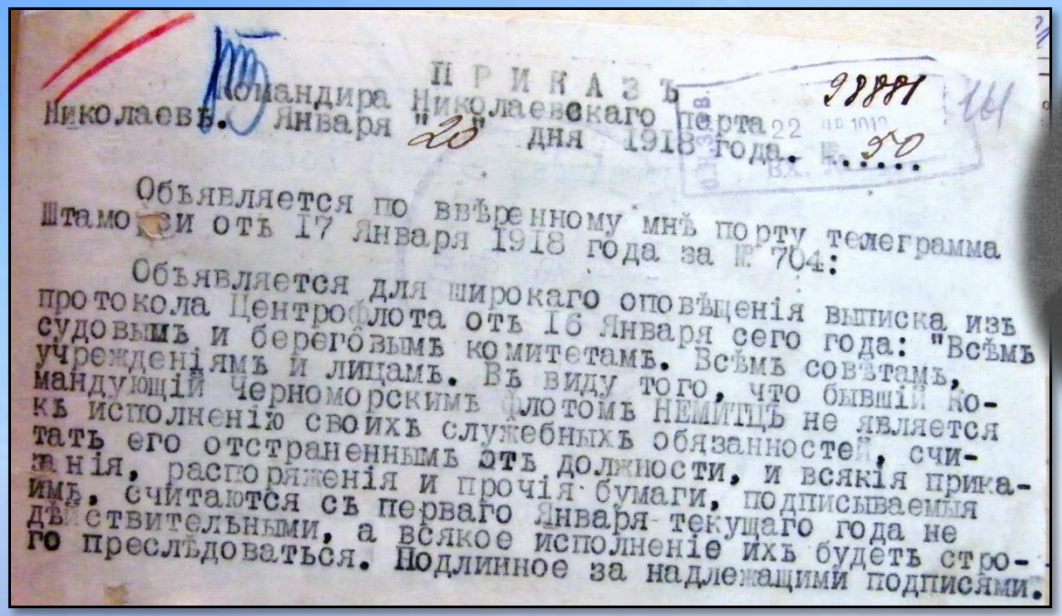

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта

Николаевъ. Января "20" дня 1918 года. № 20

Объявляется по ввѣренному мнѣ порту телеграмма Штаморси отъ 17 Января 1918 года за № 704:

Объявляется для широкаго оповѣщенія выписка изъ протокола Центрофлота отъ 16 Января сего года: "Всѣмъ судовымъ и береговымъ комитетамъ. Всѣмъ совѣтамъ, учрежденіямъ и лицамъ. Въ виду того, что бывшій Командующій Черноморскимъ флотомъ НЕМИТЦЪ не является къ исполненію своихъ служебныхъ обязанностей, считать его отстраненнымъ отъ должности, и всякія приказанія, распоряженія и прочія бумаги, подписываемыя имъ, считаются съ перваго Января текущаго года не дѣйствительными, а всякое исполненіе ихъ будетъ строго преслѣдоваться. Подлинное за надлежащими подписями.

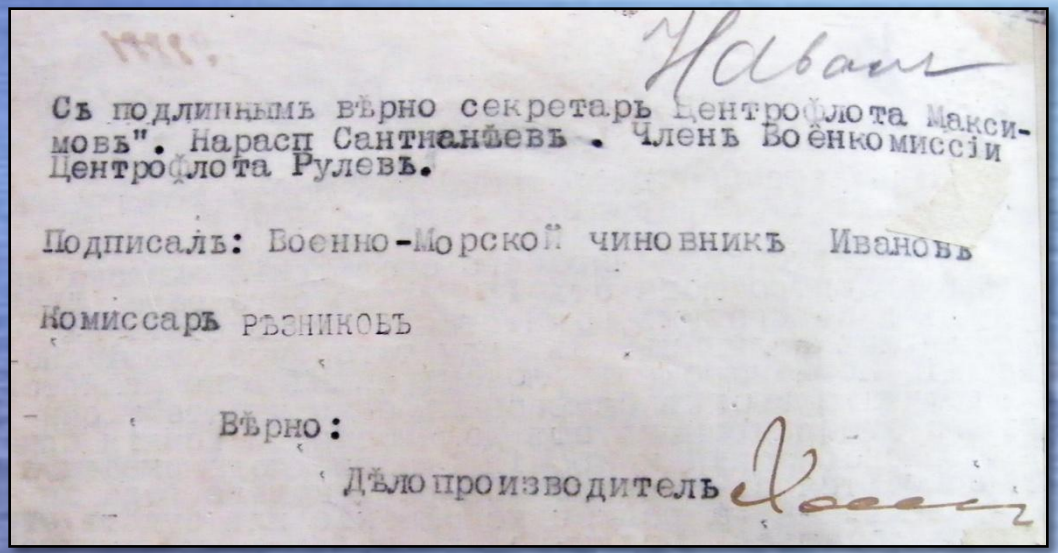

Съ подлиннымъ вѣрно секретарь Центрофлота Максимовъ". Нарасп Сантнанѣевъ. Членъ Военкомиссіи Центрофлота Рулевъ.

Подписалъ: Военно-Морской чиновникъ Ивановъ

Комиссаръ Рѣзниковъ

Вѣрно:

Дѣлопроизводитель

Олександр Німітц

Ще 18 липня 1917 р. Тимчасовим урядом за згодою з Українською Центральною Радою Командувачем Чорноморським флотом замість О. В. Колчака було призначено Олександра Васильовича Німітца. 23 листопада 1917 року О.В.Німітц направив Генеральному Секретареві військових справ УНР телеграму про визнання флотом Української Народної Республіки. Його терміново викликали до Петрограда, але замість нього О.В. Німітц, здавши справи флоту М.П. Сабліну, поїхав до Ставки головнокомандувача Румунським фронтом Д. Щербачова. Більшовики приговорили О.В. Німітца до смертної кари. У Миколаєві було поширено наказ про відсторонення О.В. Німітца від посади й переслідування тих, хто буде виконувати його накази. А втім згодом О.В. Німітц продовжив службу в Червоному флоті.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про відсторонення В.О. Німітца від посади й переслідування тих, хто буде виконувати його накази.
20 січня (2 лютого) 1918 р.
Державний архів Миколаївської області.
Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 161-161зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

1-м Всеросійським з'їздом Рад робітничих і солдатських депутатів у червні 1917 р. у Петрограді було обрано колегіальний орган для управління флотом (Центрофлот), до складу якого спершу входили меншовики та есери. Вони намагалися проводити демократичні зміни на флоті. Проте вже до осені 1917 р. Центрофлот збільшовізувався. Захопивши владу в м. Миколаєві , більшовики поширили накази Центрофлоту на всі розміщені в місті військово-морські установи та команди.

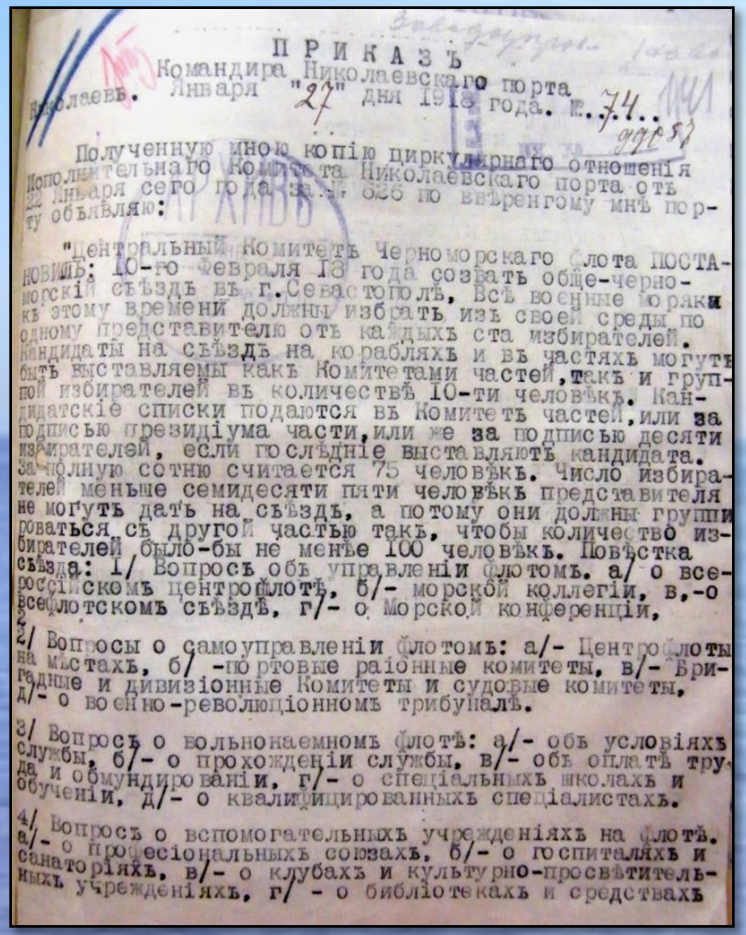

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта

Николаевъ. Января "27" дня 1918 года. № 74.

Полученную мною копію циркулярнаго отношенія Исполнительнаго Комитета Николаевскаго порта отъ 22 Января сего года за № 826 по ввѣренному мнѣ порту объявляю:

"Центральный Комитетъ Черноморскаго флота постановилъ: 10-го Февраля 1918 года созвать обще-черноморскій съѣздъ въ г.Севастополѣ. Всѣ военные моряки къ этому времени должны избрать изъ своей среды по одному представителю отъ каждыхъ ста избирателей. Кандидаты на съѣздъ на корабляхъ и въ частяхъ могутъ быть выставляемы какъ Комитетами частей, такъ и группой избирателей въ количествѣ 10-ти человѣкъ. Кандидатскіе списки подаются въ Комитетъ частей, или за подписью президіума части, или же за подписью десяти избирателей, если послѣдніе выставляютъ кандидата. За полную сотню считается 75 человѣкъ. Число избирателей меньше семидесяти пяти человѣкъ представителя не могутъ дать на съѣздъ, а потому они должны группироваться съ другой частью такъ, чтобы количество избирателей было-бы не менѣе 100 человѣкъ. Повѣстка съѣзда: 1/ Вопросъ объ управленіи флотомъ. а/ о всероссійскомъ центрофлотѣ, б/- морской коллегіи, в,-о всефлотскомъ съѣздѣ, г/- о морской конференціи,

2/ Вопросы о самоуправленіи флотомъ: а/- Центрофлоты на мѣстахъ, б/ -портовые раіонные комитеты, в/- Бригадные и дивизіонные Комитеты и судовые комитеты, д/- о военно-революціонномъ трибуналѣ.

3/ Вопросъ о вольнонаемномъ флотѣ: а/- объ условіяхъ службы, б/- о прохожденіи службы, в/- объ оплатѣ труда и обмундированіи, г/- о спеціальныхъ школахъ и обученіи, д/- о квалифицированныхъ спеціалистахъ.

4/ Вопросъ о вспомогательныхъ учрежденіяхъ на флотѣ. а/- о профессіональныхъ союзахъ, б/- о госпиталяхъ и санаторіяхъ, в/- о клубахъ и культурно-просвѣтительныхъ учрежденіяхъ, г/ - о библіотекахъ и средствахъ

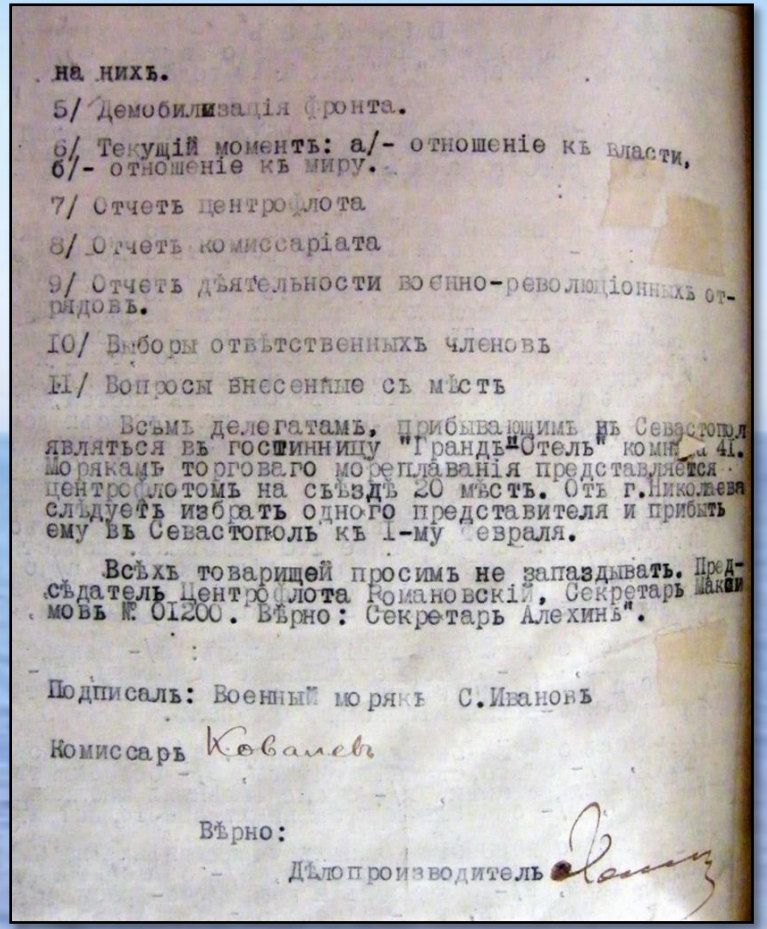

на нихъ.

5/ Демобилизація фронта.

6/ Текущій моментъ: а/- отношеніе къ власти, б/- отношеніе къ миру.

7/ Отчетъ центрофлота

8/ Отчетъ комиссаріата

9/ Отчетъ дѣятельности военно-революціонныхъ отрядовъ.

10/ Выборы отвѣтственныхъ членовъ

11/ Вопросы внесенные съ мѣстъ

Всѣмъ делегатамъ, прибывающимъ въ Севастополь являться въ гостинницу "Грандъ-Отель" комн. № 41. Морякамъ торговаго мореплаванія представляется центрофлотомъ на съѣздъ 20 мѣстъ. Отъ г.Николаева слѣдуетъ избрать одного представителя и прибыть ему въ Севастополь къ 1-му Февраля.

Всѣхъ товарищей просимъ не запаздывать. Председатель Центрофлота Романовскій, Секретарь Макимовъ № 01200. Вѣрно: Секретарь Алехинъ".

Подписалъ: Военный морякъ С.Ивановъ

Комиссаръ Ковалевъ

Вѣрно:

Дѣлопроизводитель

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням циркуляру Центрофлоту про проведення виборів на загальний Чорноморський з'їзд у Севастополі. 27 січня (9 лютого) 1918 р.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 141-141зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Приказъ Командира Николаевскаго порта.

Г. Николаевъ, Января 31-го дня 1918 года.

№ 12. Полученныя мною копіи отношеній Исполнительнаго Комитета Николаевскаго порта объявляю по ввѣренному мнѣ порту:

Отъ 29 Января 1918 года № 686.

„Исполнительный Комитетъ Николаевскаго военнаго порта объявляетъ для свѣдѣнія и исполненія:

1) Всѣ учрежденія Морского вѣдомства, находящіеся въ г. Николаевѣ и неупраздненныя постановленіями Морской коллегіи Центрофлота или Исполнительнаго Комитета порта, продолжать свою работу на прежнихъ основаніяхъ, но подъ контролемъ Исполнительнаго Комитета, его комиссіи и спеціальныхъ комиссаровъ.

2) Начальникамъ отдѣльныхъ учрежденій совмѣстно съ комиссарами при этихъ учрежденіяхъ предоставляется право рѣшать всѣ вопросы и дѣла не выходящіе изъ предѣловъ предоставленнаго имъ законами права. Всѣ же дѣла рѣшеніе коихъ превышаетъ права соотвѣтствующихъ начальниковъ или же вопросы принципіальнаго характера передаются на рѣшеніе Исполнительнаго Комитета, а послѣдній, если въ томъ будетъ надобность, направляетъ ихъ въ высшія инстанціи. Исполнительному Комитету передаются и тѣ дѣла, по которымъ не состоялось соглашеніе между начальникомъ и комиссаромъ.

3) Комиссары и начальники учрежденій при исполненіи возложенныхъ на нихъ обязанностей руководствуются спеціальной инструкціей Исполнительнаго Комитета, объявленной приказами Командира порта отъ 4-го Декабря за № 1080 и 11 Декабря за № 1100, 1917 года.

4) Комиссары, начальники учрежденій и комиссіи Исполнительнаго Комитета дѣлаютъ свои доклады Комитету и заключенія по разсмотрѣннымъ ими дѣламъ обязательно въ письменной формѣ. Заявленія отъ отдѣльныхъ лицъ принимаются Комитетомъ также только въ письменной формѣ. Устныя заявленія и доклады допускаются лишь въ особо экстренныхъ случаяхъ послѣ предварительнаго ознакомленія призидіума съ сущностью дѣла и степенью его срочности.

5) Къ вѣдѣнію Комиссара Николаевскаго военнаго порта относятся преимущественно дѣла строевого и политическаго характера. Онъ руководствуется инструкціей полученной отъ Главнаго Комиссара флота и сносится съ нимъ непосредственно. Комиссаръ порта работаетъ совмѣстно съ Исполнительнымъ Комитетомъ и по важнѣйшимъ дѣламъ, какъ частнаго, такъ и общаго характера, обращается за указаніями въ Исп. К-тъ. О всѣхъ дѣйствіяхъ, предпринятыхъ Комиссаромъ въ случаяхъ экстренныхъ безъ вѣдома Комитета, онъ даетъ отчетъ К-ту на ближайшемъ засѣданіи. Комиссаръ порта входитъ обязательнымъ членомъ въ Комиссіи: личнаго состава и по политическимъ дѣламъ. Товарищъ Предсѣдателя Комитета *Г. Дудкинъ*. Секретарь *Гречукъ*".

Отъ 29 Января 1918 года № 687.

Исполнительный Комитетъ Николаевскаго военнаго порта объявляетъ для свѣдѣнія и руководства временное Положеніе о Комиссіяхъ Комитета:

I) Комиссія хозяйственная—вѣдаетъ всѣми хозяйственными дѣлами какъ судовъ флота, такъ и учрежденій Морского вѣдомства въ г. Николаевѣ. Существующія органы хозяйственнаго управленія остаются, но хозяйственная Комиссія контролируетъ ихъ дѣятельность и рѣшаетъ вопросы важнаго и принципіальнаго характера, выходящіе изъ предѣловъ полномочій отдѣльныхъ органовъ. Рѣшенія свои Комиссія представляетъ на утвержденіе президіума или пленарнаго засѣданія Исп. К-та, въ зависимости отъ степени важности вопроса. Хозяйственная комиссія организуетъ морской раіонный Комитетъ по продовольствію для распредѣленія талоновъ на предметы снабженія отъ Продовольственнаго Отдѣла Городской Управы, получаемыхъ для военныхъ моряковъ. Комиссаръ Портовой Конторы по хозяйственной части входитъ обязательно членомъ въ хозяйственную комиссію.

II) Комиссія Личнаго Состава: 1) вѣдаетъ учетомъ всѣхъ служащихъ какъ военныхъ моряковъ, такъ и вольнонаемныхъ. 2) Представляетъ къ разсчету, увольненію отъ должности или перемѣщенію служащихъ за неработоспособность, за сокращеніемъ штата, а также въ цѣляхъ освобожденія мѣстъ болѣе нуждающимся. 3) Вѣдаетъ учетомъ военныхъ моряковъ, ушедшихъ съ военной службы и подавшихъ заявленія о предоставленіи имъ должности въ учрежденіяхъ порта по вольному найму. 4) Распредѣляетъ освободившіяся мѣста между подавшими заявленія, уволенными въ запасъ флота военными моряками. 5) Вѣдаетъ учетомъ и пополненіемъ состава изъ Исполн. Комитета. Комиссаръ военнаго порта и Комиссары при учрежденіяхъ входятъ обязательными членами въ Комиссіи Личнаго Состава.

III) Комиссія по политическимъ дѣламъ—1) руководитъ политической жизнью всего мѣстнаго Мор. гарнизона и портовыхъ служащихъ. 2) производитъ слѣдствія по политическимъ дѣламъ военныхъ моряковъ и вольнонаемныхъ служащихъ порта. 3) представляетъ къ устраненію отъ должностей лицъ не соотвѣтствующихъ новому демократическому республиканскому строю флота. 4) контролируетъ политическую сторону дѣятельности всѣхъ учрежденій Мор. вѣдо—ва въ г. Николаевѣ. Призидіумъ Исп. К—та и Комиссаръ военнаго порта входятъ обязательными членами въ эту Комиссію.

IV) Комиссія Контфликтно-слѣдственная и юридическая—1) вѣдаетъ разборомъ конфликтовъ (не политическаго характера) между отдѣльными лицами или частями, входящими въ составъ Военно-Морского Союза Ник. порта 2) производитъ дознанія и слѣдствія. 3) даетъ отзывы по дѣламъ юридическаго характера.

Примѣчаніе: Въ эту Комиссію обязательно входятъ одно лицо съ юридическимъ образованіемъ. Для большой производительности работы въ случаѣ надобности можетъ быть кооптированъ второй юристъ.

V) Комиссія Культурно-просвѣтительная—вѣдаетъ школой, устройствомъ вечеровъ и лекцій съ культурно-просвѣтительными и благотворительными цѣлями и т. п.

VI) Комиссія Техническая—вѣдаетъ обслѣдованіемъ мобилизованныхъ судовъ, плавучихъ средствъ порта и всѣми вопросами техническаго характера, поступающими въ Исп. К-тъ. Въ эту Комиссію могутъ быть кооптированы съ правомъ рѣшающаго голоса лица съ техническимъ образованіемъ.

VII) Комиссія Квартирная и защиты семействъ—1) вѣдаетъ распредѣленіемъ квартиръ и комнатъ какъ въ казенныхъ зданіяхъ между членами Военно-мор. Союза Николаевскаго порта и 2) оказывать помощь и защищаетъ интересы семействъ и членовъ Союза. 3)—вѣдаетъ разсмотрѣніемъ подаваемыхъ въ Исполнительный Комитетъ заявленій о денежныхъ и матеріальныхъ пособій.

Предсѣдатель *Ялинный*. Товарищъ Предсѣдателя *Г. Дудкинъ* Секретарь *Гречукъ*".

Подписалъ: Военный Морякъ *С. Ивановъ*.

Комиссаръ *Рѣзниковъ*.

Наказ більшовицького командира Миколаївського військового порту С. Іванова про порядок роботи військово-морських установ. 31 січня (13 лютого) 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 297. Оп. 1. Спр. 164. Арк. 158-159зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

ПРИКАЗЪ

Командира Николаевскаго порта.

Николаевъ. февраля 18/2/5 1918 года. № 97.

19 ФЕВ 1918 ВХ. № 9894

Полученную мною фонограмму Флота отъ 16/3 февраля сего года за № 01235 объявляю по ввѣренному мнѣ порту для свѣдѣнія:

Приказъ Центральнаго Комитета Черноморскаго Флота. Севастопольскій рейдъ, февраля 15 дня 1918 года № 236.

1/14 февраля получена изъ Петрограда отъ Члена Верховной Морской Коллегіи Раскольникова по прямому проводу сообщеніе слѣдующаго содержанія:

"Съ сегодняшняго дня старый флотъ, основанный на воинской повинности, объявляется распущеннымъ. Создается новый рабочій-крестьянскій, красный, соціалистическій флотъ на добровольныхъ началахъ. Пріему подлежатъ всѣ желающіе служить, имѣющіе рекомендаціи отъ демократическихъ организацій и политическихъ партій.

Оклады содержанія отъ 300 до 360 рублей въ мѣсяцъ. Для лицъ Командного состава отъ 475 до 1117 рублей. Обмундированіе и продовольствіе должно быть пріобрѣтаемо за собственный счетъ

Для облегченія въ полученіи продуктовъ, моряки военнаго флота составляютъ кооперативы и пользуются правомъ полученія предметовъ обмундированія и продуктовъ изъ порта по казеннымъ цѣнамъ.

Для подробнаго освѣдомленія о новыхъ условіяхъ службы къ Вамъ спеціально выѣзжаетъ товарищъ.

Желающихъ уволиться можно отпускать независимо отъ года ихъ службы. Судовые Комитеты не должны оставлять своего поста до тѣхъ поръ пока все корабельное имущество не будетъ сдано новому судовому Комитету

Приняты мѣры къ передачѣ Вамъ новаго декрета по радіо. Раскольниковъ.

До сегодняшняго дня декрета о вольномъ наймѣ не по прямому проводу еще не получено. Радуюсь общей радость по поводу уничтоженія прежней обязательной службы Центрофлотъ, какъ высшій выборный демократическій органъ управленія, предписываетъ всѣмъ военнымъ морякамъ оставаться на своихъ мѣстахъ впредь до приказа Центрофлота о порядкѣ перехода флота на вольный наемъ и увольненія независимо отъ срока службы всѣхъ нежелающихъ продолжать службу во флотѣ. Всѣмъ судовымъ комитетамъ помнить, что они несутъ полную отвѣтственность какъ за личный составъ, такъ и за матеріальную часть судовъ и поэтому должны принять всѣ мѣры къ сохраненію общаго народнаго достоянія.

Центрофлотомъ принимаются срочныя мѣры къ тому чтобы новая реформа была проведена на флотѣ безъ всякой задержки.

Товарищъ предсѣдателя Центральнаго Комитета Черноморскаго Флота Новицкій.
За Начальника Военно-морского Отдѣла Центрофлота Протасовъ."

Подписалъ: Военный морякъ С.Ивановъ

Комиссаръ Ковалевъ

Вѣрно:

Дѣлопроизводитель

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням розпорядження Верховної Морської Колегії про розпуск імператорського флоту й створення Робітниче-селянського Червоного соціалістичного флоту. 18 лютого 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 154-154зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

Приказъ Командира Николаевскаго порта.

Г. Николаевъ, Февраля 5 дня 1918 года.

№ 144. При семъ объявляю по ввѣренному мнѣ порту телеграммы Центрофлота отъ 27 Февраля 1918 года:

1-ая.

Приказъ Центрофлота 26 Февраля № 322. Во исполненіе декрета совѣта народныхъ комиссаровъ, объявленнаго приказомъ Центрофлота 23 Февраля № 295, коимъ флотъ, существовавшій на основаніи всеобщей воинской повинности царскихъ законовъ, объявляется распущеннымъ, и организуется соціалистическій рабочій крестьянскій красный флотъ, одновременно съ пополненіемъ судовъ и частей вольнонаемными командами будетъ производиться увольненіе со службы лицъ, не пожелавшихъ служить во флотѣ на новыхъ началахъ. Увольненіе будетъ производиться постепенно по срокамъ службы, особыми приказами съ промежутками, размѣръ которыхъ будетъ опредѣляться въ зависимости отъ провозоспособности желѣзныхъ дорогъ и другихъ техническихъ соображеній. Тотъ часъ по выходѣ приказа объ увольненіи, команды того или другого срока службы подлежатъ увольненію всѣ военные моряки даннаго срока службы за исключеніемъ: 1) Изъявившихъ желаніе продолжать службу на новыхъ основаніяхъ, согласно контракта, 2) членовъ судовыхъ и отрядныхъ комитетовъ, остающихся до полнаго перехода данной части на вольный наемъ, 3) Содержателей, остающихся до передачи имущества—вольнонаемнымъ замѣстителямъ, и 4) Лицъ командного состава, увольненіе коихъ будетъ опредѣлено особо. Подписали: вр. и. д. начальника военно-морского отдѣла Центрофлота *Нищенко* и предсѣдатель Центрофлота *Романовскій*. Вѣрно: вр. и. д. Напомфлот *Медвѣдевъ* № 101152.

2-ая.

Приказъ Центрофлота 26 Февраля 1918 г. № 323 на основаніи декрета совѣта народныхъ комиссаровъ, объявленнаго приказомъ Центрофлота 23 Февраля

18 лютого 1918 р. у Миколаєві було створено Раду народних комісарів, у якій комісаром із морських справ став Ігнат Костянтинович Шабалов (від лівих есерів). Комісаріат морських справ розгорнув у Миколаєві агітацію за запис до морських загонів Робітничо-селянського Червоного флоту та Червоної Армії всіх демобілізованих моряків військового і комерційного флотів.

6 березня 1918 р. у Миколаєві оприлюднені накази Центрофлоту більшовицької Росії про створення комісій для запису військових моряків до соціалістичного флоту на умовах вільного найму, а також про призупинення видачі пайкових і обмундирування звільненим від служби. Це спонукало моряків переписуватися до соціалістичного флоту.

№ 295, военные моряки срока службы 1913 года увольняются отъ обязанностей военной службы въ Черфлотѣ съ точнымъ соблюденіемъ приказа Центрофлота № 322. Подписали вр. и. д. начальника военно-морского отдѣла Центрофлота *Нищенко* и предсѣдатель Центрофлота *Романовскій*. Вѣрно: Вр. и. д. Напомфлот *Медвѣдевъ*.

Подписалъ: Военный морякъ *С. Ивановъ*.

Комиссаръ *Ковалевъ*.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням наказів Центрофлоту про розпуск імператорського флоту й створення Робітничо-селянського Червоного соціалістичного флоту. 5 лютого 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 150-150зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

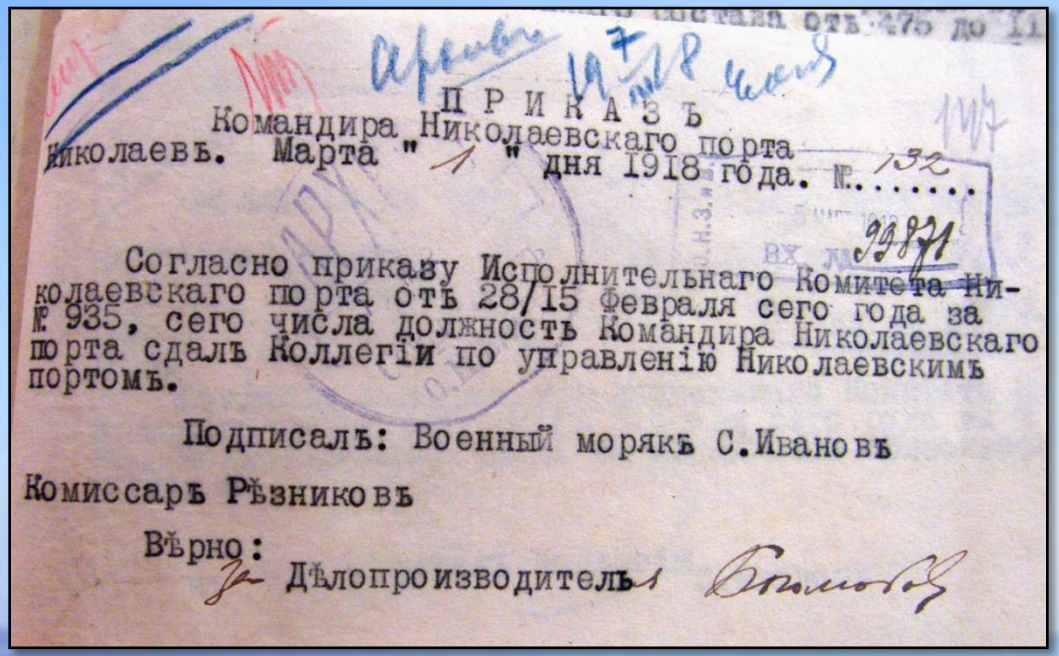

ПРИКАЗЪ
Командира Николаевскаго порта
Николаевъ. Марта "1" дня 1918 года. №. 132

Согласно приказу Исполнительнаго Комитета Николаевскаго порта отъ 28/15 Февраля сего года за № 935, сего числа должность Командира Николаевскаго порта сдалъ Коллегіи по управленію Николаевскимъ портомъ.

Подписалъ: Военный морякъ С.Ивановъ

Комиссаръ Рѣзниковъ

Вѣрно:
За Дѣлопроизводитель

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про передачу управління портом до відання Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом. 1 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 147.

15 лютого 1918 р. в керування Миколаївським портом вступила більшовицька Колегія по управлінню портом, головою якої став командир порту С. Іванов.

ПРИКАЗЪ
Коллегіи по управленію Николаевскимъ военнымъ портомъ.
Николаевъ. ~~Марта~~ февраля "1" дня 1918 года. №. 133.

Согласно приказу Исполнительнаго Комитета Николаевскаго порта отъ 28/15 Февраля сего года за № 935, Коллегія сего числа въ исполненіе обязанностей вступила.

Подписали: Предсѣдатель Коллегіи С.Ивановъ

Секретарь Коллегіи Ковалевъ

Вѣрно:
За Дѣлопроизводитель

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про вступ у керування портом Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом. 1 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 148.

5 березня 1918 р. у Миколаєві було оголошено наказ Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом, 11 березня 1918 р. – наказ комісара у морських справах по м. Миколаєву І.К. Шабалова, в яких роз'яснювалися умови приймання на службу "въ военный флотъ Российской республики" всіх моряків, здатних до несення військової служби на кораблях і в берегових частинах.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Під час тимчасового панування більшовиків у Миколаєві

13 мар 1918
ВХ. № 80

Приказы Коллегіи по управленію Николаевскимъ Военнымъ портомъ.

Г. Николаевъ, Марта, 5 дня 1918 года.

№ 142. Циркулярныя отношенія Исполнительнаго Комитета Николаевскаго военнаго порта отъ 1 марта 1918 года: за № 961 при семъ объявляется:

Условія и порядокъ пріема на службу военныхъ моряковъ флота по вольному найму.

Срокъ службы три мѣсяца. Окладъ жалованія въ мѣсяцъ ученикамъ всѣхъ спеціальностей 180 и 160 на дороговизну. Самостоятельный музыкантъ 200—160. Матросъ 210—160 на дороговизну. Старшій матросъ, плотникъ, хлѣбопекъ, рулевой, сигнальщикъ, дальномѣрщикъ, артельщикъ, спеціальный музыкантъ 220—160. Писарь, рулевой старшина, гальванеръ электрикъ, минеръ, сигнальщикъ, старшина минеръ, дальномѣрщикъ старшина 230—160. Боцманъ, поваръ, водолазъ, старшина комендоръ, старшина писарь, старшина электрикъ, гальванеръ, старшій оружейный мастеръ, содержатель, шкиперъ, артиллерійскій машинный содержатели 240—160. Минный машинистъ 245—160. Водолазный старшина 250—160. Минно машинный старшина 255—160. Метористъ, телеграфистъ, трюмный кочегаръ нефтяного отопленія 260—160. Машинный старшина, моторный старшина, трюмный, старшина кочегаръ нефтяного отопленія, телеграфистъ старшина 270—160. Радіо-телеграфистъ, кочегаръ на угольномъ и смѣшанномъ отопленіи 290—160. Кочегаръ старшина на угольномъ отопленіи и Радіо-телеграфистъ старшина 300—160. Тѣже, которые не пожелаютъ остаться на службѣ будутъ постепенно по годамъ увольняться, но жалованіе пока будутъ получать по новому окладу. Всѣ подробности по этому вопросу будутъ присланы дополнительно

Одновременно съ пополненіемъ судовъ и частей вольнонаемными командами будутъ производиться увольненія со службы лицъ не пожелавшихъ служить во флотѣ на новыхъ началахъ. Увольненіе будетъ производиться постепенно по срокамъ службы особыми приказами съ промежутками, размѣръ которыхъ будетъ опредѣляться въ зависимости отъ провозоспособности желѣзныхъ дорогъ и другихъ техническихъ сообщеній. Тотчасъ по выходѣ приказа объ увольненіи команды того или иного срока службы подлежатъ увольненію всѣ военные моряки даннаго срока службы за исключеніемъ:

1) Изъявившихъ желаніе продолжать службу на новыхъ основаніяхъ согласно контрактовъ: 2) Членовъ судовыхъ и отрядныхъ комитетовъ, остающихся до полнаго перехода одной части на вольный наемъ: 3) содержателей, остающихся до передачи имущества вольнонаемнымъ замѣстителямъ и 4) лицъ командного состава, увольненіе коихъ будетъ опредѣлено особо. Немедленно надлежитъ образовать комиссіи для предварительной записи желающихъ изъ среды команды данной части продолжать службу по вольному найму въ соціалистическомъ рабоче-крестьянскомъ флотѣ. Списки прислать въ Исполнительный Комитетъ для отправки въ Севастополь, въ Комиссію девяти (Соборная, 27) На основаніи декрета Народныхъ Комиссаровъ, объявленнаго приказомъ Центрофлота 23 февраля с г. № 295. Военные моряки срока службы 1913 года увольняются отъ обязанностей военной службы въ Черноморскомъ флотѣ съ точнымъ соблюденіемъ вышеизложенныхъ правилъ. *Основаніе:* Приказы Центрофлота: №№ 295, 321, 322 и 323. Предсѣдатель *Ялынный*. Секретарь *Гречукъ*.

№ 143. Приказъ Исполнительнаго Комитета Николаевскаго военнаго порта отъ 2 Февраля 1918 года за № 970 при семъ объявляется:

Согласно условій пріема на службу военныхъ моряковъ флота по вольному найму и на основаніи приказа Центрофлота за № 236 отъ 15 Февраля объявленнаго по порту приказомъ Командира порта № 97 отъ 18 Февраля предлагается къ руководству слѣдующій порядокъ уплаты содержанія военнымъ морякамъ окладъ жалованія по вольному найму за Февраль мѣсяцъ выдавать за вычетомъ 13/30 долей всѣмъ находившимся на службѣ въ своихъ частяхъ съ 1-го Февраля по 1-е Марта. Полученныя за Февраль мѣсяцъ деньги на продовольствіе или же какое-либо другое довольствіе выданное за этотъ мѣсяцъ по старому положенію должно быть удержано изъ причитающагося содержанія по новому окладу. Съ сего числа обмундированіе и продовольствіе должно быть пріобрѣтаемо за собственный счетъ, но всѣ военные моряки пользуются правомъ полученія предметовъ обмундированія и продуктовъ изъ порта по казеннымъ цѣнамъ.

Содержаніе командному составу надлежитъ временно выдавать на прежнихъ основаніяхъ впредь до полученія приказа объ условіяхъ его службы по вольному найму.

Предсѣдатель Комитета *Ялынный*. Секретарь *Алехинъ*.

Подписалъ: Предсѣдатель Коллегіи *С. Ивановъ*.

Секретарь Коллегіи *Ковалевъ*.

Наказ Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом про умови та порядок зарахування військових моряків флоту на службу по вільному найму. 5 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 149-150.

17 березня 1918 р. до Миколаєва вступило німецьке військо, більшовики втекли з міста. Це був останній день роботи суднобудівних заводів у Миколаєві, через брак коштів вони припинили роботу з 18 березня 1918 р. й відновили її вже за часів радянської влади. Всі робітники й інженерний склад були звільнені.

Німецькі офіцери 17 березня 1918 р. відразу направилися до суднобудівного заводу "Наваль" для огляду недобудованих військових кораблів. 21 березня 1918 р. у Миколаєві спалахнуло спровоковане більшовиками повстання, в нерівній бійні на вулицях міста загинули сотні миколаївців. Після придушення повстання місто, порт і суднобудівні заводи підпали під контроль німецької влади.

Німці захоплювали не лише заводи, а й кораблі Чорноморського флоту. 28 квітня 1918 р. М.П.Саблін підняв українські прапори на Севастопольському рейді. В ніч з 29 на 30 квітня кілька кораблів під червоними прапорами вийшли з Севастополя до Новоросійська. У ніч з 30 квітня на 1 травня М.П.Саблін повів до Новоросійська ще кілька кораблів під Андріївськими прапорами. Командувач німецькими військами в Криму Роберт фон Кош вирішив, що Чорноморський флот порушує умови Брест-Литовського договору й оголосив флот інтернованим до закінчення війни.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

Після залишення Миколаєва більшовиками й вступу до міста німецьких військ у місцевих українських колах відбувалося переобрання представників до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій, у тому числі до Ради надіслали своїх представників українці-робітники суднобудівного заводу "Руссуд" та Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу.

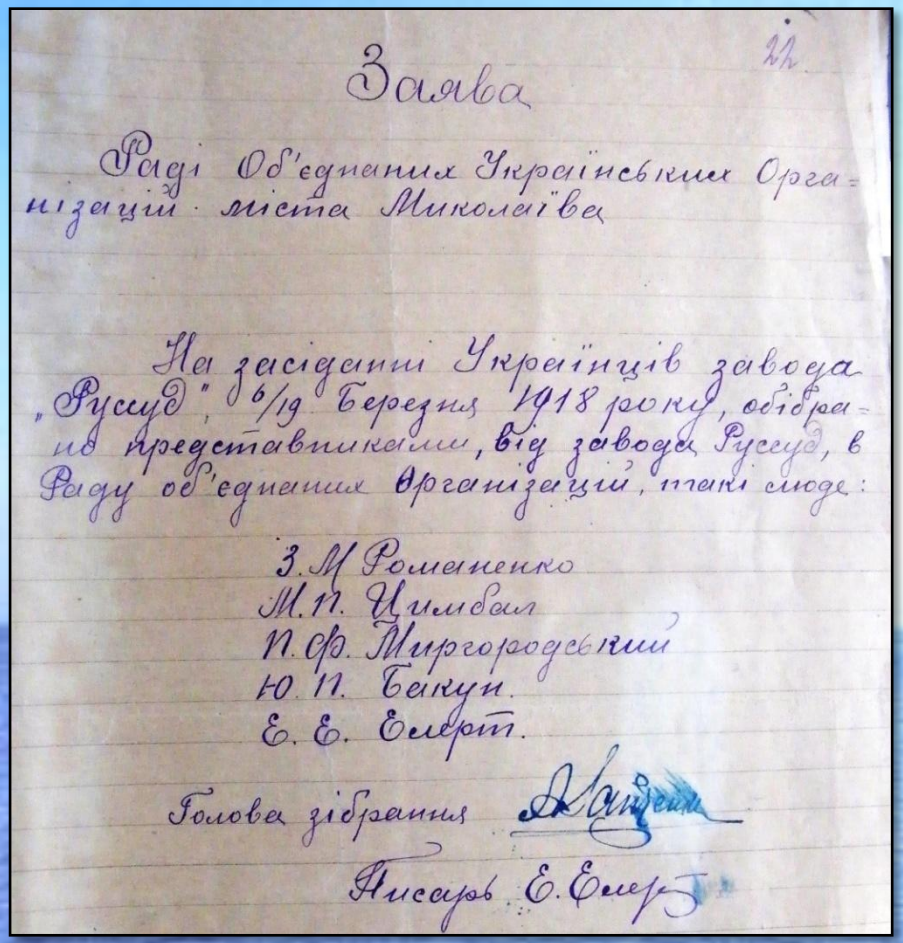

22

Заява

Раді Об'єднаних Українських Організацій міста Миколаїва

На засіданні Українців заводу „Руссуд", 6/19 Березня 1918 року, обібрано представниками, від заводу Руссуд, в Раду об'єднаних Організацій, такі сподо:

З. М. Романенко
М. П. Цимбал
П. Ф. Миргородський
Ю. П. Бакун.
Е. Е. Емерт.

Голова зібрання

Писарь Е. Емерт

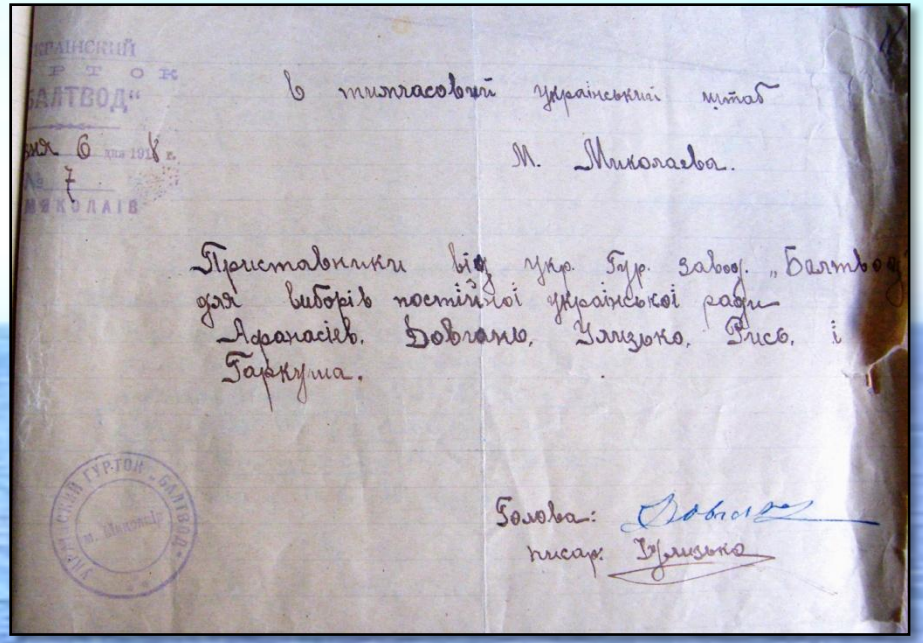

УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТОК „БАЛТВОД" вих. 6 дня 1918 р. № 7 МИКОЛАЇВ

В тимчасовий український штаб

М. Миколаєва.

Представники від укр. гур. завод. „Балтвод" для виборів постійної української ради Афанасієв, Довгаль, Ульзько, Рисо, і Горкуша.

Голова: Довгаль

писар: Ульзько

УКРАЇНСЬКИЙ ГУРТОК - БАЛТВОД - м. Миколаїв

Заява українців суднобудівного заводу "Руссуд" про обрання представників заводу до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. 6(19) березня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 22.

Заява українського гуртка Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу про обрання представників заводу до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. 6 квітня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 11.

© Левченко Л.А.

За Української Центральної Ради

Українська Центральна Рада зі вступом німецьких військ до України розробила й поширила Інструкцію українським комендантам військових портів, якою вони мали керуватися у в'заємовідносинах з українською сухопутною та австро-німецькою владою.

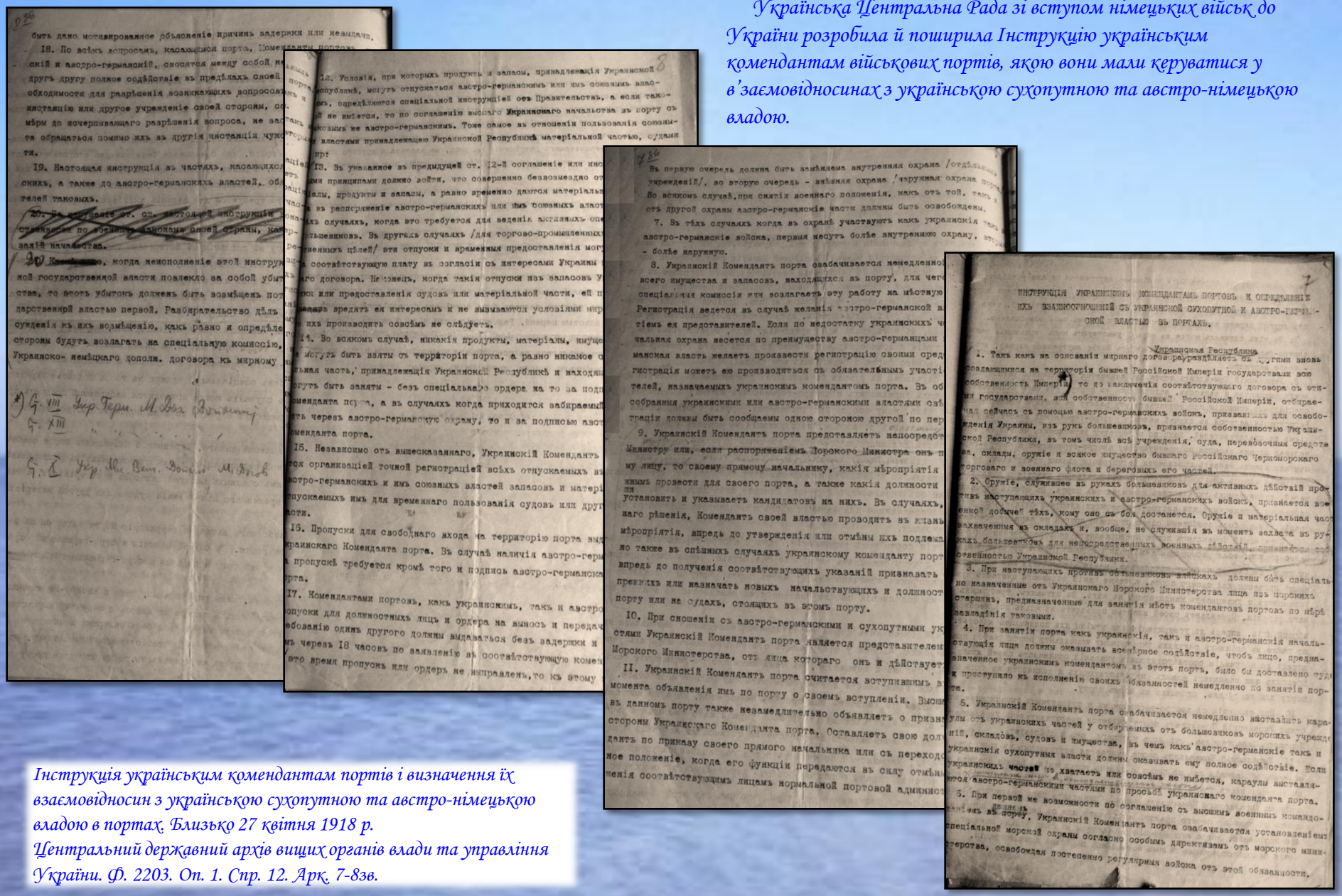

Інструкція українським комендантам портів і визначення їх взаємовідносин з українською сухопутною та австро-німецькою владою в портах. Близько 27 квітня 1918 р.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 7-8зв.

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

29 квітня 1918 р. до Миколаєва з Києва надійшла телеграма про обрання Гетьманом України Павла Скоропадського.

«…В первые же дни у нас было решено, что необходимо, чтобы весь флот был украинским... Наша главная деятельность заключалась в том, чтобы добиться передачи флота нам, что и было достигнуто, к сожалению, лишь осенью и то на очень короткий срок… Немцы же вели в отношении флота политику захвата и, скажу, захвата самого решительного. С кораблей все вывозилось, некоторые суда уводились в Босфор, в портах все ценное ими утилизировалось. Наконец, дело дошло до того, что в Николаеве были захвачены все наши кораблестроительные верфи с[о] строящимися там судами, между прочим, там было несколько судов небольшого типа, называемого «эльпидифор», немцы особенно хотели им[и] завладеть. Я решительно протестовал, и верфи эти нам вернули. Вообще, все время приходилось шаг за шагом отвоевывать морское добро. На флоте у нас положение было ужасное, так как не было матросов, за малым исключением, все прежние сделались большевиками. Решено было произвести и для флота осенью набор новобранцев. Хотя у нас флота фактически не было, но расходы именно в предвидении, что этот флот вернется, были очень велики… Неопределенное положение с флотом еще усугублялось неизвестностью о том, что будет с Крымом и Севастополем, т. е. отойдут ли они к Украине или, по крайней мере, в среду ее влияния. Без разрешения этого вопроса нельзя было разрешить окончательный вопрос о роде нужного нам флота… Украина же не может жить, не владея Крымом, это будет какое-то туловище без ног. Крым должен принадлежать Украине, на каких условиях, это безразлично, будет ли это полное слияние или широкая автономия, последнее должно зависеть от желания самих крымцев, но нам надо быть вполне обеспеченными от враждебных действий со стороны Крыма. В смысле же экономическом Крым фактически не может существовать без нас. Я решительно настаивал перед немцами о передаче Крыма на каких угодно условиях, конечно, принимая во внимание все экономические, национальные и религиозные интересы народонаселения…»

Павло Скоропадський

Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918. Київ-Філадельфія, 1995. С. 261–262.

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

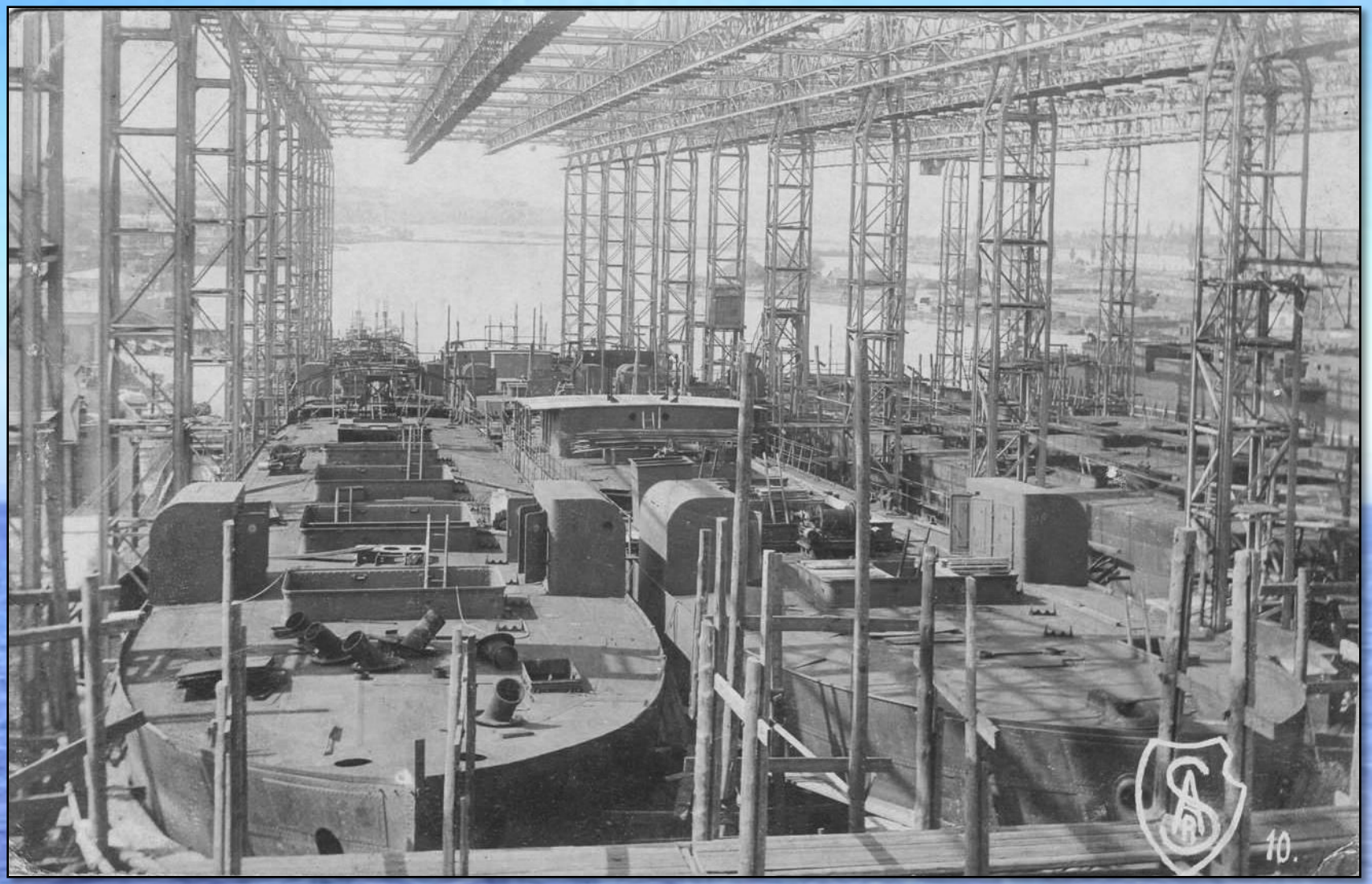

Корпуси згадуваних у спогадах Павла Скоропадського десантних пароплавів типу «Эльпидифор» на стапелях № 1 та № 2 Миколаївського суднобудівного заводу «Руссуд». 1918 рік

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

НАКАЗИ

по Морському Відомству Української Держави.

Ч. 60/69.

21-го ТРАВНЯ 1918 року.

м. КИІВ.

По Наказу Ясновельможного ПАНА ГЕТЬМАНА Всієї України, капитан 1-го рангу **Остроградський** призначається офіційним представником Морського Міністерства Української Держави до м. Севастополя для звязку з Германським Командованієм в Криму по питанням котрі торкаються військових і транспортних пароплавів базірующихся на Севастополь, їх особистий склад а теж і Севастопольського Портового Управління.

Йому доручається самостійно виконувать біжучу працю по тім же питанням і дозволяється зноситься по телєграфу з Київом.

Затвержую **Гетьман Всієї Украіни ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ.**

Т. В. О. Товариша Морського Міністра

Капитан 1 рангу **М. Максімів.**

З оригіналом згідно:

Діловод **Гудзь.**

Ч. 70.

23-го ТРАВНЯ 1918 року.

По дорученню Ясновельможного ПАНА ГЕТЬМАНА всієї України об'являю, що оборона Чорноморського побережжя задержується і підчиняється у всіх відношеннях Головному Командіру Портів і Командуючому фльотою Української Держави Віце-адміралу Покровському.

В наслідок цього Головному Командіру Портів і Командуючому фльотою знова підлягають всі частини оборони як нибудь вийшовші із під його власти.

Вся оборона побережжя Чорного моря роспадається на райони:

Північно-Західний район — від західного кордону Української Держави по всьому побережжі, включаючи всі берегові укріплення, твердині, радіо-станції, прожектори, авточастини і т. и., розміщені на побережжу, через міста Одессу, Очаків, Миколаїв, Херсон, Кинбурнську косу до міста Перекопа; заведення слідуючих районів, їх організації і границі будуть об'явлені додатково.

— 2 —

До дальшого розвитку оборони поки що задержується в бувшім у воєнний час об'ємі вся гарматна часть оборони і військово-сухопутній відділ при Головному Командірові Портів і Командуючим фльотою Української Держави.

На загальній основі формування для сухопутної армії будуть формовані три полки морської піхоти для несення служби по обороні і вартуванню майна приналежного Морському Відомству.

Північно-західний район поділяється на три відділи:

I Відділ—від західнього кордону Української держави до Сичавки.

II Відділ—від Сичавки до Станиславова.

III Відділ—від Станиславова до Перекопа.

Посади Начальників відділів установлюється в свій час відповідно до звання Отама Бригади.

Начальниками відділів назначаються:

I-го Полковник Леонід **Ракітін.**

II-го Генерал-майор Андрій **Качаровський.**

III-го Полковник Павло **Полянський.**

Всі військові частини і особистий склад оборони підлежні Командуючому фльотою Української Держави і находяться в завідуванні Морського Міністерства.

Для поповнення військ оборони установляється кадра сухопутних офіцерів з розширеннєм на них наказа по Морському Відомству № 26 в розмірі скорочених кадрових штатів на три батальйони, відповідно предвидженному формуванню трьох полків і сроком не пізніще як на два місяці.

Підписали:

Військовий і Морський Міністер

Генерал від Інфантерії **Рогоза.**

Т. Товариш Морського Міністра Кап. Ір. **М. Максімів.**

З оригіналом згідно: Діловод **Гудзь.**

Наказ по морському відомству Української Держави про призначення віце-адмірала А.Г. Покровського Головним командиром портів і командуючим флотом Української Держави. 23 травня 1918 року . Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3г. Арк. 101–101зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Копія съ копіи.

И. и К. АВСТРІЙСКО-ВЕНГЕРСКОМУ КОМАНДОВАНІЮ 2-ой АРМІИ
въ ОДЕССѢ.

ПРОТЕСТЪ.

Юрисконс. Часть
Д. № 4.

Изъ двухъ ангаровъ I-ой Украинской Гидроавіаціонной дивизіи, находящихся въ Одессѣ, одинъ былъ мною съ большой готовностью предоставленъ для Германскихъ гидроплановъ, вслѣдствіе просьбы объ этомъ Предсѣдателя Морской Технической Комиссіи для Чернаго Моря Адмирала ГОПМАНА, а другой захватнымъ правомъ былъ занятъ Австрійскими войсками съ принудительнымъ удаленіемъ изъ него украинскаго имущества, безъ предварительнаго о томъ заявленія Украинскимъ властямъ, въ противоположность образу дѣйствій Адмирала ГОПМАНА.

Съ уходомъ изъ Одессы Германскихъ гидроплановъ и первый ангаръ былъ захваченъ такимъ же способомъ какъ указано выше, Австрійскими войсками, вслѣдствіе чего Украинское имущество, находившееся въ ангарахъ въ томъ числѣ нѣсколько гидроплановъ, осталось безъ надлежащаго закритаго храненія и сильно испортилось. Одно время къ этому имуществу даже былъ воспрещенъ доступъ для осмотра и ухода за аппаратами съ цѣлью ихъ приборки.

Такого рода образъ дѣйствій Австрійскихъ войскъ начался съ 14-го Марта с/г. и вызвалъ уже нѣсколько разъ необходимость въ истребованіи надлежащихъ объясненій, при чемъ въ отношеніи даннаго случая по предъявленіи мною просьбы объ освобожденіи ангаровъ было дано обѣщаніе къ постройкѣ отдѣльнаго ангара для ожидавшихся Австрійскихъ гидроплановъ.

Однажды корветный капитанъ БОХАРТЪ по моему заявленію былъ такъ любезенъ и посѣтилъ гидростанцію для уваженія настоящаго дѣла, при чемъ подтвердилъ указанное обѣщаніе, однако реальныхъ результатовъ не послѣдовало и, какъ видно изъ сообщенія И. и К. Окружнаго Командованія Морской Охраны въ Одессѣ отъ 10 Мая с/г. за № 402, постройка ангара не состоится. Вслѣдствіе сего Украинскіе аппараты по прежнему остаются на открытомъ воздухѣ при наличности собственныхъ ангаровъ, въ коихъ размѣщено по одному Австрійскому аппарату.

Въ упомянутомъ выше сношеніи, Австрійское Командованіе утверждаетъ, что постройка новаго ангара, какъ служащаго для образованія новой Украинской военной части, согласно изданной 8-го мая с/г. Австрійскимъ Командованіемъ для Одессаго Порта инструкціи /п. 8/, безъ разрѣшенія высшихъ властей недопустима.

Между тѣмъ, съ одной стороны, Украинскій гидроавіаціонный отрядъ не представляетъ собою новаго военнаго формированія, а есть лишь сохранившаяся воинская часть, а съ другой, и упомянутая выше инструкція, какъ не изданная въ предложенномъ мною порядкѣ предварительнаго совмѣстнаго обсужденія и присланная мнѣ для свѣдѣнія за два дня до ввода ея дѣйствій, не можетъ мною почитаться окончательной и должна быть, по моему мнѣнію, пересмотрѣна.

Вслѣдствіе изложеннаго и въ цѣляхъ сохраненія Украинскаго имущества я, опираясь на общій смыслъ и духъ мирнаго договора между Австріей и Украиной, заявляю протестъ противъ дальнѣйшаго пользованія Австрійскимъ Командованіемъ ангарами I-ой Украинской Гидроавіаціонной дивизіи въ Одессѣ съ предупрежденіемъ объ оставленіи за собою права предъявленія отъ имени Украинскаго Правительства иска къ Австрійскому Правительству въ суммѣ стоимости принадлежащихъ дивизіи аппаратовъ.-

Подлинный подписали:

Главный Командиръ
Портовъ Чернаго Моря
Вице-Адмиралъ /-/ ПОКРОВСКІЙ.

20/У-1918г.

Начальникъ Оперативной части
Штаба Главнаго Лейтенантъ /-/ДЕМЕНКОВЪ

Юрисконсультъ /-/ МОДЕРОВЪ.

Съ подлиннымъ вѣрно:

Старшій Флагъ-Офицеръ Мичманъ/-/МИХАЙЛОВСКІЙ.

Съ копіей вѣрно:

Протест Головного командира портів Чорного моря віце-адмірала А. Г. Покровського на захоплення австрійцями ангарів 1-ої Української гідроавіаційної дивізії. Одеса, 20 травня 1918 року.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 66–67зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Австрійський корабель на рейді в Миколаївському військовому порту. Травень 1918 року

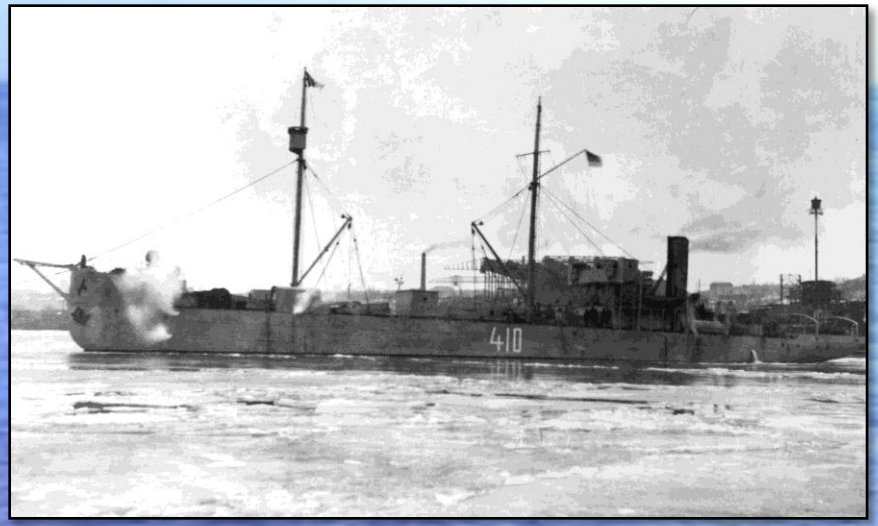

Десантний пароплав «Эльпидифор» № 410, захоплений німецьким командуванням, в акваторії Миколаївського суднобудівного заводу «Руссуд» під німецьким прапором. 1918 рік

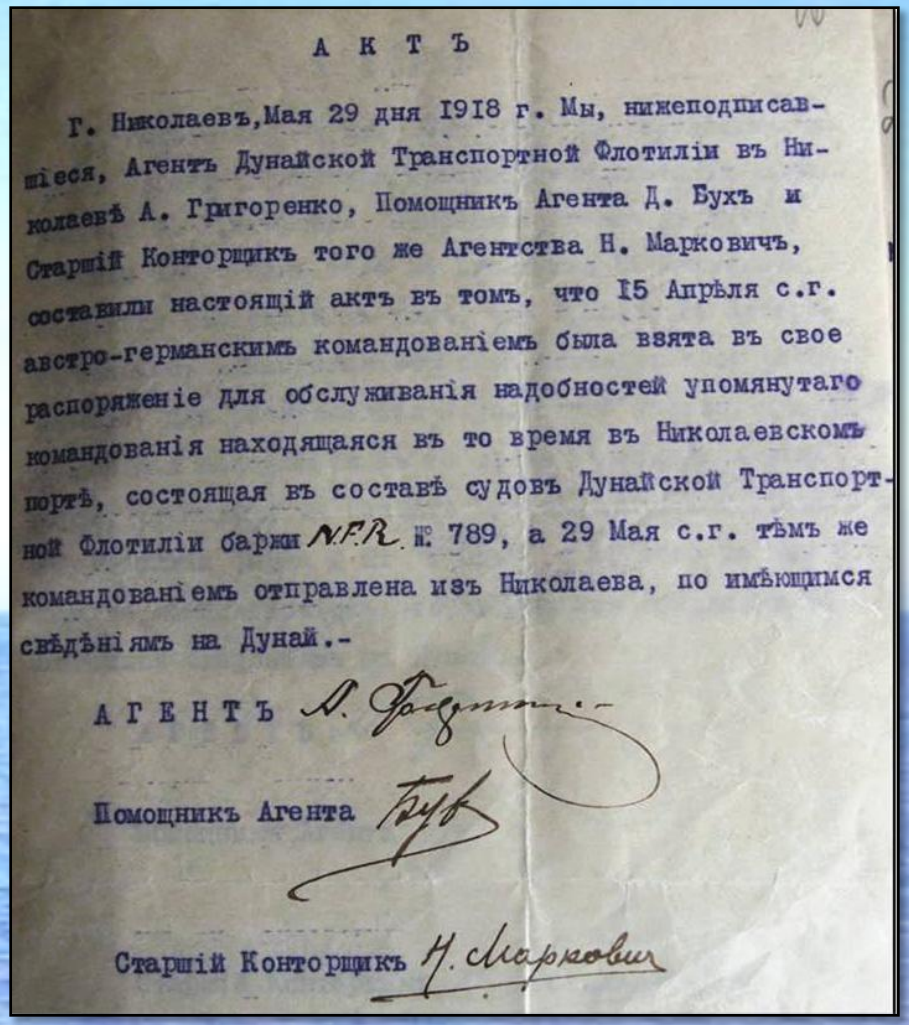

А К Т Ъ

Г. Николаевъ, Мая 29 дня 1918 г. Мы, нижеподписавшіеся, Агентъ Дунайской Транспортной Флотиліи въ Николаевѣ А. Григоренко, Помощникъ Агента Д. Бухъ и Старшій Конторщикъ того же Агентства Н. Марковичъ, составили настоящій актъ въ томъ, что 15 Апрѣля с.г. австро-германскимъ командованіемъ была взята въ свое распоряженіе для обслуживанія надобностей упомянутаго командованія находящаяся въ то время въ Николаевскомъ портѣ, состоящая въ составѣ судовъ Дунайской Транспортной Флотиліи баржи N.F.R. № 789, а 29 Мая с.г. тѣмъ же командованіемъ отправлена изъ Николаева, по имѣющимся свѣдѣніямъ на Дунай.-

АГЕНТЪ А. Григоренко

Помощникъ Агента Бух

Старшій Конторщикъ Н. Марковичъ

Акт, складений агентами Дунайської транспортної флотилії А. Григоренком, Д. Бухом і Н. Марковичем, про захоплення австро-німецьким командуванням баржі флотилії № 789 у Миколаївському порту. 29 травня 1918 року Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 16.

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Его Превосходительству
Господину Министру Иностранных Дѣлъ.

Прилагая при семъ:

1/ копію письма главнаго руководителя заводовъ "Наваль" и "Руссудъ" Правленіемъ отъ 15 іюня с.г. за №С-3/116,

2/ три приложенія къ означенному письму и

3/ копію телеграммы, посланной мной главному руководителю заводовъ 26 іюня с.г., -

имѣю честь обратить вниманіе Вашего Превосходительства на то, что Общество Николаевскихъ заводовъ и верфей /"Наваль"/ и Русское Судостроительное О-во /"Руссудъ"/ являются акціонерными предпріятіями, созданными на частные капиталы. Между тѣмъ, германское командованіе заявило главному руководителю заводовъ, что оно, возможно, устранитъ представителей Обществъ отъ всякаго участія въ дѣлахъ заводовъ и своими фелдтами установитъ состояніе заводовъ и находящихся въ нихъ инвентаря и матеріаловъ; при этомъ оно вынуждено будетъ прекратить исполненіе всякихъ работъ какъ по составленію отчетовъ, такъ и вообще по приведенію въ извѣстность состоянія заводовъ къ моменту ихъ закрытія.

По мнѣнію германскаго командованія, эти дѣйствія можно подвести подъ понятіе реквизиціи, способъ же расчета между тремя заинтересованными сторонами, т.е. между нашими Обществами, правленіемъ фирмы Бломъ и Фоссъ и Германскимъ Правительствомъ, въ настоящее время установить не можетъ, какъ и продолжительность дѣйствія реквизиціи. Свои дѣйствія германское командованіе основываетъ на томъ, что будто бы правленія наших О-въ не только

не откликнулись на повторныя его приглашенія, но даже, по имѣющимся у германскаго командованія "частнымъ свѣдѣніямъ", умышленно откладывали присягу уполномоченныхъ лицъ. Однако, подобныхъ приглашеній правленіями получено не было, а частныя свѣдѣнія являются безусловно ложными.

Такъ какъ германское командованіе всегда, какъ можно предполагать, стремится стоять на правовыхъ принципахъ, то возможно, что, осѣдомившись объ указанномъ, оно измѣнитъ свой способъ отношенія къ частной собственности въ данномъ случаѣ, тѣмъ болѣе, что я, какъ членъ правленія обоихъ О-въ, выѣзжаю 30 сего іюня въ Николаевъ, снабженный вполнѣ достаточными полномочіями, для урегулированія всѣхъ вопросовъ въ связи съ возможностью открытія заводовъ. Однако, если бы увѣренность въ признаніи со стороны германскаго командованія принципа частной собственности не оправдалась, то я прошу Украинское Правительство принять интересы нашихъ О-въ подъ свое покровительство и защиту.

При этомъ считаю необходимымъ присовокупить, что роль фирмы Бломъ и Фоссъ, какъ заинтересованной, по словамъ нѣмецкаго командованія, стороны, для меня непонятна, такъ какъ ни въ какихъ отношеніяхъ съ указанной фирмой наши О-ва не состоятъ.

Сочту долгомъ, по выясненіи на мѣстѣ обстоятельствъ, довести обо всемъ до свѣдѣнія ВАШЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА.

Директоръ Правленій Общества Николаевскихъ Заводовъ и Верфей и Русскаго Судостроительнаго Общества Николай Карловичъ Кульманъ

29 іюня 1918 г.

Адресъ: Кіевское Отдѣленіе Петроградскаго Международнаго Коммерч. Банка.

Лист директора правління миколаївських суднобудівних заводів М. К. Кульмана до Міністра закордонних справ Української Держави Д. І. Дорошенка із повідомленням про захоплення миколаївських суднобудівних заводів германцями та проханням прийняти заводи під покровительство й захист уряду Української Держави. 29 червня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 35–35зв.

Заводи "Наваль" і "Руссуд" з 5 травня 1918 р. перейшли до відання німецької влади. Б.О.Юрєнєв повідомляв, що 14 червня 1918 р. за пропозицією німецького командування він був вимушений запросити на нараду вже звільнених начальників відділів і майстерень для зустрічі з капітаном німецької служби Пфундгеллером і представником фірми "Blohm und Voss" доктором Еггерсом. Німецькі представники вимагали відновлення роботи заводів, усунення від керівництва колишніх власників і переходу заводів у володіння фірми "Blohm und Voss". Б.О.Юрєнєв негайно звернувся до М.К. Кульмана про допомогу, а той відповідно до Міністра закордонних справ Д.І. Дорошенка з проханням прийняти суднобудівні заводи в Миколаєві під захист Уряду Української Держави. Реально встигли передати Україні лише Миколаївське відділення Балтійського суднобудівного заводу.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

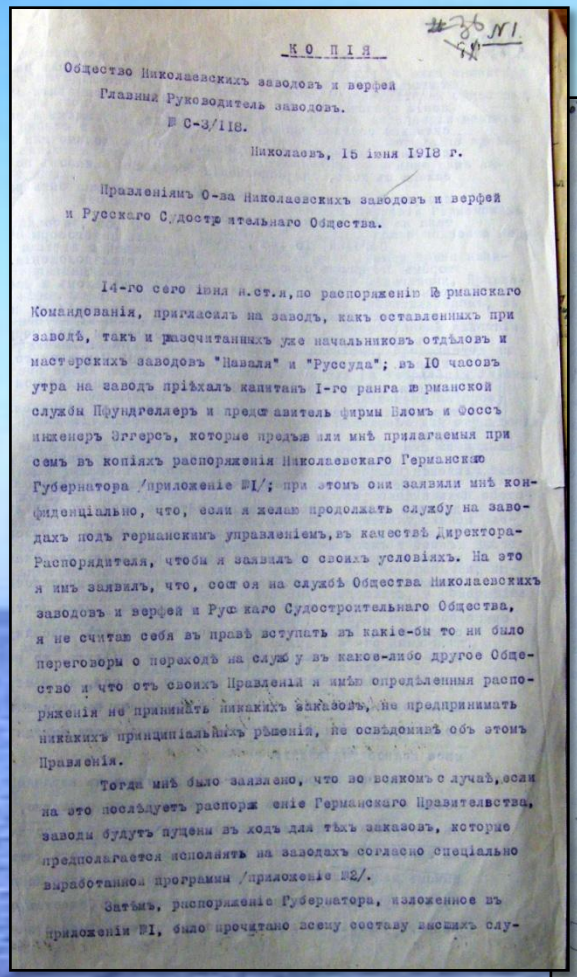

КОПІЯ

Общество Николаевскихъ заводовъ и верфей
Главный Руководитель заводовъ.
№ С-3/118.

Николаевъ, 15 іюня 1918 г.

Правленіямъ О-ва Николаевскихъ заводовъ и верфей и Русскаго Судостроительнаго Общества.

14-го сего іюня н.ст.я,по распоряженію Германскаго Командованія, пригласилъ на заводъ, какъ оставленныхъ при заводѣ, такъ и разсчитанныхъ уже начальниковъ отдѣловъ и мастерскихъ заводовъ "Наваля" и "Руссуда"; въ 10 часовъ утра на заводъ пріѣхалъ капитанъ I-го ранга германской службы Пфундгеллеръ и представитель фирмы Бломъ и Фоссъ инженеръ Эггерсъ, которые предъявили мнѣ прилагаемыя при семъ въ копіяхъ распоряженія Николаевскаго Германскаго Губернатора /приложеніе №1/; при этомъ они заявили мнѣ конфиденціально, что, если я желаю продолжать службу на заводахъ подъ германскимъ управленіемъ,въ качествѣ Директора-Распорядителя, чтобы я заявилъ о своихъ условіяхъ. На это я имъ заявилъ, что, состоя на службѣ Общества Николаевскихъ заводовъ и верфей и Русскаго Судостроительнаго Общества, я не считаю себя въ правѣ вступать въ какіе-бы то ни было переговоры о переходѣ на службу въ какое-либо другое Общество и что отъ своихъ Правленій я имѣю опредѣленныя распоряженія не принимать никакихъ заказовъ, не предпринимать никакихъ принципіальныхъ рѣшеній, не освѣдомивъ объ этомъ Правленія.

Тогда мнѣ было заявлено, что во всякомъ случаѣ,если на это послѣдуетъ распоряженіе Германскаго Правительства, заводы будутъ пущены въ ходъ для тѣхъ заказовъ, которые предполагается исполнять на заводахъ согласно спеціально выработанной программы /приложеніе №2/.

Затѣмъ, распоряженіе Губернатора, изложенное въ приложеніи №1, было прочитано всему составу высшихъ служащихъ и докторъ Эггерсъ съ своей стороны сдѣлалъ распоряженіе представить ему по данной программѣ свѣдѣнія относительно состава высшей администраціи, служащихъ и рабочихъ, данныя о матеріалахъ и прочаго, что необходимо для пуска завода въ ходъ, для исполненія программы заказовъ по ихъ программѣ, причемъ дѣятельность завода должна быть разсчитана на 3000 человѣкъ рабочихъ.

Сегодня, 15 іюня ,утромъ я имѣлъ переговоры съ докторомъ Эггерсомъ относительно создавшагося положенія. Докторъ Эггерсъ заявилъ мнѣ слѣдующее: фирмѣ Бломъ и Фоссъ Германскимъ Правительствомъ поручено приведеніе въ порядокъ всѣхъ транспортныхъ средствъ Чернаго моря и всей территоріи Украины. Означенная фирма,при посредствѣ Германскаго Командованія, имѣетъ полномочія примѣнять всѣ находящіяся на территоріи Украины техническія средства для исполненія этой задачи.

Для этого оказалось необходимымъ пустить въ дѣйствіе оба Николаевскіе Судостроительные заводы. Германское Командованіе имѣло полное желаніе войти по этому поводу въ соглашеніе съ Правленіями означенныхъ заводовъ и возможно долго и терпѣливо ждало пріѣзда въ Николаевъ представителей Правленій означенныхъ заводовъ, облеченныхъ достаточными полномочіями; но такъ какъ, по имѣющимся у нихъ частнымъ свѣдѣніямъ, Правленія умышленно откладываютъ присылку такихъ уполномоченныхъ,а если таковые и пріѣдутъ, то не возьмутъ на себя рѣшеніе столь важного вопроса, то Нѣмецкое Командованіе въ виду крайней необходимости въ срочномъ улучшеніи транспортныхъ средствъ, вынуждено взять заводы въ свое полное управленіе.

На мой вопросъ, буду-ли я допущенъ къ наблюденію за соблюденіемъ интересовъ Обществъ, мнѣ было заявлено, что въ интересахъ Обществъ было бы лучше, если бы я остался на заводахъ,но что, если такого рѣшенія не послѣдуетъ въ самомъ непродолжительномъ времени, то Германское Командованіе будетъ принуждено устранить представителей Обществъ отъ всякаго участія въ дѣлахъ заводовъ и своими средствами установить состояніе заводовъ и находящихся въ нихъ инвентаря и матеріаловъ, безъ участія въ этомъ представителей Обществъ; при этомъ оно вынуждено будетъ прекратить исполненіе всякихъ работъ какъ по составленію отчетовъ, такъ и вообще по приведенію въ извѣстность состоянія заводовъ къ моменту ихъ закрытія.

Что касается вопроса о характерѣ дѣйствій Германскихъ властей, то, по ихъ мнѣнію, эти дѣйствія можно подвести подъ понятіе о реквизиціи; способъ же расчета между тремя заинтересованными сторонами ,т.е.между нашими Обществами, Правленіемъ фирмы Бломъ и Фоссъ и Германскимъ Правительствомъ, въ настоящій моментъ установленъ быть не можетъ;время дѣйствія реквизиціи тоже неопредѣленно, и, вѣроятно, продолжится на все время нахожденія Германскимъ войскъ на территоріи Украины.

Докладывая о вышеизложенномъ, убѣдительнѣйше прошу Правленія настоятельно пріѣхать въ Николаевъ для огражденія интересовъ Обществъ и во всякомъ случаѣ дать мнѣ исчерпывающія указанія относительно дальнѣйшаго образа дѣйствій,такъ какъ, въ противномъ случаѣ, мнѣ, въ силу сложившихся обстоятельствъ, придется оставить заводы на безконтрольное распоряженіе Германскихъ властей и фирмы Бломъ и Фоссъ. Настоящее письмо я посылаю черезъ инженера Б.Ф.Кондратьева, любезно изъявившаго согласіе его Вамъ доставить, и покорнѣйше прошу ему же передать Вашъ отвѣтъ, который мнѣ необходимо имѣть здѣсь, въ Николаевѣ не позже 1 - -го іюня н.ст.

Главный Руководитель заводовъ
/подпись/ Б. Юреневъ.

Лист Головного управляючого Миколаївськими суднобудівними заводами Б. Юрєнєва до директора правління миколаївських суднобудівних заводів М. К. Кульмана із повідомленням про захоплення миколаївських суднобудівних заводів германцями й проханням негайно прибути до Миколаєва. 15 червня 1918 року.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 36–37.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Копія телеграммы отъ 26/VI с.г. Главному Руководителю заводовъ Юреневу.-

Изъ полученныхъ сейчасъ, черезъ Кондратьева, Вашего письма и приложеній усматриваю ссылку на два приглашенія, посланныя нѣмецкимъ командованіемъ правленію въ Петроградѣ, и на частныя свѣдѣнія объ умышленномъ откладываніи пріѣзда представителя Правленія въ Николаевъ. Такъ какъ никакихъ приглашеній получено не было, а частныя свѣдѣнія объ умышленномъ откладываніи являются безусловной ложью, прошу довести объ этомъ до свѣдѣнія германскаго командованія и настаиваю на производствѣ разслѣдованія. Вчера телеграфировалъ Вамъ, что пріѣду вторникъ для урегулированія всѣхъ вопросовъ, для чего снабженъ надлежащими полномочіями.

Кульманъ /подпись/.

Телеграма директора правління миколаївських суднобудівних заводів М.К.Кульмана до Головного управляючого Миколаївськими суднобудівними заводами Б.О.Юрєнєва із повідомленням про терміновий виїзд до Миколаєва в зв'язку із захопленням миколаївських суднобудівних заводів германцями. 26 червня 1918 року.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 38.

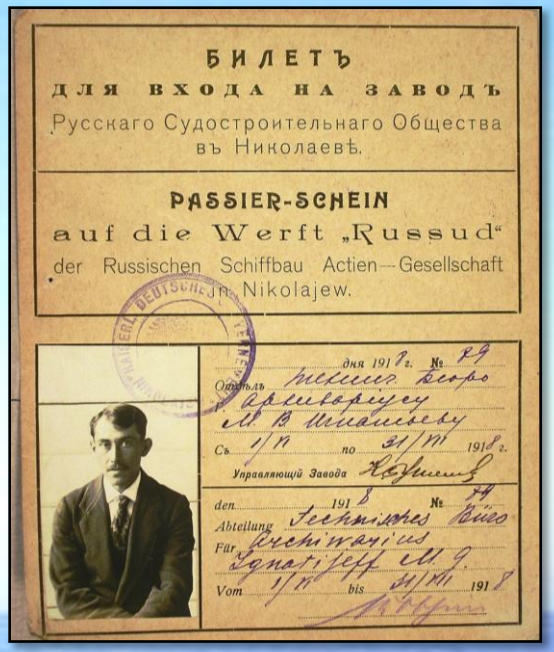
БИЛЕТЪ
ДЛЯ ВХОДА НА ЗАВОДЪ
Русскаго Судостроительнаго Общества въ Николаевѣ.

PASSIER-SCHEIN
auf die Werft „Russud"
der Russischen Schiffbau Actien-Gesellschaft in Nikolajew.

дня 191 г. № 29
Отдѣль Инжин. бюро
архиваріусу
М. В. Игнатьеву
Съ 1/IV по 31/III 1918 г.
Управляющій Заводомъ

den 191 8 № 79
Abteilung Technisches Büro
Für Archivarius
Ignatijeff M. J.
Vom 1/IV bis 31/III 1918

Перепустка для входу на суднобудівний завод «Руссуд», видана архіваріусу М. В. Ігнатьєву німецькою окупаційною владою на строк від 1 квітня до 31 липня 1918 р., документ датований «до 1 червня 1918 р.»
Державний архів Миколаївської області.
Ф. Р-577. Оп. 3. Спр. 124.

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

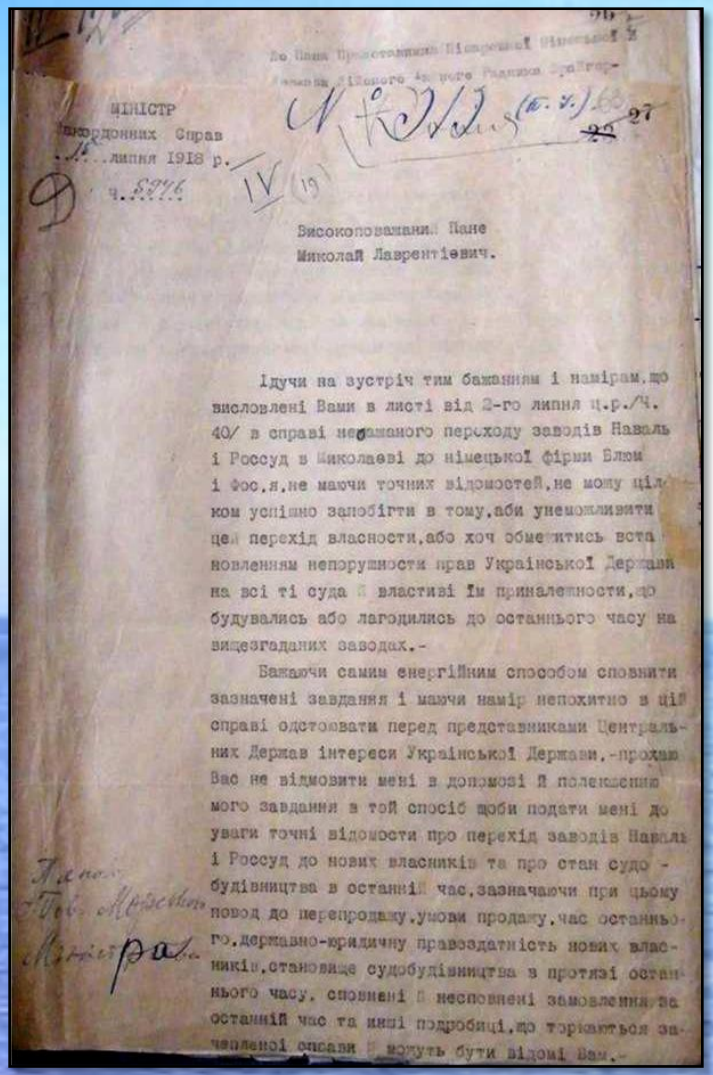

МІНІСТР
Закордонних Справ
..липня 1918 р.
ч. 8276

Високоповажаний Пане
Миколай Лаврентієвич.

Ідучи на зустріч тим бажанням і намірам,що висловлені Вами в листі від 2-го липня ц.р./Ч. 40/ в справі недозволеного переходу заводів Наваль і Россуд в Миколаєві до німецької фірми Блюм і Фос,я,не маючи точних відомостей,не можу цілком успішно запобігти в тому,аби унеможливити цей перехід власности,або хоч обмежитись встановленням непорушности прав Української Держави на всі ті суда й властиві їм приналежности,що будувались або лагодились до останнього часу на вищезгаданих заводах.-

Бажаючи самим енергійним способом сповнити зазначені завдання і маючи намір непохитно в цій справі одстоювати перед представниками Центральних Держав інтереси Української Держави,-прохаю Вас не відмовити мені в допомозі й полекшенню мого завдання в той спосіб щоби подати мені до уваги точні відомости про перехід заводів Наваль і Россуд до нових власників та про стан судо - будівництва в останній час,зазначаючи при цьому повод до перепродажу,умови продажу,час останнього,державно-юридичну правоздатність нових власників,становище судобудівництва в протязі останнього часу, сповнені й несповнені замовлення за останній час та инші подробиці,що торкаються зачепленої справи й можуть бути відомі Вам.-

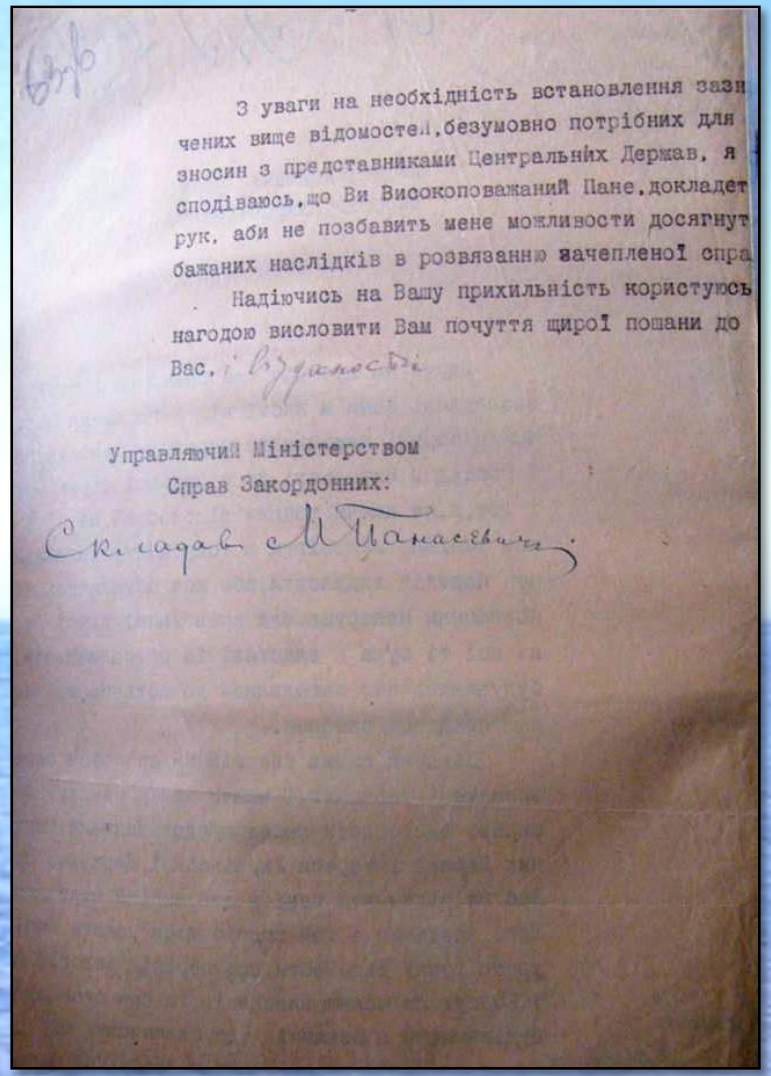

З уваги на необхідність встановлення зазначених вище відомостей,безумовно потрібних для зносин з представниками Центральних Держав, я сподіваюсь,що Ви Високоповажаний Пане,докладете рук, аби не позбавить мене можливости досягнути бажаних наслідків в розвязанню зачепленої справи.

Надіючись на Вашу прихильність користуюсь нагодою висловити Вам почуття щирої пошани до Вас.

Управляючий Міністерством
Справ Закордонних:
Складав М Панасевич

Лист Міністра закордонних справ Д. І. Дорошенка до Товариша Військового міністра по морських справах М. Л. Максиміва з проханням надати відомості про стан суднобудування в Миколаєві, через відсутність яких неможливо запобігти переходу заводів "Наваль" і "Руссуд" до німецької фірми "Blohm und Voss". 15 липня 1918 року.
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 63–63зв.

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

"Согласенъ"
Подп.: И.М.Ген.-Маіоръ Пейманъ
23 авг. 1918г.

Копія.

71

АКТЪ

Комиссія, назначенная приказомъ Предсѣдателя Наблюдательной Комиссіи отъ 25 іюля н.с. 1918 года за № 96 въ составѣ: Предсѣдатель И.М. Капитанъ I ранга Рудниковъ, члены: К.К.И.Подполковникъ фонъ-Гиршбергъ, Старшіе лейтенанты: Вощининъ, Пещуровъ и Кондрашевъ, при участіи представителя завода инженера Кефели, а также при участіи Командировъ судовъ: Старшаго лейтенанта Маслова и Лейтенанта Крузенштерна для изысканія мѣръ и средствъ, какія необходимы для сохраненія вновь строющихся судовъ, по корпусамъ, механизмамъ и издѣліямъ, -осматривала, сегодня 7 августа, строющіяся суда на заводѣ "Руссудъ".

Первой была осмотрѣна группа подводныхъ лодокъ: находящая на Мортоновомъ Эллингѣ подводная лодка "Нерпа" и двѣ лодки на водѣ - "Пеликанъ" и "Лебедь".

Подводная лодка "Нерпа" предназначена къ спуску и при осмотрѣ оказалась въ удовлетворительномъ состояніи; въ такомъ-же состояніи оказались и двѣ другія лодки; подводная лодка "Пеликанъ" находится въ лучшихъ условіяхъ для ея сохраненія, такъ какъ всѣ отдѣленія герметично закрываются судовыми люками, а на подводной лодкѣ "Лебедь" люки забраны деревянными щитами, которые оказались во время осмотра лодки комиссіей сбитыми съ мѣста.

Механизмы упомянутыхъ лодокъ, сняты съ фундаментовъ и хранятся въ закрытыхъ помѣщеніяхъ.

Комиссія находитъ, что мѣры, принятыя на заводѣ "Руссудъ" для сохраненія подводныхъ лодокъ - удовлетворительны; однако, необходимо воду, попавшую внутрь корпуса лодки удалить и имѣть наблюденіе, чтобы таковая тамъ впредь не собиралась; деревянныя задѣлки люковъ закрѣпить и имѣть наблюденіе, чтобы случаевъ самовольнаго открыванія люковъ болѣе не повторялось.

Храненіе Дизель моторовъ въ закрытыхъ помѣщеніяхъ признано комиссіей удовлетворительнымъ, однако, необходимъ надзоръ за отвѣтственными частями моторовъ. Аккумуляторы не собраны, находятся въ ящикахъ, помѣщенныхъ въ закрытомъ помѣщеніи и особаго попеченія по храненію не требуютъ.

Группа дессантныхъ пароходовъ типа "Эльпидифоръ" осмотрѣна комиссіей причемъ вездѣ оказалась вода; механизмы смазаны минеральнымъ саломъ.

Въ будущемъ необходимо для сохраненія корпуса постоянно удалять воду, очищать, попутно, помѣщенія и забрать отверстія на палубѣ щитами; механизмы надлежитъ: осматривать время отъ времени, чистить и вновь смазывать минеральнымъ саломъ. Дымовыя трубы на зимнее время закрыть крышками, а для сохранности котловъ внутри рекомендуется слѣдовать общепринятому способу: вычистить, просушить и установить противни негашенной извести, дымогарныя трубки внутри смазать жирнымъ веществомъ или смолою.

Комиссія осмотрѣла крейсера "Адмиралъ Лазаревъ", Адмиралъ Корниловъ", "Адмиралъ Истоминъ"; при осмотрѣ вездѣ замѣчена вода; на верхней палубѣ, въ промежуточныхъ и въ трюмѣ въ значительномъ количествѣ, въ результатѣ чего наблюдается сильное оборжавленіе, воду необходимо удалять постоянно и очищать помѣщенія.

Комиссія осмотрѣла два 120 м/м. орудія, предназначенныя для установки на дессантный пароходъ № 411; одно орудіе оказалось исправнымъ и хранится удовлетворительно подъ брезентами на открытомъ воздухѣ, другое не имѣетъ замка, дульной пробки, наклонено на 45°, и емнѣ на немъ брезентъ слишкомъ малъ; необходимо орудіе выровнять покрыть большими брезентами, закрыть новой дульной пробкой, о каналъ.

Предметы хранимые въ ящикахъ на открытомъ воздухѣ допускается оставить въ такомъ видѣ еще на срокъ до полугода, послѣ чего осмотрѣть и въ зависимости отъ состоянія хранимаго въ ящикахъ перечистить и смазать.

Дѣльныя вещи изъ тонкаго матеріала: шкапы, цистерны, волнистыя переборки теплые ящики, патронные, а также заготовки для нихъ, хранимыя на открытомъ воздухѣ требуютъ особаго попеченія; все вышеназванное надлежитъ хранить въ закрытомъ помѣщеніи.

Г.Николаевъ 20 августа 1918 года

Члены: Ст.Лейт.Кондрашевъ
Ст.Лейт.Вощининъ
Подп. фонъ-Гиршбергъ

Предсѣдатель И.М.Капитанъ I ранга Рудниковъ.

Участвующіе: Лейт. Грузенштернъ
Инж.Техн.С.Кефели
Н. Колмаковъ
Ст.Лейт.Масловъ.

Акт огляду підводних човнів та інших суден, що будувалися на Миколаївському суднобудівному заводі "Руссуд" станом на липень-серпень 1918 року. Миколаїв, 23 серпня 1918 року.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 68. Арк. 71–71зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

В ВЫСШУЮ ВОЕННУЮ ИНСПЕКЦИЮ.

НАЧАЛЬНИКУ ВОЕННОГО СНАБЖЕНИЯ РАБОЧЕ-КРЕСТЬЯНСКОЙ АРМИИ УКРАИНЫ.

СВЕДЕНИЯ О СОСТОЯНИИ ЗАВОДА.

С 8-го июня 1918 года Завод из Николаевского Отделения Балтийского Судостроительного и Механического Завода преобразован в самостоятельный Завод Морского Ведомства.

Приблизительно в августе месяце того-же года завод получил ассигнование на оборудование в размере 1.000.000 рублей и на предмет приобретения необходимых материалов и как оборотный капитал еще 3.000.000 руб. С этого времени Завод приступил к интенсивной деятельности по созданию нового завода. Надо отметить, что бывшее Отделение Балтийского Завода было к моменту его закрытия /14 марта 1918 года/ в самом плачевном состоянии: 1/ мастерские были весьма слабо оборудованы; 2/совершенно отсутствовали средства и запасы материалов; 3/ не было достаточного технического персонала; 4/ не имелось правильной бухгалтерии, счетоводства и проч. Ныне совершенно закончено формирование завода на определенных коммерческих началах. Окончены все старые счеты с кредиторами и мастеровыми - и завод совершенно чист от собственных долгов. Сформированы: бухгалтерия, счетоводство, коммерческий и технический отделы и все хозяйственные органы.

Окончена инвентаризация имущества и материалов и все оклады переведены на артельные начала.

Производится ремонт Силовой станции, станков многих заводских оборудований. Вновь оборудованы автомобильная мастерская и кузница и еще находятся в периоде оборудования: новая литейная, медницкая и электротехническая мастерская.

Законченная внутренняя органазация завода т.е. введен коллективный договор на 6 месяцев и установлены нормы оплаты и квалификация мастеровых. С 13-го января нов. стиля Завод оффициально открыл свои действия.

В настоящее время на заводе работает около 450 мастеровых и служащих, т.е. около 40 - 50% его нормального состава.

Завод имеет полную возможность производить ремонт корпусов и механизмов /без доковых работ/ судов различного тоннажа.

Особенно завод силен для производства ремонта судов с механизмами внутренняго сгорания. Постройка новых корпусов до 2000 тон. водоизмещения со оборкой готовых механизмов и котлов является также вполне возможной по имеемым средствам завода. Большим недостатком завода является отсутствие дока, но завод имеет уже вполне разработанные чертежи для постройки такового, но отсутствие финансов отдаляет выполнение этого важного проекта. В настоящее время завод имеет работы по ремонту Портовых мелких судов, а также достройку пожарно-спасательного парохода "ДЖАЛИТА", переделку парохода "СЕРГИЙ" в гидрографическое судно, ремонт транспорта "ДОН", ремонт 70 автомобилей, ремонт госпитальных котлов и много мелких казенных и частных заказов.

Сейчас для завода необходима поддержка и помощь в следующем:

1/ Предоставление заказов.

Для этого в первую очередь необходимо дать наряд на ремонт плавучих средств Николаевского Военного Порта на сумму 1.000.000 руб. /по прежним ставкам/ по прилагаемой смете.

Необходимо срочное разрешение вопроса о назначении парохода "СЕРГИЙ" стоящего у завода - переделывать ли его в лоцмейстерское судно, как предполагалось, или для другого назначения.

Необходимо решение вопроса с ремонтом транспорта "ДОН" также стоящего у завода, так как работы на нем были приостановлены также из - за того, что назначение "ДОНА" не было выяснено.

Желательно перевести из гор.Херсона другие мелкие суда, катера и баржи, требующие ремонта на заводе "Ремсуд" Вопрос о судостроительных работах стоит очень остро, так как при неполучении заказов через 2 - 3 дня придется давать расчет части мастеровых.

2. Необходимо получение хотя - бы 4.000 пудов нефти или мазута, что обезпечит работу завода на 3 месяца, так как дизеля Силовой станции завода работают на нефти.

3. Необходимо разрешение вопроса с постройкой Мортонова эллинга для под'ема судов до 2.000 тонн водоизмещения согласно разработанного проекта и ассигнование для этой цели по составленной смете 15.000.000 рублей. Докладная записка о Мортоновом Эллинге при сем прилагается.

4. Для текущих ремонтных работ завода на 1919 год необходимо ассигнование 12.000.000 рублей, которые могут быть выдаваемы постепенно как авансы в счет производящихся работ по ремонту судов и автомобилей.

Вр.и.об.НАЧАЛЬНИКА ЗАВОДА
Инженер

Відомості про стан Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного і механічного заводу після передавання його у підпорядкування морського відомства Української Держави від 8 червня 1918 року й до 1919 року. Документ не датовано. Державний архів Миколаївської області. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 137. Арк. 4–5.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Гетьман Української Держави Павло Скоропадський і
Прем'єр-Міністр Федір Лизогуб
Ілюстрований український часопис "ОКО", 1918 рік
Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Гетьман Української Держави Павло Скоропадський і
германський імператор Вільгельм, Берлін,
6 вересня 1918 року
Ілюстрований український часопис "ОКО", 1918 рік
Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

© Левченко Л.Л.

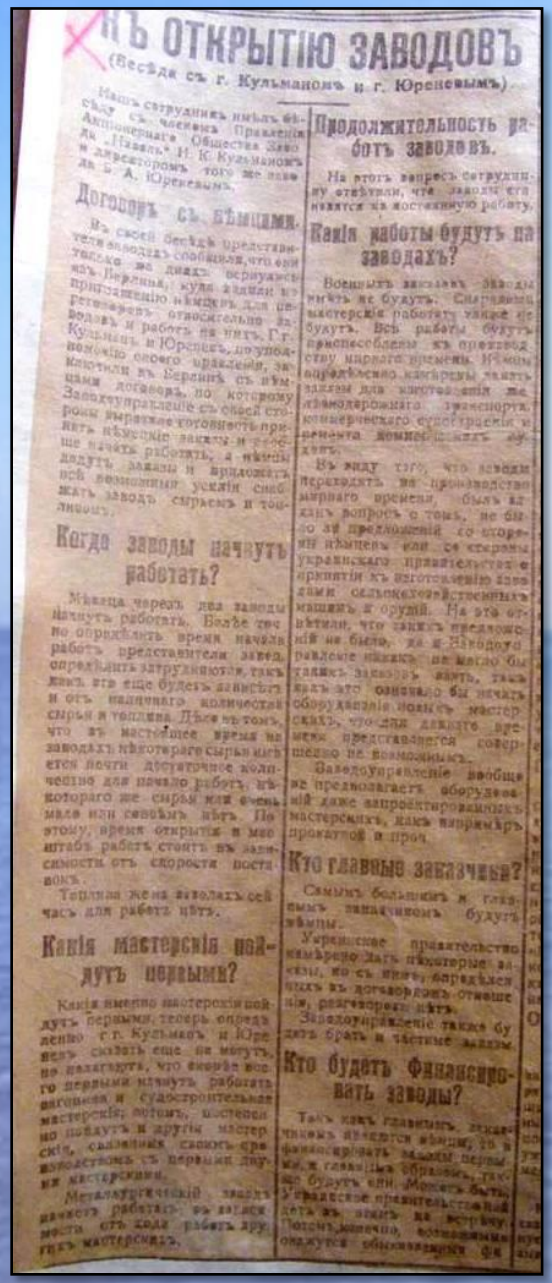

КЪ ОТКРЫТІЮ ЗАВОДОВЪ

(Бесѣда съ г. Кульманомъ и г. Юреневымъ)

Нашъ сотрудникъ имѣлъ бесѣду съ членомъ Правленія Акціонернаго Общества Завода «Пазель» И. К. Кульманомъ и директоромъ того же завода г. Б. А. Юреневымъ.

Договоръ съ нѣмцами.

Въ своей бесѣдѣ представители заводовъ сообщили, что они только не давно возвратились изъ Берлина, куда ездили въ приглашенію нѣмцевъ для ремонтированія относительно заводовъ и работъ на нихъ. Г.Г. Кульманъ и Юреневъ получили возможность своего правленія, заключили въ Берлинѣ съ нѣмцами договоръ, по которому Завоуправленіе съ своей стороны выражаетъ готовность принять нѣмецкіе заказы и немедленно начать работать, а нѣмцы дадутъ заказы и предоставятъ всѣ возможныя усилія снабжать заводъ сырьемъ и топливомъ.

Когда заводы начнутъ работать?

Можно ожидать черезъ два заводы начнутъ работать. Болѣе точно опредѣлить время начала работъ представители завода опредѣлить затруднились, такъ какъ это еще будетъ зависѣть и отъ наличнаго количества сырья и топлива. Дѣло въ томъ, что въ настоящее время на заводахъ нѣкотораго сырья имѣется почти достаточное количество для начала работъ, нѣкоторого же сырья или очень мало или совсѣмъ нѣтъ. Поэтому, время открытія и масштабъ работъ стоитъ въ зависимости отъ скорости поставокъ.

Топливо же заводахъ сейчасъ для работъ нѣтъ.

Какія мастерскія пойдутъ первыми?

Какія именно мастерскія пойдутъ первыми, теперь опредѣленно г.г. Кульманъ и Юреневъ сказать еще не могутъ, но полагаютъ, что вначалѣ всего первыми начнутъ работать вагонная и судостроительная мастерскія; потомъ, постепенно пойдутъ и другія мастерскія, сообразуясь своего времени и производствомъ съ первыми двумя мастерскими.

Металлургическій заводъ начнетъ работать въ зависимости отъ хода работъ другихъ мастерскихъ.

Продолжительность работъ заводовъ.

На этотъ вопросъ сотрудникъ отвѣтили, что заводы начнутся къ постоянную работу.

Какія работы будутъ на заводахъ?

Военныхъ заказовъ заводы имѣть не будутъ. Сначала мастерскія работать такъ же будутъ. Всѣ работы будутъ приспособлены къ производству мирнаго времени. Имѣется опредѣленно намѣренія такъ заказы для изготовленія металлодержащихъ транспорта, коммерческаго суда и ремонта домовъ и другихъ.

Въ виду того, что заводы переходятъ на производство мирнаго времени, былъ задданъ вопросъ о томъ, не было ли предложеній со стороны нѣмцевъ или со стороны украинскаго правительства о принятіи къ изготовленію заводами сельскохозяйственныхъ машинъ и орудій. На это отвѣтили, что такихъ предложеній не было, но и Завоуправленіе нѣмцевъ не могло бы такихъ заказовъ взять, такъ какъ это означало бы начать оборудованіе новыхъ мастерскихъ, что для данныхъ временъ представляется совершенно не возможнымъ.

Завоуправленіе вообще не предполагаетъ оборудовать даже запроектированныхъ мастерскихъ, какъ напримѣръ прокатной и проч.

Кто главные заказчики?

Самыми большими и главными заказчиками будутъ нѣмцы.

Украинское правительство имѣетъ нѣкоторые заказы, но съ ними опредѣленныхъ къ договорамъ отношенія, разговоровъ нѣтъ.

Завоуправленіе также будетъ брать и частные заказы.

Кто будетъ финансировать заводы?

Такъ какъ главными заказчиками является нѣмцы, то и финансировать заводы первыми и главнымъ образомъ, такъ же будутъ они. Можетъ быть, Украинское правительство дастъ заказъ на встрѣчу. Потомъ, конечно, возможно ожидается обнаружить фи-

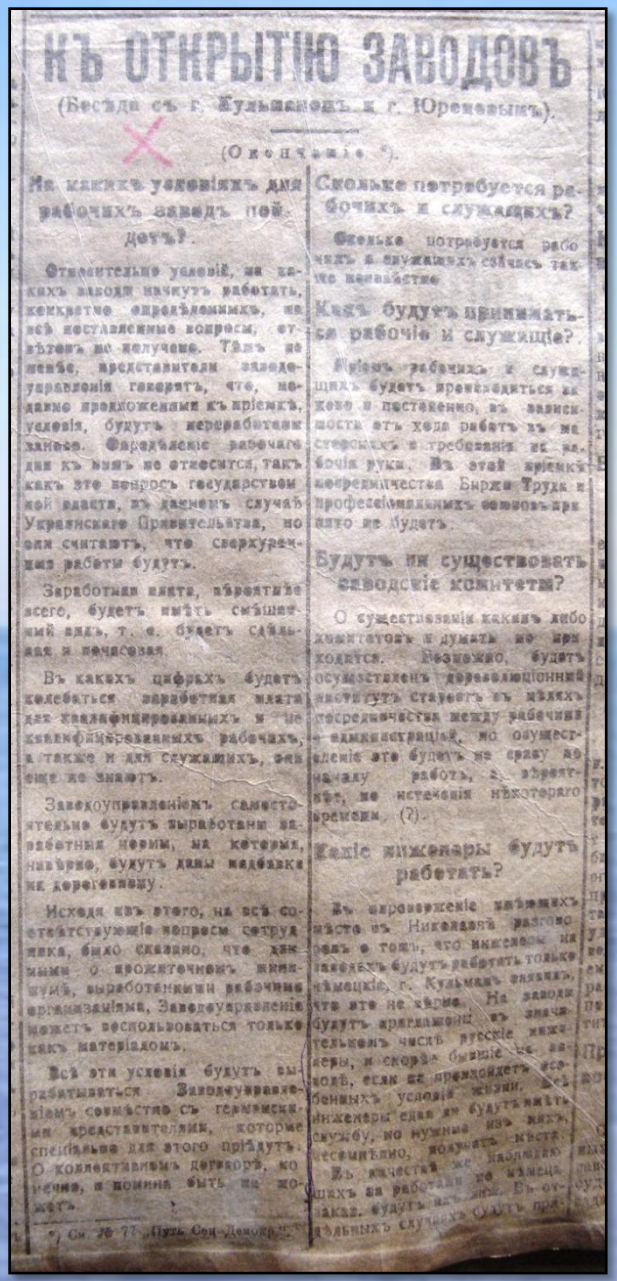

КЪ ОТКРЫТІЮ ЗАВОДОВЪ

(Бесѣда съ г. Кульманомъ и г. Юреневымъ).

(Окончаніе *).

На какихъ условіяхъ для рабочихъ заводъ пойдетъ?

Отмѣчательно условій, на какихъ заводы начнутъ работать, конкретно опредѣленныхъ, на всѣ поставленные вопросы, отвѣтовъ не получено. Тѣмъ не менѣе, представители заводоуправленія говорятъ, что, недавно предложенныя къ пріемкѣ, условія, будутъ пересмотрѣны заново. Фабричные рабочіе для къ нимъ не относится, такъ какъ это вопросъ государственной власти, въ данномъ случаѣ Украинскаго Правительства, но они считаютъ, что сверхурочныя работы будутъ.

Заработная плата, вѣроятнѣе всего, будетъ имѣть смѣшанный видъ, т. е. будетъ сдѣльная и почасовая.

Въ какихъ цифрахъ будетъ колебаться заработная плата для квалифицированныхъ и не квалифицированныхъ рабочихъ, а также и для служащихъ, это еще не знаютъ.

Завоуправленіемъ самостоятельно будутъ выработаны расцѣнныя нормы, на которыя, навѣрно, будутъ даны надбавки на дороговизну.

Исходя изъ этого, на всѣ соотвѣтствующіе вопросы сотрудника, было сказано, что данныя о прожиточномъ минимумѣ, выработанныя рабочими организаціями, Завоуправленіе можетъ воспользоваться только какъ матеріаломъ.

Всѣ эти условія будутъ вырабатываться Завоуправленіемъ совмѣстно съ германскими представителями, которые спеціально для этого пріѣдутъ. О коллективномъ договорѣ, мнѣнія, и помина быть не можетъ.

Сколько потребуется рабочихъ и служащихъ?

Сколько потребуется рабочихъ и служащихъ сейчасъ также неизвѣстно.

Какъ будутъ приниматься рабочіе и служащіе?

Пріемъ рабочихъ и служащихъ будетъ производиться медленно и постепенно, въ зависимости отъ хода работъ въ мастерскихъ и требованія на рабочія руки. Въ этой пріемкѣ посредничества Биржи Труда и профессіональныхъ союзовъ принято не будетъ.

Будутъ ли существовать заводскіе комитеты?

О существованіи какихъ либо комитетовъ и думать не приходится. Безусловно, будетъ осуществленъ дореволюціонный институтъ старостъ въ цѣхахъ посредничества между рабочими и администраціей, но осуществленіе это будетъ не сразу по началу работъ, а, вѣроятнѣе, по истеченіи нѣкоторого времени. (?).

Какіе инженеры будутъ работать?

Въ переговорахъ нѣмецкихъ лицъ въ Николаевѣ разговоровъ о томъ, что инженеры на заводахъ будутъ работать только нѣмецкіе, г. Кульманъ сказалъ, что это не вѣрно. На заводы будутъ приглашены въ значительномъ числѣ русскіе инженеры, и скорѣе бывшіе на заводѣ, если не произойдетъ ухудшенныхъ условій жизни, всѣ инженеры едва ли будутъ имѣть службу, но нужные изъ нихъ несомнѣнно, получатъ мѣста.

Въ качествѣ же надзирателей на работахъ не нѣмцы, а заказ. будутъ изъ нихъ. Въ отдѣльныхъ случаяхъ будутъ при-

*) См. № 77 „Путь Соц.-Демокр.".

Після офіційного визнання 2 червня 1918 р. Української Держави Німеччиною, гетьманський уряд активізував дипломатичні переговори з німецькою стороною з питань флоту.

Для з'ясування з німецьким урядом проблеми захоплення суднобудівних заводів у українській делегації, котра поїхала до Берліна, було включено М.К. Кульмана та Б.О. Юрєнєва.

19 серпня 1918 р. у Берліні підписано ряд важливих угод з німецькою суднобудівною компанією "Blohm und Voss". Очікувалося, що миколаївські суднобудівні заводи, закриті через відсутність коштів на виплату зарплати, будуть запущені щонайменше через 2-3 тижні й на роботу буде прийнято близько 8 тисяч робітників. Повернувшись із Берліна, М.К.Кульман та Б.О. Юрєнєв дали місцевим газетам інтерв'ю, у якому роз'яснили про що йшлося на переговорах.

Німецька сторона повідомила українців, що на заводах будуватимуться сільськогосподарські машини, однак, насправді, германці прагнули добудувати закладені ще за Російської імперії військові кораблі. Через це Україна припинила співробітництво з Німеччиною. 2 листопада 1918 р. німецькі інженери Еггерс і Шецлер покинули Миколаїв.

Повідомлення про підписання в Берліні М. К. Кульманом та Б. О. Юрєнєвим угоди з німецькою фірмою "Blohm und Voss" та про організацію роботи суднобудівних заводів у Миколаєві. Газета "Путь Соціал-Демократа", Миколаїв, 3 вересня 1918 року, № 78; 8 вересня 1918 року № 77

Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Державний архів Миколаївської області, 2018

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

11 листопада 1918 р., у день підписання в Комп'єні договору з країнами Антанти про капітуляцію Німецької імперії в Першій світовій війні, німецьке командування повернуло Україні захоплені ним кораблі Чорноморського флоту, що базувалися в Севастополі, Миколаєві, Одесі та Керчі. 12(14) листопада 1918 р. Гетьман Павло Скоропадський призначив на посаду Морського міністра Української Держави колишнього Миколаївського градоначальника Андрія Георгійовича Покровського, а головнокомандувачем Чорноморського флоту став В'ячеслав Євгенович Клочковський.

Покровський Андрій Георгійович,
Миколаївський градоначальник і командир
Миколаївського військового порту,
Міністр морських справ
в уряді Гетьмана Павла Скоропадського

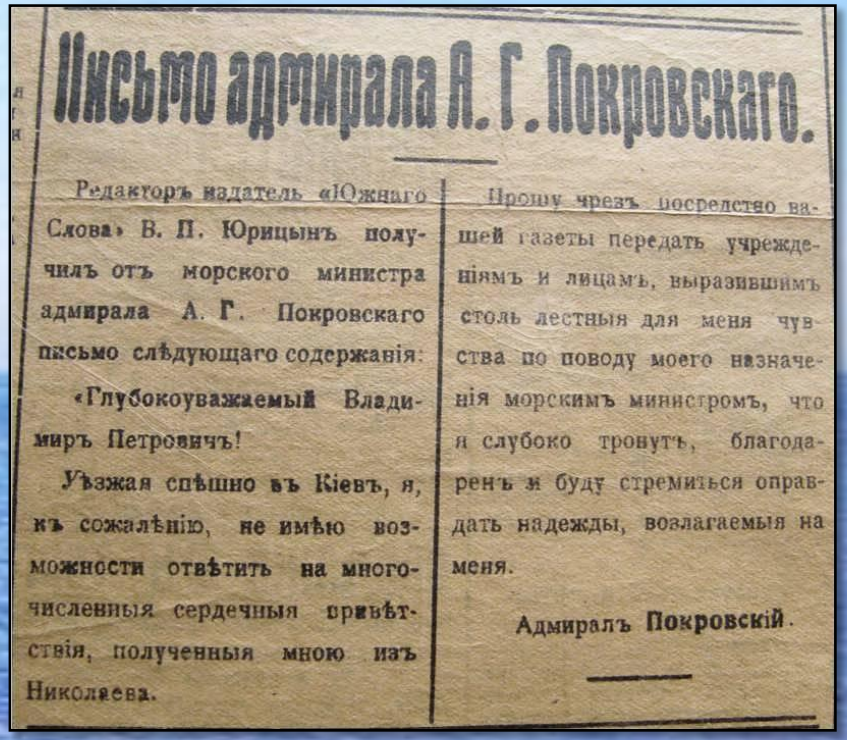

Письмо адмирала А. Г. Покровскаго.

Редакторъ издатель «Южнаго Слова» В. П. Юрицынъ получилъ отъ морского министра адмирала А. Г. Покровскаго письмо слѣдующаго содержанія:

«Глубокоуважаемый Владиміръ Петровичъ!

Уѣзжая спѣшно въ Кіевъ, я, къ сожалѣнію, не имѣю возможности отвѣтить на многочисленныя сердечныя привѣтствія, полученныя мною изъ Николаева.

Прошу чрезъ посредство вашей газеты передать учрежденіямъ и лицамъ, выразившимъ столь лестныя для меня чувства по поводу моего назначенія морскимъ министромъ, что я слубоко тронутъ, благодаренъ и буду стремиться оправдать надежды, возлагаемыя на меня.

Адмиралъ Покровскій.

Лист адмірала Андрія Георгійовича Покровського до мешканців міста Миколаєва із висловлюванням подяки за привітання, надіслані йому установами та мешканцями з приводу призначення на посаду Морського Міністра Української Держави, опублікований у газеті «Южное слово» 22 листопада 1918 р., № 31, с. 3. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

© Левченко Л.Л.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Возрожденіе Николаева.

Колыбель украинскаго флота.

Бесѣда съ адмираломъ А. Г. Покровскимъ.

Вопросъ объ организаціи достаточно сильнаго военнаго флота Украины на Черномъ морѣ въ значительной степени озабочиваетъ украинскія правительственныя сферы. Для обсужденія этого весьма важнаго вопроса въ Кіевъ были приглашены начальникъ портовъ Чернаго и Азовскаго морей адмиралъ А. Г. Покровскій и другіе прикосновенные къ дѣлу спеціалисты.

Гостившій нѣсколько дней въ Николаевѣ адмиралъ А. Г. Покровскій сообщилъ нашему сотруднику рядъ весьма интересныхъ свѣдѣній по этому вопросу.

Центръ управленія.

Севастополь или Николаевъ?

Еще въ концѣ восьмидесятыхъ годовъ центръ управленія Черноморскимъ флотомъ былъ переведенъ въ Севастополь, несмотря на то, что рядъ виднѣйшихъ военно-морскихъ авторитетовъ тогда же высказывался противъ такого перевода, такъ какъ Севастополь совсѣмъ не обезпеченъ отъ разгрома съ моря, тогда какъ Николаевъ, благодаря своему географическому положенію на широкой многоводной рѣкѣ на разстояніи почти 100 верстъ отъ открытаго моря, вполнѣ обезпеченъ отъ такого разгрома. Что-же касается наиболѣе сильнаго аргумента противниковъ Николаева—замерзаемости порта зимой, то практика нынѣшнихъ дней блестяще доказала всю несостоятельность этого аргумента, такъ какъ сильные ледоколы совершенно устранили вопросъ о замерзаемости.

И теперь, когда въ правительственныхъ сферахъ серьезно обсуждается вопросъ, объ украинскомъ флотѣ, центромъ управленія, —какъ сообщилъ намъ адмиралъ А. Г. Покровскій,—все таки намѣчается Севастополь, а Николаеву остается лишь роль, хотя и не маловажная, колыбели возрождающагося флота и, можетъ быть, мѣста его стоянки.

Такое вполнѣ опредѣленное рѣшеніе вопроса о значеніи Севастополя и Николаева для будущаго украинскаго флота на Черномъ морѣ заключаетъ въ себѣ отвѣтъ на другой не менѣе важный вопросъ о томъ, будетъ-ли Севастополь составной частью Украины.

И дѣйствительно, не смотря даже на промелькнувшее въ газетахъ сообщеніе о прекращеніи начавшихся переговоровъ о сліяніи Крыма съ Украиной, въ правительственныхъ сферахъ твердо убѣждены, что такое сліяніе состоится и въ ближайшее же время.

Если бы Николаевъ превратился также и въ мѣсто стоянки флота, то, въ противоположность Севастополю нашъ обширный коммерческій портъ нисколько въ своей дѣятельности не будетъ ограниченъ.

Участь остатковъ Черноморскаго флота.

Весь бывшій Черноморскій флотъ въ настоящее время по особому договору съ Германіей долженъ оставаться въ бездѣйствіи, чтобы не вліять на свободу дѣйствій нейтральныхъ державъ противъ большевиковъ. Въ виду того, что на остатки русскаго флота заявили претензіи: Украина, кавказскія свободныя государства, Кубань и Донъ, Германія взяла его въ свое владѣніе и охраняла до момента его раздѣла по добровольному ихъ соглашенію между претендентами. Послѣ же подписанія большевистскимъ совѣтомъ народныхъ комиссаровъ дополнительныхъ условій къ Брестъ-Литовскому договору положеніе существенно измѣнилось, такъ какъ большевистскій посланникъ въ Берлинѣ Іоффе предложилъ германскому правительству взять въ свое вѣдѣніе какъ суда, стоявшія въ Севастополѣ подъ украинскимъ флагомъ, такъ и вернувшіяся туда изъ Новороссійска и остававшіяся подъ русскимъ Андреевскимъ флагомъ.

У Миколаєві святкували з приводу призначення А.Г. Покровського на посаду Морського міністра.

Редактор-видавець В.П.Юріцин у газеті "Южное слово" опублікував вітальний лист А.Г.Покровського до миколаївців.

Невдовзі в цьому ж виданні було надруковане інтерв'ю з адміралом під назвою "Возрожденіе Николаева. Колыбель украинскаго флота", в якому А.Г.Покровський виразив прагнення Уряду Української Держави до створення сильного військового флоту.

На думку адмірала, негайною була потреба у добудові крейсера, міноносців та підводних човнів, які стояли на миколаївських стапелях у різній ступені готовності.

Інтерв'ю з адміралом А.Г.Покровським. Газета "Южное слово", Миколаїв, 26 жовтня 1918 року № 1 Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

Надежды Николаева.

Съ назначеніемъ адмирала А. Г. Покровскаго на постъ морского министра Украины нашъ городъ получаетъ возможность твердо надѣяться на осуществленіе многихъ изъ своихъ надеждъ, связанныхъ съ морскимъ вѣдомствомъ и находящихся въ полной зависимости отъ отношенія къ нимъ самого морского министра.

Первое мѣсто среди этихъ надеждъ, конечно, занимаетъ открытіе нашихъ крупныхъ судостроительныхъ заводовъ для начала на нихъ работъ разныхъ категорій.

Мы уже сообщали, что украинское правительство въ высокой степени заинтересовано въ томъ, чтобы работы на николаевскихъ заводахъ начались возможно скорѣе и чтобы оставшіеся на стапеляхъ не достроенными военно морскія суда безъ замедленія были закончены и увеличили собой составъ Черноморскаго флота.

Если самъ А. Г. Покровскій принималъ дѣятельное участіе въ разработкѣ вопроса объ увеличеніи состава судовъ Черноморскаго флота, который значительно пострадалъ за время войны и теперь нуждается какъ въ ремонтѣ, такъ и пополненіи новыми судами, то безусловно можно ожидать, что, ставши самъ во главѣ морского министерства, А. Г. Покровскій приметъ всѣ зависящія отъ него мѣры, чтобы этотъ планъ былъ осуществленъ въ самомъ непродолжительномъ времени.

Но такъ какъ одного начала работъ по достройкѣ стоящихъ на заводскихъ стапеляхъ судовъ еще не достаточно для того, чтобы заводы могли работать если не всѣми, то по крайней мѣрѣ значительной частью своихъ мастерскихъ, то представляется крайне необходимымъ полученіе для заводовъ казенныхъ заказовъ на изготовленіе новаго подвижного состава для южныхъ желѣзныхъ дорогъ и на ремонтъ существующихъ путей, старыхъ вагоновъ и локомотивовъ. Какъ мы уже отмѣчали для такой дополнительной нагрузки заводовъ представляется тѣмъ большая возможность, что министерство путей сообщенія уже заручилось разрѣшеніемъ кредита въ 400 мил. руб. на сооруженіе новыхъ желѣзнодорожныхъ линій и что изъ этой суммы можно было бы и даже необходимо взять тѣ 50—60 мил. руб., которыхъ теперь такъ недостаетъ для начала работъ на нашихъ заводахъ и для ихъ обезпеченія на ближайшее время.

Не слѣдуетъ забывать, что начала работъ на заводахъ съ сильнымъ нетерпѣніемъ ждутъ десятки тысячъ рабочихъ и ихъ многочисленныя семьи, которые, благодаря продолжительной безработицѣ и безпримѣрно высокимъ цѣнамъ на предметы первой необходимости, уже теперь доведены до крайней степени истощенія и которымъ въ случаѣ дальнѣйшаго замедленія открытія заводовъ грозитъ голодная смерть въ буквальномъ смыслѣ этого слова. Поэтому, надо надѣяться, что новый морской министръ, самъ хорошо знающій невыносимо тягостное положеніе этихъ рабочихъ, употребитъ всѣ усилія чтобы заводскіе гудки скорѣе начали будить рабочихъ и сзывать ихъ въ мастерскія на работу...

Кромѣ вопроса о заводахъ, нашъ городъ очень заинтересованъ въ урегулированіи съ тѣмъ же морскимъ министерствомъ стараго, насчитывающаго уже десятки лѣтъ вопроса о передачѣ въ вѣдѣніе города тѣхъ земель въ предѣлахъ городской черты, которыя для морского министерства ни матеріальной, ни дѣловой цѣнности не имѣютъ, а для гор да представляются крайне необходимыми, какъ источникъ новыхъ доходовъ и какъ мѣста общественнаго пользованія. Къ такимъ мѣстамъ относятся Спасское урочище, Лѣски, бульваръ и проч.

Да и городскому самоуправленію слѣдуетъ не упускать благопріятнаго стеченія обстоятельствъ и возможно скорѣе возобновить ходатайство предъ А. Г. Покровскимъ о передачѣ городу указанныхъ земель.

Д. Кокизовъ.

Привѣтъ А. Г. Покровскому.

Редакція „Южнаго Слова" отправила морскому министру А. Г. Покровскому привѣтственную телеграмму слѣдующаго содержанія: Редакція „Южнаго Слова" привѣтствуетъ ваше высопреосходительство съ назначеніемъ на должность морского министра. Твердо надѣемся, что подъ вашимъ руководствомъ возродится славный Черноморскій флотъ и николаевские заводы быстро начнутъ работы и спасутъ отъ голода многія тысячи безработныхъ".

Газета "Южное слово", Миколаїв, 16 листопада 1918 року № 25
Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Къ вопросу объ открытіи заводовъ.

Вчера мы приводили сообщеніе о томъ, что открытіе нашихъ крупныхъ судостроительныхъ заводовъ откладывается на неопредѣленное время, такъ какъ украинское правительство отказало передать фирмѣ „Блюмъ Фосъ" достройку судовъ, находящихся теперь на стапеляхъ этихъ заводовъ и доведенныхъ до 60 и даже до 90% готовности.

Если отказъ этотъ можетъ отразиться на задержкѣ открытія заводовъ и на дальнѣйшемъ отягченіи положенія многочисленныхъ рабочихъ, съ такимъ нетерпѣніемъ ожидающихъ спасительнаго для нихъ начала работъ, то это обстоятельство надо разсматривать не иначе, какъ печальное недоразумѣніе, которое при желаніи легко можно было бы исправить.

Дѣло въ томъ, что совѣтъ министровъ, какъ мы уже сообщили со словъ адмирала А. Г. Покровскаго, безповоротно рѣшилъ достроить начатыя въ Николаевѣ военныя суда и, не смотря даже на стѣсненіе въ средствахъ, ассигновать необходимые на достройку кредиты. За послѣднія двѣ недѣли не случилось ничего такого, что могло бы побудить совѣтъ министровъ отказаться отъ плана созданія флота на Черномъ морѣ и въ связи съ этимъ отъ достройки судовъ на стапеляхъ нашихъ заводовъ.

Поэтому мы не видимъ причинъ, которыя могли бы помѣшать совѣту министровъ передать самому правленію заводовъ заказъ на достройку судовъ, и такимъ образомъ не откладывать въ долгій ящикъ возобновленія работъ на заводахъ.

Съ другой стороны и министерство путей сообщенія могло бы оказать большое содѣйствіе въ дѣлѣ нагрузки нашихъ заводовъ. Въ то время, когда подвижной составъ южныхъ желѣзныхъ дорогъ приведенъ въ полнѣйшее разстройство и грозитъ совершенной пріостановкой транспорта, министерство путей сообщенія занято разработкой плановъ постройки средствами казны цѣлаго ряда новыхъ желѣзныхъ дорогъ и получило на это дѣло крупный кредитъ въ размѣрѣ 400 милліоновъ рублей.

Мы полагаемъ, что въ настоящій моментъ созданіе новаго подвижного состава для существующихъ жел. дорогъ и ремонтъ стараго состава имѣютъ для нашей хозяйственной жизни гораздо большее значеніе, чѣмъ постройка новыхъ желѣзнодорожныхъ линій. И поэтому использованіе именно въ этомъ направленіи полученнаго министерствомъ путей сообщенія кредита представляется гораздо болѣе цѣлесообразнымъ.

Если же принять во вниманіе, что для того, чтобы пустить въ ходъ николаевскіе заводы требуется не болѣе 50—60 милліоновъ рублей, то мы полагаемъ, что именно такая сумма могла бы быть взята изъ 400-милліоннаго кредита министерства путей сообщенія для предоставленія нашимъ заводамъ заказовъ на подвижной составъ для украинскихъ желѣзныхъ дорогъ и на ремонтъ существующаго состава.

Д. К.

Газета "Южное слово", Миколаїв, 3 ноября 1918 року № 14
Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Миколаївці плекали надії на повернення до Миколаєва центру управління Чорноморським флотом, відновлення роботи суднобудівних заводів і зниження рівня безробіття, а також на відчуження у морського відомства земельних ділянок, якими воно вже давно не користалося, але місто їх потребувало.
Проте єдиними заходами, які хоча й не в повній мірі встиг реалізувати Уряд Гетьмана П.Скоропадського, було прийняття закону про створення Гардемаринської школи в Миколаєві для підготовки офіцерів Українського флоту та здійснення ремонту в приміщенні Чорноморського центрального військово-морського архіву.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

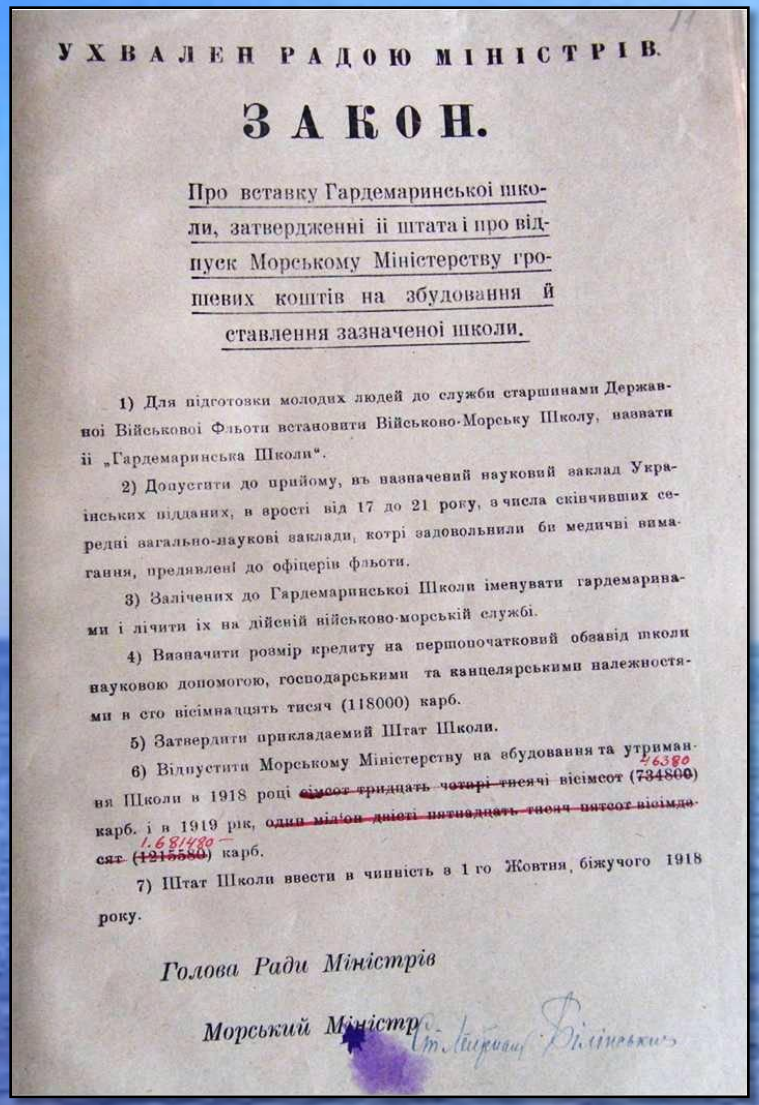

УХВАЛЕН РАДОЮ МІНІСТРІВ.

ЗАКОН.

Про вставку Гардемаринської школи, затвердженні її штата і про відпуск Морському Міністерству грошевих коштів на збудовання й ставлення зазначеної школи.

1) Для підготовки молодих людей до служби старшинами Державної Військової Фльоти встановити Військово-Морську Школу, назвати її „Гардемаринська Школи".

2) Допустити до прийому, въ назначений науковий заклад Українських відданих, в вроcті від 17 до 21 року, з числа скінчивших середні загально-наукові заклади, котрі задовольнили би медичні вимагання, предявлені до офіцерів фльоти.

3) Залічених до Гардемаринської Школи іменувати гардемаринами і лічити їх на дійсній військово-морській службі.

4) Визначити розмір кредиту на першопочатковий обзавід школи науковою допомогою, господарськими та канцелярськими належностями в сто вісімнадцять тисяч (118000) карб.

5) Затвердити прикладаемий Штат Школи.

6) Відпустити Морському Міністерству на збудовання та утримання Школи в 1918 році ~~сімсот тридцять чотирі тисячі~~ вісімсот (~~734800~~ 46380) карб. і в 1919 рік, ~~один мілїон дисті пятнадцять тисяч пятсот вісімдесят (1215550)~~ 1.68480 — карб.

7) Штат Школи ввести в чинність з 1 го Жовтня, біжучого 1918 року.

Голова Ради Міністрів

Морський Міністр Ст. Лукаш Філінський

Закон «Про вставку Гардемаринської школи, затвердженні її штату і про відпуск Морському Міністерству грошевих коштів на збудування й ставлення зазначеної школи». Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Контр-адмірал Фролов Сергій Іванович, начальник Гардемаринської школи в Миколаєві

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

МОРСКОЕ МИНИСТЕРСТВО

ГЛАВНЫЙ МОРСКОЙ ШТАБЪ.

УЧЕБНАЯ ЧАСТЬ.

1

Проект

ШТАТ ГАРДЕМАРИНСЬКОЇ ШКОЛИ.

НАЗВА ПОСАД		Платня в рік: Одному	Платня в рік: Всім	Кляси.
ВІДДІЛ І.				
1. Начальник Школи (контр-адмірал, м. б. віце-адмірал)	1	Як нач. див. лін. кор.		
2. Помічник Начальника Школи по строєвій частині (кап. 1 ранги, м. б. контр-адмірал)	1	Як Командір дред наута.		
3. Сотенні Командіри (кап. 2 ранги)	3	Як Ком. еск. мін.		
4. Старші Відділенні Начальники (ст. лейтен. м. б. капіт. 2 ранги) (із них оден виповняє обовязки адютанта)	4	Як стар. фахов. оф.		
5. Молодші відділенні Начальники (лейт., м. б. стар.лейт.)	9	Як молод фахов. оф.		
УЧЕБНА ЧАСТИНА.				
6. Інспектор кляс (Капітан 1 ранги м. б. контр-адмірал)	1	Як Ком. дред		
7. Помічник Інспектора кляс (кап. 2 ранги, м. б. кап. 1 ранги)	1	Як Ком. крейс. 2 ранги		
8. Штатних вчителів від обер-офіцерів до контр- адмірала або генерал майора включно.	15	6000	90000	
9. Книгозбірник (він же завідуючий учебними підручниками)	1	6000	6000	VIII
ГОСПОДАРЧА ЧАСТИНА.				
10. Господар (може бути штаб—офіцер)	1	9600	9600	VI
11. Завідуючий умундуруванням (він же і доглядач)	1	7800	7800	VII
12. Завідуючий постачанням	1	7200	7200	VIII
13. Діловод	1	6000	6000	VIII
14. Рахівник	1	6000	6000	VIII
15. Урядовців 1-го розряда	3	4200	12600	
16. Урядовців 2-го розряда	1	3600	3600	
САНІТАРНА ЧАСТІНА.				
17. Старший лікар.	1	Як флаг. лік.		
18. Молодший лікар.	1	Як стар. суд. лік.		
19. Лікарських помічників.	2	3600	7200	
20. Санітарів	2	2400	4800	
ЦЕРКОВНА ЧАСТИНА.				
21. Священник.	1	9600	9600	
22. Дяк (він же регент церковного хору)	1	3600	3600	
НИЗЧІ СЛУЖАЧІ.				
23. Гонець	1	1800	1800	
24. Каптенармусів	4	3600	14400	
25. Інструкторів	9	3600	32400	
26. Чергових	15	1800	27000	
27. Кухарів	1	3600	6000	
28. Помічників кухарів	1	2400		
	3	1800	5400	
29. Сторожів	10	1800	18000	
30. Швейцарів	2	1800	3600	
31. Самокатчик	1	2400	2400	

НАЗВА ПОСАД		Платня в рік: Одному	Платня в рік: Всім	Кляси.
ВІДДІЛ II.			94500	
32. На платню вчителям по річні річних годин				
33. На платню за зимові практичні заняття по предметам курса і на читання додатмових лекцій			15480	
34. На платню нештатним вчителям			9600	
35. На платню за завідування: 1 учебно-артилерійскою батареєю, 2 мінною клясою, 3) штурманською клясою, 4) девіаціонною клясою, 5) електротехничним кабінетом, 6) химичною майстерньою, 8) клясою машин, 9) учебною радіостанцією, 10) зброєю.			12000	
36. За навчення гимнастіки фехтування			10800	
37. На платню вчителям чужих релігій			700	
38. На добуття і поправку і відновлення учебно помічних предметів			18150	
39. На літні практичні заняття			25250	
40. На збуття і відновлення учебних підручників			12000	
41. На канцелерські прилади			8000	
42. Постачання гардемаринів	200		365000	
43. Умундурування гардемаринів	200	Потрібна сума визначається істнуючими табелями і постановами по річевому постачанню команд фльоти.		
44. На прання біля	200		10000	
45. Умундурування низчих служачих	47			
46. На чистоту і охайність	200		2000	
47. На поправу меблі			4000	
48. На телефонне повідомлення			730	
49. На утримання обоза і коней			10000	
50. На екстроординарні видатки			6000	

ПРИМІТКИ: 1) В випадку, замщення посад низчих служачих, котрі стоять на дійсній служ- бі, утримання таким назначається по табелям грошевого постачання цивчих ранг фльоти.

2) Права осіб, стоячих на службі школи, лічучи в тім числі і відкомандованих, на безплатне во- ритування в Морських лікарських заведеннях, назначаються кн. кн. II і IV Св. Мор. Пост.

3) Всі суми, означені по статі 41-50 відділу 2 цього штату, відносяться вповні в розпоряд- ження Начальника Школи з представленням йому права остатками від одних назначень покривати недостачи котрі можуть оказатись, на задоволення других предначень по II відділу, потреб. Остатки же від сум, назначених по останні ст. як I так і II відділу, повертаються в ресурси державної скарбниці.

4) Основна платня штатним вчителям видається тілько в тім випадку, коли вони не дістають утримання по якій небудь другій штатній посаді на державній службі.

5) Школі дається право вимагати від підлягаючих портових заведень такі предмети харчування, котрі по загальним установам, відносяться в команди Морського Відомства, натурою, но з удлатою за ні предмети грошей по затотовлі їх вартости без додатку.

6) Школі дається право безпосередньо виписувати з заграниці, для своїх потреб, учебні підруч- ники, відповідаючі викладкам, машини і інструменти для улаштовання учебно-помічних заведень, тімічні і другі прилади і матеріали, при умові безпосередного виписування цих річей начальством школи. Кнги, рукописи і видання науково-технічного змісту, котрі школа виписує з заграниці, не підлягає ревізиї.

7) Розмір кредитів, необхідних на виплати означені в Відділі II видатки, назначається контроржа- ним порядком, починаючи з 1920 року.

Голова Ради Міністрів

Морський Міністр.

«Штат Гардемаринської школи».

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018

© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

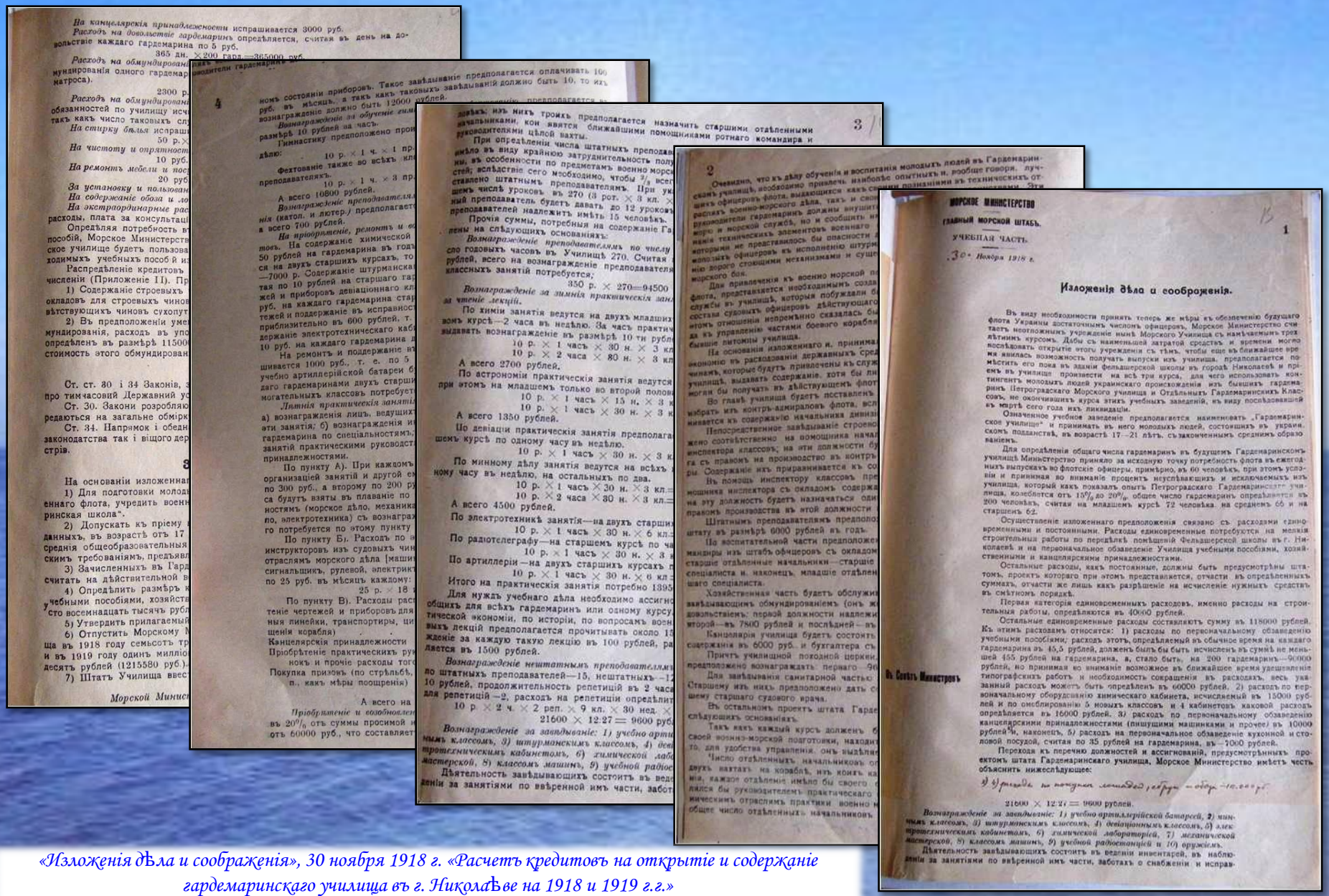

«Изложенія дѣла и соображенія», 30 ноября 1918 г. «Расчетъ кредитовъ на открытіе и содержаніе гардемаринскаго училища въ г. Николаѣве на 1918 и 1919 г.г.»
Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

ЖУРНАЛ №

Приложеніе II.

Расчетъ кредитовъ на открытіе и содержаніе гардемаринскаго училища въ г. Николаевѣ на 1918 и 1919 г. г.

Названіе должностей	Въ мѣсяцъ.		Ассигнованія на 1918 г.	Ассигнованія на 1919 г.
ОТДѢЛЪ I.				
1. Начальникъ Училища	1150 р.	1	3450 (на 3 мѣс.)	13800
2. Помощникъ Начальника Училища по строевой части	1000 р.	1	3000 (на 3 мѣс.)	12000
3. Ротные командиры	750 р.	2	6750 (на 3 мѣс.)	27000
4. Старшіе отдѣленные Начальники	700 р.	4	8400 (на 8 мѣс.)	33600
5. Младшіе отдѣленные Начальники	600 р.	9	16200 (на 3 мѣс.)	64800
6. Инспекторъ	1000 р.	1	3000 (на 3 мѣс.)	12000
7. Помощникъ инспектора	800 р.	1	2400 (на 3 мѣс.)	9600
8. Штатные преподаватели	500 р.	25	15000 (на 3 мѣс.)	90000
9. Библіотекарь	500 р.	1	500 (на 1 мѣс.)	6000
10. Завѣдывающій хозяйственной частью	800 р.	1	1600 (на 2 мѣс.)	9600
11. Завѣдывающій обмундированіемъ	650 р.	1	1950 (на 3 мѣс.)	7800
12. Завѣдывающій довольствіемъ	600 р.	1	1800 (на 3 мѣс.)	7200
13. Дѣлопроизводитель	500 р.	1	1000 (на 2 мѣс.)	6000
14. Бухгалтеръ	500 р.	1	1000 (на 2 мѣс.)	6000
15. Урядовецъ 1 разряда	350 р.	2	2100 (на 3 мѣс.)	12600
16. Урядовецъ 2 разряда	300 р.	1	300 (на 1 мѣс.)	3600
17. Старшій докторъ	850 р	1	2550 (на 3 мѣс.)	10200
18. Младшій докторъ	700 р.	1	700 (на 1 мѣс.)	8400
19. Фельдшеровъ	300 р.	2	1200 (на 2 мѣс.)	4800
20. Санитаровъ	200 р.	2	800 (на 2 мѣс.)	7200
21. Священникъ	800 р.	1	800 (на 1 мѣс.)	9600
22. Дьячекъ	300 р.	1	300 (на 1 мѣс.)	3600
23. Курьеръ	150 р	1	300 (на 2 мѣс.)	1800
24. Каптенармусовъ	300 р.	4	2400 (на 2 мѣс.)	14400
25. Инструкторовъ	300 р.	9	5400 (на 2 мѣс.)	32400
26. Дневальныхъ	150 р.	10	1500 (на 2 мѣс.)	27000
27. Котеваровъ	I-300 I-200		1000 (на 2 мѣс.)	6000
28. Помощниковъ кошевара	150 р.	3	900 (на 2 мѣс.)	5400
29. Сторожей	150 р.	10	3000 (на 2 мѣс.)	18000
30. Швейцаровъ	150 р.	2	300 (на 2 мѣс.)	3600
31. Самокатчикъ	200 р	1	400 (на 2 мѣс.)	2400
ВСЕГО.			93300	476400

ОТДѢЛЪ II.			
32) На вознагражденіе преподавателей.		11800 (на полг. мѣс.)	94500
33) На вознагражденіе за практическія занятія		1287 (на 1 мѣс.)	15450
34) На вознагражденіе за репетиціи		800 (на 1 мѣс.)	12000
35) На вознагражденіе за завѣдываніе спеціальными классами		1000 (на 1 мѣс.)	3500 12000
36) На преподаваніе гимнастики и фехтованія		900 (на 1 мѣс.)	10800
37) На вознагражденіе преподавателей иностранныхъ вѣроисповѣданій		58	700
38) На ремонтъ учебно-вспомогательныхъ предметовъ		"	13150
39) На лѣтнія практическія занятія		"	25250
40) На возобновленіе учебныхъ пособій.		"	12000
41) На канцелярскія принадлежности		500 (на 2 мѣс.)	3000
42) На довольствіе гардемаринъ	200	40600 (на 40 дней)	365000
43) На обмундированіе гардемар.	200	460000	460000 115000
44) На обмундированіе нашихъ служащ	47	32900	32900
45) На стирку бѣлья	200	830 (на 1 мѣс.)	10000
46) На чистоту и опрятность	200	160 (на 1 мѣс.)	2000
47) На ремонтъ мебели		"	4000
48) Нателефонное сообщеніе		730	730
49) На содержаніе обоза		1250 (на 1 в 1/2 мѣс.)	10000
50) На экстраординарные расходы		500 (на 1 мѣс.	6000
ВСЕГО . . .	552708	1730	1.087080 709180
Всего по I и II отдѣлу . .	646008	46380	1.583480 1185580
Единовременные расходы .	88000	—	118.000 3000
Итого . .	734008	46380	1.681480 1215580

«Журнал Финансової Комісії при Департаменті Державної Скарбниці, засідання 2, 5, 6 і 7 листопада 1918 року» Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

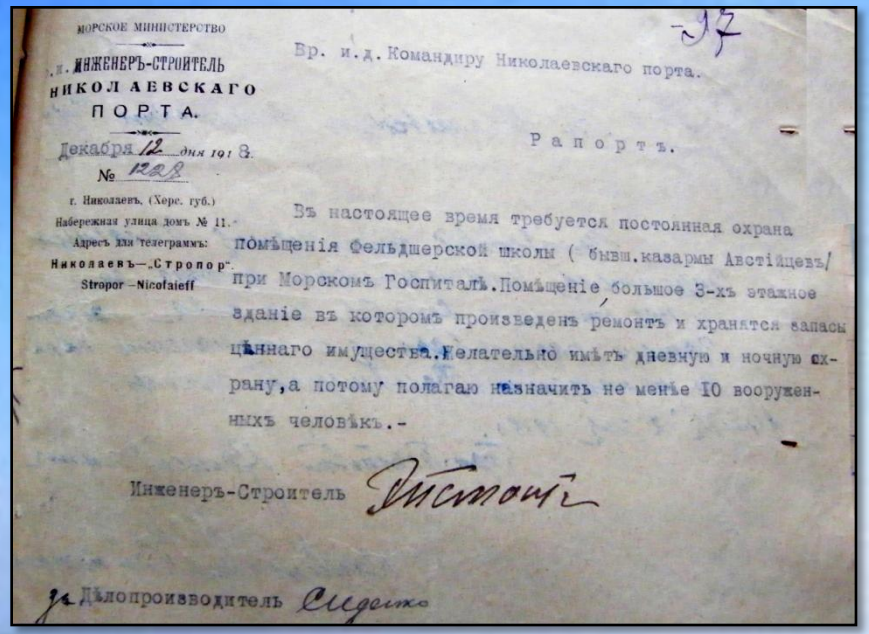

МОРСКОЕ МИНИСТЕРСТВО
И.Д. ИНЖЕНЕРЪ-СТРОИТЕЛЬ
НИКОЛАЕВСКАГО
ПОРТА.

Декабря 12 дня 1918.
№ 1208

г. Николаевъ, (Херс. губ.)
Набережная улица домъ № 11.
Адресъ для телеграммъ:
Николаевъ—„Стропор"
Stropor—Nicolaieff

Вр. и.д. Командиру Николаевскаго порта.

Рапортъ.

Въ настоящее время требуется постоянная охрана помѣщенія фельдшерской школы (бывш. казармы Австійцевъ/ при Морскомъ Госпиталѣ. Помѣщеніе большое 3-хъ этажное зданіе въ которомъ произведенъ ремонтъ и хранятся запасы цѣннаго имущества. Желательно имѣть дневную и ночную охрану, а потому полагаю назначить не менѣе 10 вооруженныхъ человѣкъ.-

Инженеръ-Строитель

Дѣлопроизводитель

Рапорт інженера Миколаївського порту про необхідність встановлення охорони у відремонтованій будівлі колишньої Фельдшерської школи. 12 грудня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2213. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 97.

Проект будівлі Фельдшерської школи в Миколаєві, у якому за Гетьманату був зроблений ремонт і встановлене необхідне для навчання майбутніх гардемарин Чорноморського флоту обладнання

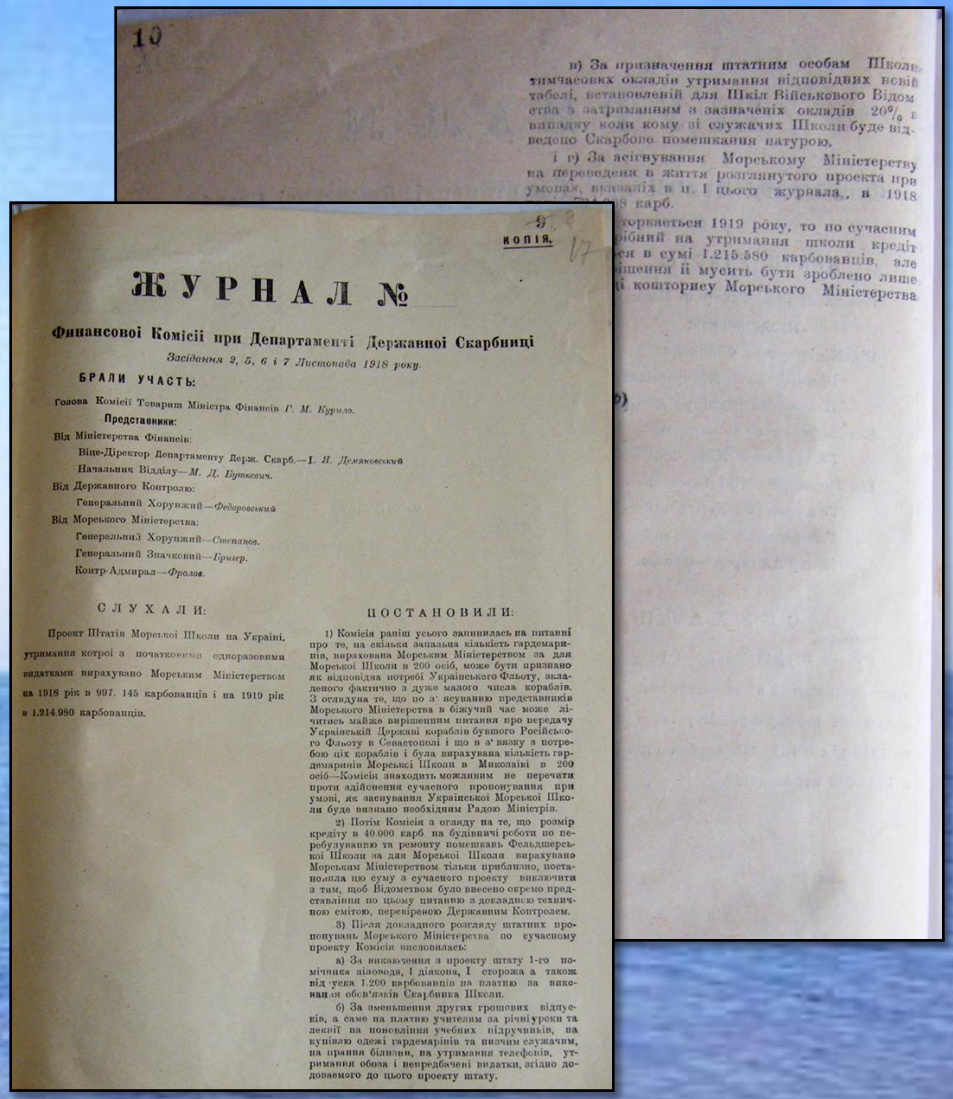

10

в) За призначення штатним особам Школи тимчасових окладів утримання відповідних посад табелі, встановленій для Шкіл Військового Відомства з затриманням з зазначених окладів 20% в випадку коли кому зі служачих Школи буде відведено Скарбове помешкання натурою.

і г) За асігнування Морському Міністерству на переведення в життя розглянутого проекта при умовах, вказаних в п. І цього журнала, в 1918 ... 8 карб.

...торкається 1919 року, то по сучасним ...бний на утримання школи кредіт ...ся в сумі 1.215.580 карбованців, але ...щення її мусить бути зроблено лише ...й кошторису Морського Міністерства.

9 КОПІЯ. 17

ЖУРНАЛ №

Фінансової Комісії при Департаменті Державної Скарбниці

Засідання 2, 5, 6 і 7 Листопада 1918 року.

БРАЛИ УЧАСТЬ:

Голова Комісії Товариш Міністра Фінансів *Г. М. Курило.*

Представники:

Від Міністерства Фінансів:

Віце-Діректор Департаменту Держ. Скарб.—*І. Я. Демяновський*

Начальник Відділу—*М. Д. Бруткевич.*

Від Державного Контролю:

Генеральний Хорунжий—*Федоровський*

Від Морського Міністерства:

Генеральний Хорунжий—*Степанов.*

Генеральний Значковий—*Бруцер.*

Контр-Адмирал—*Фролов.*

СЛУХАЛИ:

Проект Штатів Морської Школи на Україні, утримання котрої з початковими одноразовими видатками вирахувано Морським Міністерством на 1918 рік в 997. 145 карбованців і на 1919 рік в 1.214.980 карбованців.

ПОСТАНОВИЛИ:

1) Комісія раніш усього запинилась на питанні про те, на скільки запальна кількість гардемаринів, вирахована Морським Міністерством за для Морської Школи в 200 осіб, може бути признано як відповідна потребі Українського Фльоту, складеного фактично з дуже малого числа кораблів. З огляду на те, що по з'ясуванню представників Морського Міністерства в біжучий час може лічитись майже вирішеним питання про передачу Українській Державі кораблів бувшого Російського Фльоту в Севастополі і що в з'язку з потребою цих кораблів і була вирахувана кількість гардемаринів Морської Школи в Миколаїві в 200 осіб—Комісія знаходить можливим не перечити проти здійснення сучасного пропонування при умові, як заснування Української Морської Школи буде визнано необхідним Радою Міністрів.

2) Потім Комісія з огляду на те, що розмір кредіту в 40.000 карб на будівничі роботи по перебудуванню та ремонту помешкань Фельдшерської Школи за для Морської Школи вирахувано Морським Міністерством тільки приблизно, постановила цю суму з сучасного проекту виключити з тим, щоб Відомством було внесено окремо представління по цьому питанню з докладною технічною смітою, перевіреною Державним Контролем.

3) Після докладного розгляду штатних пропонувань Морського Міністерства по сучасному проекту Комісія висловилась:

а) За виключення з проекту штату 1-го помічника віцовода, І діякона, І сторожа а також від усіх 1.200 карбованців на платню за виконання обов'язків Скарбника Школи.

б) За зменшення других грошових відпусків, а саме на платню учителям за річні уроки та лекції на поновлення учебних підручників, на купівлю одежі гардемаринів та нижчим служачим, на пропин білизни, на утримання телефонів, утримання обозів і непередбачені видатки, згідно доданого до цього проекту штату.

«Журнал Фінансової Комісії при Департаменті Державної Скарбниці, засідання 2, 5, 6 і 7 листопада 1918 року» Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

ЗАВОДОУПРАВЛЕНІЕ
РУССКАГО
СУДОСТРОИТЕЛЬНАГО
ОБЩЕСТВА

г. Николаевъ, Херсонской губ.
„16" Ноября 1918 г.
№ 10482

КОММЕРЧЕСКІЙ ОТДѢЛЪ
Телефоны №№ 702 и 763

Адресъ для телеграммъ: НИКОЛАЕВЪ „РУССУДЪ"

Командиру Николаевскаго Порта.

Здѣсь.

Согласно личныхъ переговоровъ съ Вашимъ Превосходительствомъ относительно присоединенія къ Черноморскому архиву средней комнаты его зданія, бывшей въ послѣднее время въ пользованіи заводской столовой рабочихъ и относительно необходимыхъ въ связи съ этимъ приспособленіяхъ въ этой комнатѣ, настоящимъ доводимъ до Вашего свѣдѣнія, что мы на ближайшихъ дняхъ приступимъ къ работамъ, какъ только комната будетъ освобождена находящимися тамъ германскими солдатами. Наши работы въ архивѣ будутъ заключаться въ слѣдующемъ:

I. Будетъ открыта заделанная камнемъ дверь, сообщающая присоединяемую комнату съ остальнымъ помѣщеніемъ архива и исправлена штукатурка въ ея проемѣ.

2. Сдѣланный нами проемъ въ капитальной стѣнѣ, отдѣляющій присоединяемую комнату отъ заводской столовой, будетъ заложенъ камнемъ и оштукатуренъ.

/см. 2 листъ/.

ЗАВОДОУПРАВЛЕНІЕ РУССКАГО СУДОСТРОИТЕЛЬНАГО ОБЩЕСТВА
Вх. письма отъ ..... № ..... стран. 2-ая.

3. Кругомъ по всѣмъ стѣнамъ будутъ уложены два ряда досокъ на козлахъ на уровнѣ I¼ аршина отъ пола для укладки дѣлъ архива; общая длина образованнаго такимъ образомъ стола составитъ 30 пог. саженъ.

4. Будутъ даны отъ завода 2 большихъ бѣлыхъ стола/чертежныхъ

5. Если окажется необходимымъ, то впослѣдствіи площадь стелажей-столовъ/см. п. 3/ можетъ быть по соглашенію увеличена, если они окажутся недостаточными для укладки всѣхъ дѣлъ.

Ввиду того, что все устройство временное и въ дальнѣйшемъ предполагается вопросъ о переводѣ архива въ другое зданіе и передача настоящаго его помѣщенія заводу подъ столовую рабочихъ, расширеніе каковой съ развитіемъ работъ опять можетъ стать насущнымъ вопросомъ, мы просимъ считать весь лѣсной матеріалъ, а также и столы отпущенными во временное пользованіе архива съ тѣмъ, что они будутъ заводу возвращены въ случаѣ передачи помѣщенія обратно заводу или въ случаѣ устройства постоянныхъ стелажей для дѣлъ въ архивѣ.

Поэтому мы просимъ по исполненіи нами указанныхъ приспособленій выдать намъ соотвѣтствующую расписку въ пріемѣ столовъ и означеннаго лѣсного матеріала.

О послѣдующемъ Вашемъ рѣшеніи по существу настоящаго письма просимъ поставить насъ въ извѣстность.

Подлин. подпись.

Управляющій Заводомъ Сасиновский

Начальникъ Цеховой Службы
Инженеръ Бартеневъ

Лист в. о. управляючого суднобудівним заводом «Руссуд» М. І. Сасіновського до командира Миколаївського порту М. М. Римського-Корсакова з приводу ремонтних робіт в приміщенні Чорноморського центрального військово-морського архіву від 16 листопада 1918 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 332. Арк. 90–91.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

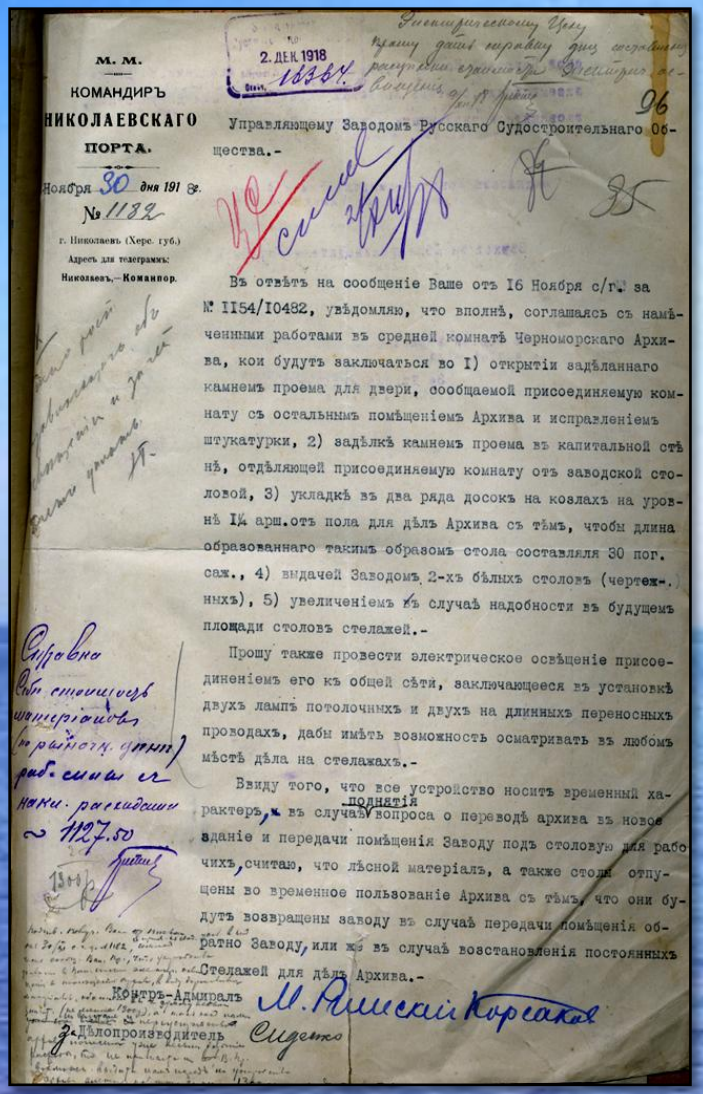

М. М.
КОМАНДИРЪ
НИКОЛАЕВСКАГО
ПОРТА.

Ноября 30 дня 191 8г.
№ 1132

г. Николаевъ (Херс. губ.)
Адресъ для телеграммъ:
Николаевъ,—Командпор.

2. ДЕК. 1918

96

Управляющему Заводомъ Русскаго Судостроительнаго Общества.-

Въ отвѣтъ на сообщеніе Ваше отъ 16 Ноября с/г. за № 1154/10482, увѣдомляю, что вполнѣ, соглашаясь съ намѣченными работами въ средней комнатѣ Черноморскаго Архива, кои будутъ заключаться во 1) открытіи задѣланнаго камнемъ проема для двери, сообщаемой присоединяемую комнату съ остальнымъ помѣщеніемъ Архива и исправленіемъ штукатурки, 2) задѣлкѣ камнемъ проема въ капитальной стѣнѣ, отдѣляющей присоединяемую комнату отъ заводской столовой, 3) укладкѣ въ два ряда досокъ на козлахъ на уровнѣ 1¼ арш. отъ пола для дѣлъ Архива съ тѣмъ, чтобы длина образованнаго такимъ образомъ стола составляла 30 пог. саж., 4) выдачей Заводомъ 2-хъ бѣлыхъ столовъ (чертежныхъ), 5) увеличеніемъ въ случаѣ надобности въ будущемъ площади столовъ стелажей.-

Прошу также провести электрическое освѣщеніе присоединеніемъ его къ общей сѣти, заключающееся въ установкѣ двухъ лампъ потолочныхъ и двухъ на длинныхъ переносныхъ проводахъ, дабы имѣть возможность осматривать въ любомъ мѣстѣ дѣла на стелажахъ.-

Ввиду того, что все устройство носитъ временный характеръ, и въ случаѣ поднятія вопроса о переводѣ архива въ новое зданіе и передачи помѣщенія Заводу подъ столовую для рабочихъ, считаю, что лѣсной матеріалъ, а также столы отпущены во временное пользованіе Архива съ тѣмъ, что они будутъ возвращены заводу въ случаѣ передачи помѣщенія обратно Заводу, или же въ случаѣ возстановленія постоянныхъ Стелажей для дѣлъ Архива.-

Контръ-Адмиралъ
М. Римскій Корсаковъ
Дѣлопроизводитель
Сидетко

Римський-Корсаков Михайло Михайлович,
командир Миколаївського порту
за часів Української Центральної Ради
та Гетьманату Павла Скоропадського

Лист командира Миколаївського порту, контр-адмірала М. М. Римського-Корсакова до управляючого суднобудівного заводу «Руссуд» М. І. Сасіновського від 30 листопада 1918 р. про проведення ремонтних робіт і електричного освітлення в Чорноморському центральному військово-морському архіві .
Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 332. Арк. 96.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Боротьба за флот за Гетьманату Павла Скоропадського

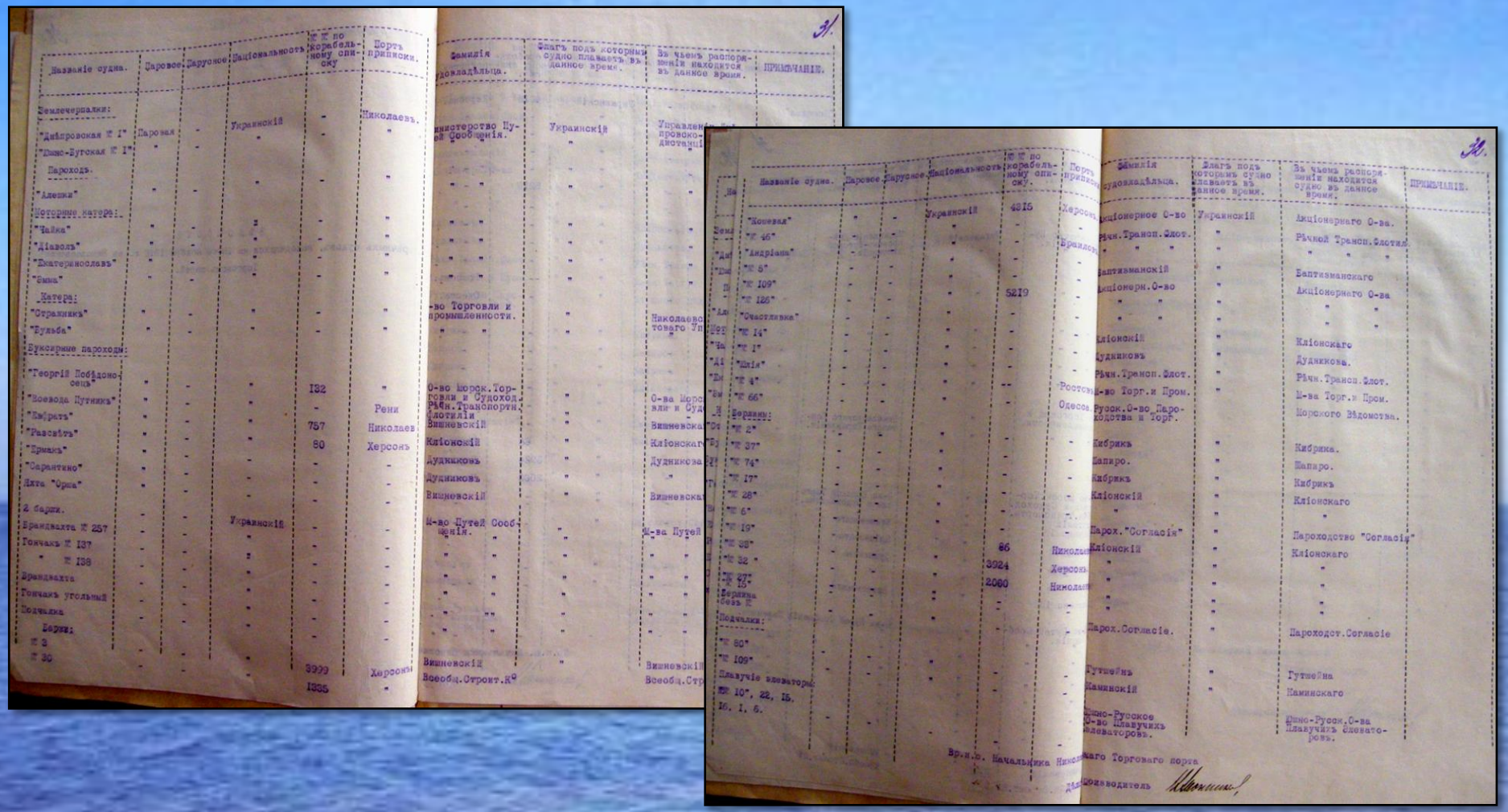

Названіе судна.	Паровое	Парусное	Національность	№ № по корабельному списку	Портъ приписки.	Фамилія судовладѣльца.	Флагъ подъ которымъ судно плаваетъ въ данное время.	Въ чьемъ распоряженіи находится въ данное время.	ПРИМѢЧАНІЕ.
Землечерпалки:									
"Днѣпровская № I"	Паровая	-	Украинскій	-	Николаевъ.				
"Южно-Бугская № I"	"	-	"	-	"				
Пароходъ.									
"Алешки"	-	-	"	-	"				
Буксирные катера:									
"Чайка"	"	-	"	-	"				
"Діаволъ"	"	-	"	-	"				
"Екатеринославъ"	"	-	"	-	"				
"Змѣя"	"	-	"	-	"				
Катера:									
"Странникъ"	"	-	"	-	"				
"Рульда"	"	-	"	-	"				
Буксирные пароходы:									
"Георгій Побѣдоносецъ"	"	-	"	132	"				
"Воевода Путникъ"	"	-	"	-	Рени				
"Евфратъ"	"	-	"	757	Николаев				
"Разсвѣтъ"	"	-	"	80	Херсонъ				
"Ермакъ"	"	-	"	-	-				
"Саратово"	"	-	"	-	-				
Дита "Орка"	"	-	"	-	-				
2 баржи.	-	-	-	-	-				
Брандвахта № 257	-	-	Украинскій	-	-				
Тончакъ № 137	-	-	"	-	-				
" № 138	-	-	"	-	-				
Брандвахта	-	-	"	-	-				
Тончакъ угольный	-	-	"	-	-				
Подчалка	-	-	"	-	-				
Баржи:									
№ 3	-	-	"	-	-				
№ 30	-	-	"	3999	Херсонъ				
				1335	"				

Названіе судна.	Паровое	Парусное	Національность	№ № по корабельному списку.	Портъ приписки.	Фамилія судовладѣльца.	Флагъ подъ которымъ судно плаваетъ въ данное время.	Въ чьемъ распоряженіи находится судно въ данное время.	ПРИМѢЧАНІЕ.
"Кочевая"	"	-	Украинскій	4315	Херсонъ	Акціонерное О-во	Украинскій	Акціонернаго О-ва.	
"№ 46"	"	-	"	-	-	Рѣчн.Трансп.Флот.	"	Рѣчной Трансп.Флотиліи	
"Андріана"	"	-	"	-	Бранлов	" " "	"	" " "	
"№ 8"	"	-	"	-	-	Баптизманскій	"	Баптизманскаго	
"№ 109"	"	-	"	5219	-	Акціонерн.О-во	"	Акціонернаго О-ва	
"№ 126"	"	-	"	-	-	" "	"	" "	
"Счастливка"	"	-	"	-	-	" "	"	" "	
"№ 14"	"	-	"	-	-	Кліонскій	"	Кліонскаго	
"№ 1"	"	-	"	-	-	Дудниковъ	"	Дудникова.	
"Шкіа"	"	-	"	-	-	Рѣчн.Трансп.Флот.	"	Рѣчн.Трансп.Флот.	
"№ 4"	"	-	"	-	--	Ростовъ-во Торг.и Пром.	"	М-ва Торг.и Пром.	
"№ 66"	"	-	"	-	-	Одесса Русск.О-во Пароходства и Торг.		Морского Вѣдомства.	
Баржи:									
"№ 2"	"	-	"	-	-	Кибрикъ	"	Кибрика.	
"№ 37"	"	-	"	-	-	Шапиро.	"	Шапиро.	
"№ 74"	"	-	"	-	-	Кибрикъ	"	Кибрикъ	
"№ 17"	"	-	"	-	-	Кліонскій	"	Кліонскаго	
"№ 28"	"	-	"	-	-	"	"	"	
"№ 6"	"	-	"	-	-	Парох."Согласія"	"	Пароходство "Согласія"	
"№ 19"	"	-	"	-	-	Кліонскій	"	Кліонскаго	
"№ 38"	"	-	"	86	Николаев	"	"	"	
"№ 32"	"	-	"	3924	Херсонъ	"	"	"	
"№ 27"	"	-	"	2080	Николаев	"	"	"	
"№ 15"	"	-	"	-	-	"	"	"	
Баржа безъ №	"	-	"	-	-	Парох.Согласіе.	"	Пароходст.Согласіе	
Подчалки:									
"№ 80"	"	-	"	-	-	Гутшейнъ	"	Гутшейна	
"№ 109"	"	-	"	-	-	Каминскій	"	Каминскаго	
Плавучіе элеваторы:									
№№ 10", 22, 15.						Южно-Русское О-во Плавучихъ Элеваторовъ.		Южно-Русск.О-ва Плавучихъ Элеваторовъ.	
16. 1. 6.									

Вр.и.о. Начальника Николаевскаго Торговаго порта

Делопроизводитель

Відомість річкових суден Миколаївського торговельного порту, котрі ходили під прапором Української Держави, станом на 15 листопада 1918 р.
Державний архів Миколаївської області. Ф. 255. Оп. 1. Спр. 166. Арк. 31-32.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.А.

За Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій

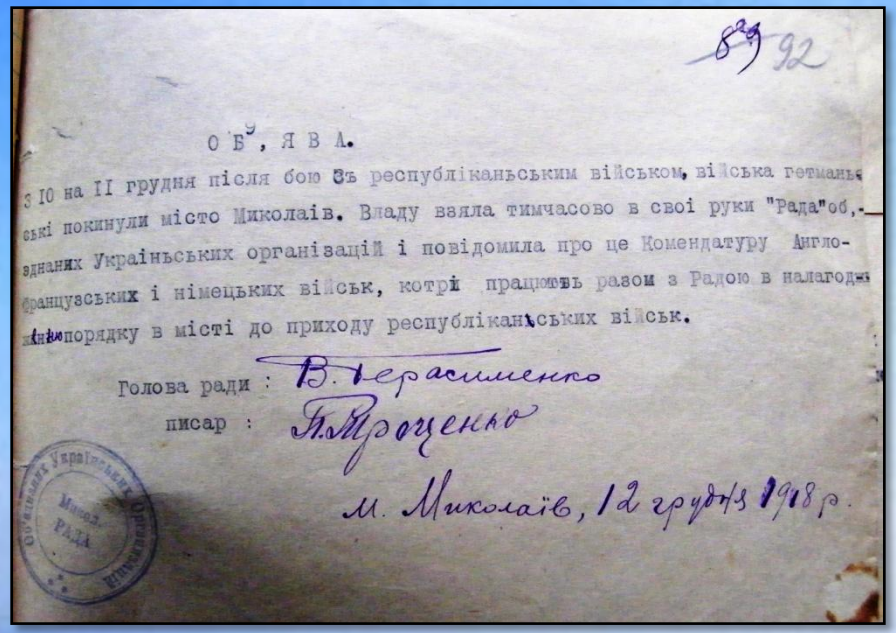

89 92

ОБ'ЯВА.

З 10 на 11 грудня після бою зъ республіканьським військом, війська гетманські покинули місто Миколаїв. Владу взяла тимчасово в свої руки "Рада" об'єднаних Українських організацій і повідомила про це Комендатуру Англо-французських і німецьких військ, котрі працюють разом з Радою в налагодженню порядку в місті до приходу республіканських військ.

Голова ради : В. Герасименко

писар : П. Троценко

м. Миколаїв, 12 грудня 1918 р.

Оголошення Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій від 12 грудня 1918 р. про залишення німецькими військами міста Миколаєва і про перехід влади до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 90.

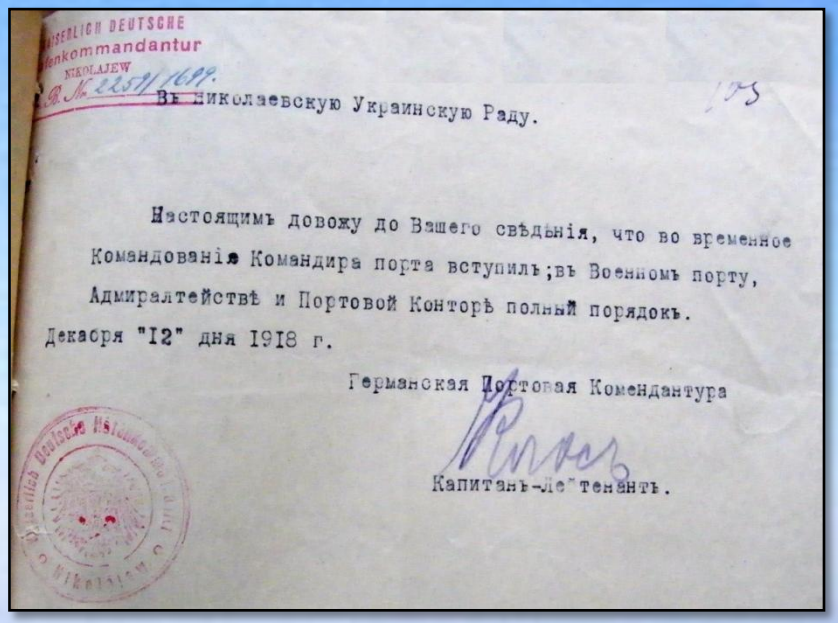

KAISERLICH DEUTSCHE
Hafenkommandantur
NIKOLAJEW
№ 2257/1619.

105

Въ Николаевскую Украинскую Раду.

Настоящимъ довожу до Вашего свѣдѣнія, что во временное Командованіе Командира порта вступилъ; въ Военномъ порту, Адмиралтействѣ и Портовой Конторѣ полный порядокъ.

Декабря "12" дня 1918 г.

Германская Портовая Комендантура

Капитанъ-Лейтенантъ.

Лист капітан-лейтенанта німецьких військ Клоса до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій про вступ на посаду тимчасово виконуючого обов'язки командира Миколаївського військового порту. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 105.

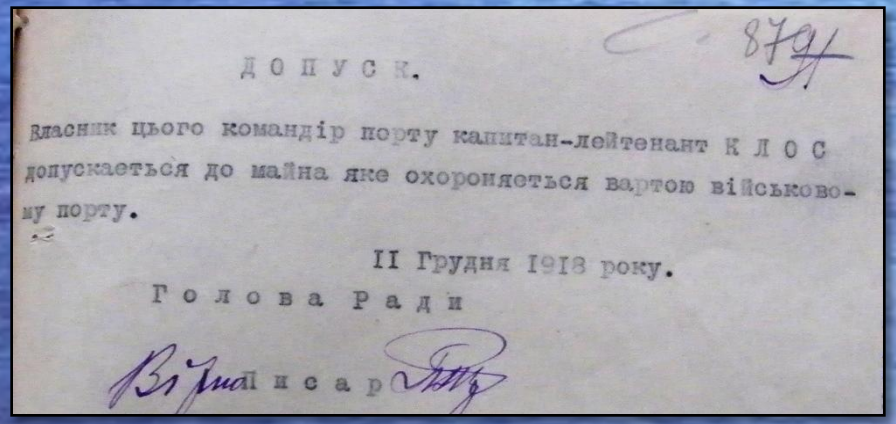

87

ДОПУСК.

Власник цього командір порту капитан-лейтенант КЛОС допускається до майна яке охороняється вартою військовому порту.

II Грудня 1918 року.

Голова Ради

Писар

Посвідчення про допуск капітан-лейтенанта Клоса до майна Миколаївського військового порту, що перебувало під охороною варти. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 87.

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

11 грудня 1918 р. – Угода між Германським командуванням і Отаманом Григор'євим про вступ підрозділів Армії УНР до м. Миколаєва

ДОГОВОР МЕЖДУ ГЕРМАНЦАМИ И ПЕТЛЮРОВЦАМИ
Николаев 11 дек. 1918 г.

Между Германским губернаторством города Николаева в лице представителя генерал-майора ГИЛЬГАУЗЕНА, Советом Солдатских депутатов в лице председателя прапорщика АЛЬБРЕХТА и командующим Петлюровской Армией, стоящей перед гор. Николаевом атаманом Григорьевым, заключен нижеследующий договор, по поводу вступления Петлюровских войск в Николаев и занятия ими правительственных и общественных учреждений:

1. Передача городских учреждений и смена должностных лиц новым правительством, должна произойти в полном порядке и спокойствия, без всякого кровопролития. - Должностные лица, представители и сторонники старого правительства, не должны быть преследуемы и угрожаемы какими бы то ни было способами. Тоже самое касается офицеров и нижних чинов принадлежащих к германской армии, если последние не примкнут к новому правительству, то они будут только обезоружены.
2. Начальник Петлюровских войск ручается за безопасность в порту, в амбарах, магазинах, общественных местах, тюрьмах, местах заключения, железнодорожных сооружениях, а также за неприкосновенность всякой частной собственности. Охрану вышеуказанных учреждений и установлений будет нести как и до сего времени германская оккупационная армия.
3. Атаман обязуется подавлять всякие большевистские выступления в пределах Херсонской губ., поскольку это является в его силах.
4. Атаман Григорьев обязуется способствовать отправке германских войск на родину и не только в тех областях, которые ему подчинены, но и в прочих областях Директории. Отправка эта должна быть поддержана во всех отношениях.
5. В целях предупреждения ночной паники при вступлении Петлюровских войск, занятие города должно начаться не ранее 7 часов утра 12 декабря 1918 г. Германские часовые и караулы после подписания настоящего договора будут отведены до Восточной границы г. Николаева и после вышеуказанного срока не должны препятствовать дальнейшему продвижению войск.
6. Английский десант морских частей подчинен германскому губернаторству для несения караульной и полицейской службы. Считаются они также, как и германские части, органами поддержки общественной безопасности и поэтому безусловно следует избегать всякого рода трений с этими частями.
Генерал-майор - ФОН ГИЛЬГАУЗЕН
Председатель совета солдатских депутатов гор. Николаева прапорщик АЛЬБРЕХТ
Атаман Украинских войск Восточного района Херсонщины ГРИГОРЬЕВ

"ЮЖНОЕ СЛОВО" № 49 от 12 Декабря 1918 г.

Державний архів Миколаївської області. Ф. Р-1817. Оп. 2. Спр. 284. Арк. 90–92.

і, 2018
©Левченко Л.А.

За Директорії

За періоду Директорії, котра спершу в справі флоту ледве не припустилася помилок Центральної Ради, 25 січня 1919 року було прийнято «підвалину державної української фльоти» – «Тимчасовий закон про військовий флот Української Народної Республіки» та «Закон про ухвалу та переведення в життя тимчасового закону про військовий Фльот Української Народної Республіки», 26 січня 1919 року – «Закон про поповнення армії та фльоти Української Народної Республіки», 11 січня 1919 року схвалено «Закон про заснування Гардемаринської школи, про її штати та асигнування 46 380 карбованців на витрати цієї школи», 20 січня 1919 року – «Закон про штати центральних установ Морського міністерства».

Закон про ухвалу та переведення в життя тимчасового закону про Військовий Фльот Української Народної Республіки; Тимчасовий закон про військовий флот Української Народної Республіки // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 8 лютого 1919 року. 5-й випуск. Ч. 79.

Закон про поповнення армії та фльоти Української Народної Республіки // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 18 лютого 1919 року. 8-й випуск. Ч. 101.

Закон про заснування Гардемаринської школи, про її штати та асигнування 46380 карбованців на витрати цієї школи // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 18 лютого 1919 року. 8-й випуск. Ч. 107.

© Левченко Л.Л.

За Директорії

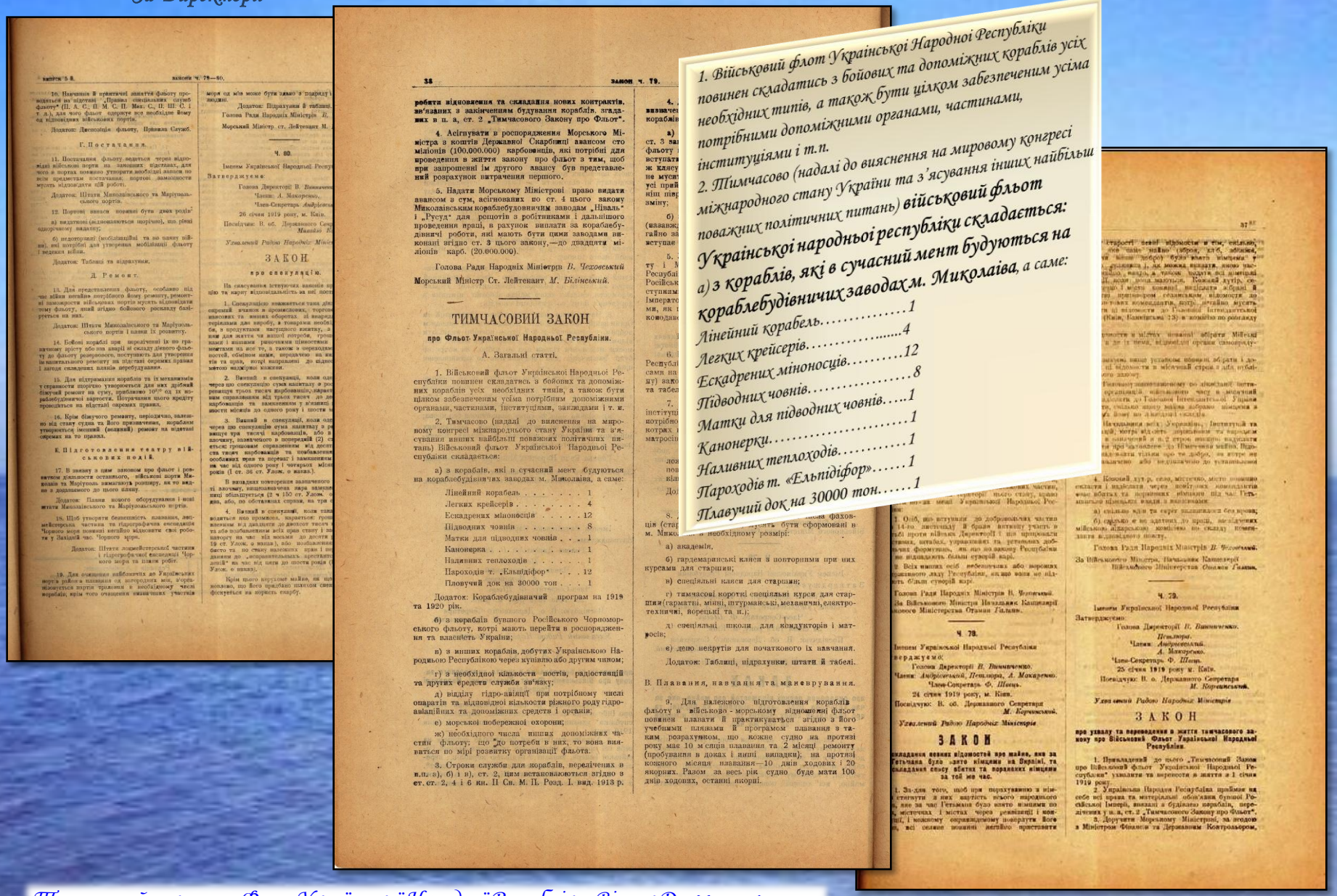

1. Військовий флот Української Народної Республіки повинен складатись з бойових та допоміжних кораблів усіх необхідних типів, а також бути цілком забезпеченим усіма потрібними допоміжними органами, частинами, інституціями і т.п.

2. Тимчасово (надалі до вияснення на мировому конгресі міжнародного стану України та з'ясування інших найбільш поважних політичних питань) військовий фльот Української народньої республіки складається:

а) з кораблів, які в сучасний мент будуються на кораблебудівничих заводах м. Миколаїва, а саме:

Лінейний корабель.....1
Легких крейсерів.....4
Ескадрених міноносців.....12
Підводних човнів.....8
Матки для підводних човнів.....1
Канонерки.....1
Наливних теплоходів.....1
Пароходів т. «Ельпідіфор».....1
Плавучий док на 30000 тон.....1

Тимчасовий закон про Флот Української Народної Республіки. Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 8 лютого 1919 року. 5-й випуск. Ч. 79. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Державний архів Миколаївської області, 2018
© Левченко Л.Л.

Перелік документів

Лист Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу до Миколаївського міського комітету про надання відстрочки у призові до армії його працівникам у зв'язку із розгортанням робіт по будівництву американських підводних човнів. Лютий 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 216. Оп. 1. Спр. 4182. Арк. 11.

Список чинів морського відомства, котрі зустрічали Миколу II на залізничному вокзалі у Миколаєві. Квітень 1915 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 488. Арк. 47.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням зречення престолу Миколою II. 4(17) березня 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 4.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням зречення престолу великим князем Михайлом. 4(17) березня 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 5.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А. Г. Покровського із оголошенням наказу командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака про єднання з метою досягнення перемоги у війні. 5(18) березня 1917 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 229. Оп. 4. Спр. 545. Арк. 10.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А.Г.Покровського із оголошенням телеграм командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака до Голови Ради міністрів князя Г.Є.Львова, Морського міністра О.І.Гучкова та Голови Державної Думи М.В.Родзянка про вірність Чорноморського флоту Тимчасовому Урядові. 7(20) березня 1917 року. "Трудовая газета", 8 березня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

Наказ Миколаївського градоначальника та командира Миколаївського порту віце-адмірала А.Г.Покровського із оголошенням наказу командувача Чорноморським флотом віце-адмірала О.В.Колчака про відміну титулів на флоті. 7(20) березня 1917 року. "Трудовая газета", 8 березня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

Повідомлення в газеті про зустріч адмірала Олександра Колчака з робітниками Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу та його переговори з головою Миколаївської ради робітничих і військових депутатів Яном Петровичем Ряппо про усунення загрози закриття суднобудівних заводів "Наваль" і "Руссуд". "Известия Николаевского Совета рабочих и военных депутатов", 21 травня 1917 р. Науково-довідкова бібліотека Державного архіву Миколаївської області.

Постанова загальних зборів Миколаївського флотського півекіпажу від 14 листопада 1917 року про визнання Української Народної Республіки та підтримку Української Центральної Ради. Державний архів Миколаївської області. Ф. П-1817. Оп. 2. Спр. 202. Арк. 151.

Резолюція загальних зборів команди транспорту «Дон» від 24 листопада 1917 року про визнання Української Народної Республіки. Державний архів Миколаївської області. Ф. Р-5547. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 10.

Постанова загальних зборів Миколаївського морського арсеналу від 29 жовтня 1917 року про підтримку Української Центральної Ради. Державний архів Миколаївської області. Ф. П-1817. Оп. 2. Спр. 202. Арк. 150.

Наказ командира Миколаївського військового порту капітана 1-го рангу Михайла Михайловича Римського-Корсакова про демобілізацію флоту та реєстрацію моряків, які виявили бажання продовжити службу в Українському флоті. 9 квітня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 255. Оп. 1. Д. 166. Арк. 145-145зв.

Штати Міністерства справ морських Української Народної Республіки.Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 4-6.

Наказ по народному морському відомству. 15 березня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3в. Арк. 3–3зв.

Наказ про призначення віце-адмірала А.Г. Покровського начальником охорони південно-західної частини Чорного моря. 27 березня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3б. Арк. 7зв.– 8.

Наказ про призначення віце-адмірала А.Г. Покровського тимчасово виконуючим обов'язки начальника всіх портів Чорноморського побережжя та надання йому доручення щодо призначення комендантів портів і розроблення інструкції та штатів для них. 24 квітня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3б. Арк. 16зв.

© Левченко Л.А.

Перелік документів

Протокол засідання правління Російського суднобудівного акціонерного товариства, на якому розглянуто наказ Міністра морських справ Української Народної Республіки від 17квітня 1918 р. про припинення будівництва військових кораблів у Миколаєві. 10 травня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 831. Арк. 4.

Протокол засідання правління Російського суднобудівного акціонерного товариства, на якому з'ясовувалися обставини арешту більшовицьким комісаром В. Ігнатьєвим правління товариства на чолі з головою М. К. Кульманом і повноваження, надані В. Ігнатьєву. 27 листопада (10 грудня) 1917 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 4-5зв.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про відсторонення В.О. Немітца від посади й переслідування тих, хто буде виконувати його накази. 20 січня (2 лютого) 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 161-161зв.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням циркуляру Центрофлоту про проведення виборів на загальний Чорноморський з'їзд у Севастополі. 27 січня (9 лютого) 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 141-141зв.

Наказ більшовицького командира Миколаївського військового порту С. Іванова про порядок роботи військово-морських установ. 31 січня (13 лютого) 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 297. Оп. 1. Спр. 164. Арк. 158-159зв.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням розпорядження Верховної Морської Колегії про розпуск імператорського флоту й створення Робітниче-селянського Червоного соціалістичного флоту. 18 лютого 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 154-154зв.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова з оголошенням наказів Центрофлоту про розпуск імператорського флоту й створення Робітниче-селянського Червоного соціалістичного флоту. 5 лютого 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про передачу управління портом до відання Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом. 1 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 147.

Наказ командира Миколаївського порту С. Іванова про вступ у керування портом Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом. 1 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 148.

Наказ Колегії по управлінню Миколаївським військовим портом про умови та порядок зарахування військових моряків флоту на службу по вільному найму. 5 березня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 835. Арк. 149-150.

Заява українців суднобудівного заводу "Руссуд" про обрання представників заводу до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. 6(19) березня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 22.

Заява українського гуртка Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного заводу про обрання представників заводу до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. 6 квітня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 11.

Інструкція українським комендантам портів і визначення їх взаємовідносин з українською сухопутною та австро-німецькою владою в портах. Близько 27 квітня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 7-8зв.

Наказ по морському відомству Української Держави про призначення віце-адмірала А.Г. Покровського Головним командиром портів і командуючим флотом Української Держави. 23 травня 1918 року . Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 3г. Арк. 101–101зв.

Протест Головного командира портів Чорного моря віце-адмірала А. Г. Покровського на захоплення австрійцями ангарів 1-ої Української гідроавіаційної дивізії. Одеса, 20 травня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 66–67зв.

© Левченко Л.А.

Перелік документів

Акт, складений агентами Дунайської транспортної флотилії А. Григоренком, Д. Бухом і Н. Марковичем, про захоплення австро-німецьким командуванням баржі флотилії № 789 у Миколаївському порту. 29 травня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 16.

Лист директора правління миколаївських суднобудівних заводів М. К. Кульмана до Міністра закордонних справ Української Держави Д. І. Дорошенка із повідомленням про захоплення миколаївських суднобудівних заводів германцями та проханням прийняти заводи під покровительство й захист уряду Української Держави. 29 червня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 35–35зв.

Лист Головного управляючого Миколаївськими суднобудівними заводами Б. Юрєнєва до директора правління миколаївських суднобудівних заводів М. К. Кульмана із повідомленням про захоплення миколаївських суднобудівних заводів германцями й проханням негайно прибути до Миколаєва. 15 червня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 36–37.

Телеграма директора правління миколаївських суднобудівних заводів М.К.Кульмана до Головного управляючого Миколаївськими суднобудівними заводами Б.О.Юрєнєва із повідомленням про терміновий виїзд до Миколаєва в зв'язку із захопленням миколаївських суднобудівних заводів германцями. 26 червня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 38.

Перепустка для входу на суднобудівний завод «Руссуд», видана архіваріусу М. В. Ігнатьєву німецькою окупаційною владою на строк від 1 квітня до 31 липня 1918 р., документ датований «до 1 червня 1918 р.» Державний архів Миколаївської області. Ф. Р-577. Оп. 3. Спр. 124.

Лист Міністра закордонних справ Д. І. Дорошенка до Товариша Військового міністра по морських справах М. Л. Максиміва з проханням надати відомості про стан суднобудування в Миколаєві, через відсутність яких неможливо запобігти переходу заводів "Наваль" і "Руссуд" до німецької фірми "Blohm und Voss". 15 липня 1918 року. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 63–63зв.

Акт огляду підводних човнів та інших суден, що будувалися на Миколаївському суднобудівному заводі "Руссуд" станом на липень-серпень 1918 року. Миколаїв, 23 серпня 1918 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 68. Арк. 71–71зв.

Відомості про стан Миколаївського відділення Балтійського суднобудівного і механічного заводу після передавання його у підпорядкування морського відомства Української Держави від 8 червня 1918 року й до 1919 року. Документ не датовано. Державний архів Миколаївської області. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 137. Арк. 4–5.

Повідомлення про підписання в Берліні М. К. Кульманом та Б. О. Юрєнєвим угоди з німецькою фірмою "Blohm und Voss" та про організацію роботи суднобудівних заводів у Миколаєві. Газета "Путь Соціал-Демократа", Миколаїв, 3 вересня 1918 року, № 78; 8 вересня 1918 року № 77. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Лист адмірала Андрія Георгійовича Покровського до мешканців міста Миколаєва із висловлюванням подяки за привітання, надіслані йому установами та мешканцями з приводу призначення на посаду Морського Міністра Української Держави, опублікований у газеті «Южное слово» 22 листопада 1918 р., № 31, с. 3. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Інтерв'ю з адміралом А.Г.Покровським. Газета "Южное слово", Миколаїв, 26 жовтня 1918 року № 1. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Надежды Николаева. Газета "Южное слово", Миколаїв, 16 листопада 1918 року № 25. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

К вопросу об открытии заводов. Газета "Южное слово", Миколаїв, 3 ноября 1918 року № 14. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Закон «Про вставку Гардемаринської школи, затвердженні її штату і про відпуск Морському Міністерству грошевих коштів на збудування й ставлення зазначеної школи». Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

«Штат Гардемаринської школи». Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

«Изложенія дѣла и соображенія», 30 ноября 1918 г. «Расчетъ кредитовъ на открытіе и содержаніе гардемаринскаго училища въ г. Николаѣве на 1918 и 1919 г.г.». Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

«Журнал Финансової Комісії при Департаменті Державної Скарбниці, засідання 2, 5, 6 і 7 листопада 1918 року» Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв

© Левченко Л.А.

Перелік документів

Рапорт інженера Миколаївського порту про необхідність встановлення охорони у відремонтованій будівлі колишньої Фельдшерської школи. 12 грудня 1918 р. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2213. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 97.

«Журнал Фінансової Комісії при Департаменті Державної Скарбниці, засідання 2, 5, 6 і 7 листопада 1918 року» Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2203. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 11–17зв.

Лист в. о. управляючого суднобудівним заводом «Руссуд» М. І. Сасіновського до командира Миколаївського порту М. М. Римського-Корсакова з приводу ремонтних робіт в приміщенні Чорноморського центрального військово-морського архіву від 16 листопада 1918 року. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 332. Арк. 90–91.

Лист командира Миколаївського порту, контр-адмірала М. М. Римського-Корсакова до управляючого суднобудівного заводу «Руссуд» М. І. Сасіновського від 30 листопада 1918 р. про проведення ремонтних робіт і електричного освітлення в Чорноморському центральному військово-морському архіві. Державний архів Миколаївської області. Ф. 300. Оп. 1. Спр. 332. Арк. 96.

Відомість річкових суден Миколаївського торговельного порту, котрі ходили під прапором Української Держави, станом на 15 листопада 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. 255. Оп. 1. Спр. 166. Арк. 31-32.

Оголошення Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій від 12 грудня 1918 р. про залишення німецькими військами міста Миколаєва і про перехід влади до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 90.

Лист капітал-лейтенанта німецьких військ Клоса до Миколаївської Ради об'єднаних українських організацій про вступ на посаду тимчасово виконуючого обов'язки командира Миколаївського військового порту. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 105.

Посвідчення про допуск капітан-лейтенанта Клоса до майна Миколаївського військового порту, що перебувало під охороною варти. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2313. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 87.

Угода між Германським командуванням і Отаманом Григор'євим про вступ підрозділів Армії УНР до м. Миколаєва. 11 грудня 1918 р. Державний архів Миколаївської області. Ф. Р-1817. Оп. 2. Спр. 284. Арк. 90–92.

Тимчасовий закон про Флот Української Народної Республіки. Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 8 лютого 1919 року. 5-й випуск. Ч. 79. Державна наукова архівна бібліотека (м. Київ)

Закон про ухвалу та переведення в життя тимчасового закону про Військовий Фльот Української Народної Республіки; Тимчасовий закон про військовий флот Української Народної Республіки // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 8 лютого 1919 року. 5-й випуск. Ч. 79.

Закон про поповнення армії та фльоти Української Народної Республіки // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 18 лютого 1919 року. 8-й випуск. Ч. 101.

Закон про заснування Гардемаринської школи, про її штати та асигнування 46380 карбованців на витрати цієї школи // Вісник Державних Законів для всіх земель Української Народної Республіки. Виданий 18 лютого 1919 року. 8-й випуск. – Ч. 107.

Література

Антонович Д. Спогади про українське Морське міністерство // Військо України. Часопис збройних сил України. 5-те число. К,, 1993. С. 73–74.

Гриценко І. Становлення українського військового флоту. Як це було… // Чорноморська безпека, 2010, № 4 (18).

Шрамченко С. Закон про Державну українську фльоту та його виконавці // Військо України. Часопис збройних сил України. 4-те число. К,, 1993. С. 29–30.

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. Т. 2. 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. Упорядн.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко та ін. К.: Наукова думка, 1997. С.58-59, 78–79.

Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 – Київ-Філадельфія, 1995. С. 261–262.

Левченко Лариса. Маловідомий факт Берлінських переговорів 1918 року в справі повернення Чорноморського флоту Україні // Зовнішні справи (UA Foreign Affairs). К.: Міністерство закордонних справ України, Дипломатична академія України при МЗС України, 2017. № 5. С. 28-31.

Левченко Л. Л. Проблема Чорноморського флоту і суднобудівних заводів у роки української революції: Миколаївські візії // Історичний архів. Наукові студії. Випуск 18. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2017. С. 84–104.

© Левченко Л.Л.